

บทที่ 4

กลวิธีการเล่าเรื่องที่ใช้ในการนำเสนอภาพตัวแทนของขบวนการนักศึกษา

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกลวิธีการเล่าเรื่องที่ใช้ในการนำเสนอภาพตัวแทนของขบวนการนักศึกษาในนวนิยายไทย ซึ่งแบ่งเป็น 4 หัวข้อใหญ่ คือ การสร้างตัวละคร การนำเสนอโครงเรื่อง การสร้างฉาก และการเลือกผู้เล่าเรื่อง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การสร้างตัวละคร

การสร้างตัวละครนักศึกษาถือเป็นกลวิธีที่เด่นที่สุดที่นักประพันธ์ส่วนใหญ่ใช้ในการสร้างภาพตัวแทนของขบวนการนักศึกษา การศึกษาพบว่าการสร้างตัวละครนักศึกษาที่แตกต่างกันในหลายรูปแบบ โดยสามารถแบ่งวิธีการสร้างตัวละครออกเป็น การสร้างตัวละครคู่ตรงข้าม การสร้างภาพเหมารวมของตัวละคร การสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษา และการสร้างตัวละครสนับสนุนนักศึกษา ซึ่งแต่ละกลวิธีมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 การสร้างตัวละครคู่ตรงข้าม

หมายถึง การสร้างตัวละครเป็นสองฝ่ายโดยสร้างให้เป็นขั้วตรงข้าม เพื่อสร้างเส้นแบ่งอย่างชัดเจน เช่น พระเอก-ผู้ร้าย ผู้ชนะ-ผู้แพ้ วีรบุรุษ-คนเลว คอมมิวนิสต์-ผู้รักชาติ เป็นต้น

ในกลุ่มข้อมูลนวนิยายที่ผู้วิจัยศึกษา พบการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามที่เด่นชัดที่สุดคือการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง เป็นการสร้างตัวละครนักศึกษาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างตัวละครในแต่ละลักษณะ และวิพากษ์วิจารณ์ให้ความหมายว่าตัวละครลักษณะใดดี หรือลักษณะใดไม่ดี จากการศึกษาพบว่าวิธีการนี้ปรากฏในนวนิยาย 7 เรื่อง ได้แก่ ทับทิม, พ่อข้าฯ, เพ็ญจะยิม, ดาวแดง, ด้วยรักแห่งอุดมการณ์, แผ่นดินเดียวกัน, ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ และ เทียนส่องแสง

ในที่นี้จะกล่าวถึงการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามของนักศึกษาระหว่าง บุณศรีกากับหัตถ์เอื้อง จากเรื่อง ทับทิม, พิน บางพุด กับชาติชาย จากเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการณ์, แจ้ง บุญปักษ์ กับสุพจน์ ผดุงสันติ จากเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน และสนทศกับมณีนดา จากเรื่อง เทียนส่องแสง เป็นตัวอย่าง ดังนี้

ก) บุณศรีกากับหัตถ์เอื้อง จากเรื่อง ทับทิม

ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครนักศึกษาสองตัวละครนี้ให้แตกต่างกัน ทั้งในด้านพื้นฐานทางครอบครัวทัศนคติทางการเมืองอุดมการณ์การเสียสละตัวเพื่อส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อพิจารณาตั้งแต่การตั้งชื่อตัวละคร บุณทริกา หมายถึง ดอกบัวขาว¹ บ่งนัยว่าเจ้าของชื่อเป็นผู้มีจิตใจอันบริสุทธิ์สะอาด บุณทริกาเป็นนักศึกษาวิทยาลัยการศึกษา ชั้นปีที่สาม มีบ้านเกิดอยู่อุบลราชธานี บิดาทำงานรับราชการและแต่งงานใหม่หลังจากมารดาของบุณทริกาเสียชีวิต บุณทริกามีนิสัยไม่ใส่ใจในเรื่องความสวยงาม เวลาสวมชุดนักศึกษาบุณทริกาก็จะไม่แต่งหน้า ปล่อยผมยาวประบ่า ทุ่งกระโปรงสีกรมท่า และสวมเสื้อเชิ้ตสีขาว สะพายย่ามพื้นเมืองราคาถูก บุณทริกามีความสนใจปัญหาของบ้านเมืองและมีอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวม

ขณะที่ ทัดเอื้อง ซึ่งมีชื่อมีความหมายถึงดอกกล้วยไม้ที่คนนิยมนำไปตัดหู เป็นตัวละครนักศึกษาหญิงที่พักอยู่ห้องเดียวกับบุณทริกา ทัดเอื้องมีพื้นฐานครอบครัวที่ร่ำรวย สนใจเรื่องสวยงาม ชอบแต่งตัว มีลักษณะที่อ่อนหวานและหัวอ่อนกว่าบุณทริกา

การแสดงออกถึงลักษณะตรงกันข้ามของตัวละครทั้งสอง นอกจากการบรรยายลักษณะภายนอกแล้ว สามารถเห็นได้จากความคิดของตัวละคร หรือบทสนทนาระหว่างบุณทริกากับทัดเอื้องหลายตอน ดังตัวอย่างเช่น

ทัดเอื้องไม่สนใจนัก เธอเป็นคนไม่ชอบความหนักสมอง มีชีวิตอยู่วันหนึ่งๆ ด้วยความพอใจเล็กๆ น้อยๆ ของตน โลกของทัดเอื้อง คือสถาบันการศึกษาเฉพาะในตึกเรียน เพื่อนสองสามคนที่หอพัก และร้านขายผ้ากับเครื่องสำอางบางชิ้นเท่านั้น

ต่างจากบุณทริกา ซึ่งสนใจแม้แต่ข้อความที่ทำเนียบข่าว ออกประกาศแถลง หรือจนกระทั่งคำพูดของเมมาเซตุง กล่าวปราศรัยกับประชาชนของเขา

บุณทริกาสนใจเรื่องปัญหาน้ำมัน ปัญหาเศรษฐกิจด้านต่างๆ รวมทั้งผลผลิตของประเทศ จำนวนพลเมืองและอัตราการเพิ่มของประชากร รายได้ประชาชาติและอะไรทำนองเดียวกัน²

หรือ ตัวอย่างที่แสดงความแตกต่างทางความคิดอีกตอนหนึ่งว่า

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ : นานมีพับลิเคชั่นส์, 2542), หน้า 630.

² ศติพงษ์ ประไพ. ทัพบกวิไล, หน้า 225-226.

แต่เวลานี้ เธอกำลังขวางบุนทรिका
 ขวางเพราะบุนทรिका มักจะมีความคิดประหลาดเป็นไปใน
 ทำนองต้องการแก้งคนโน้นคนนี้อยู่เสมอ
 บุนทรिकाเป็นคนมีความคิดเห็นรุนแรง ซึ่งบางครั้งคน
 อ่อนโยนอย่างทัดเอื้องก็ไม่เห็นด้วย
 แต่บ่อยครั้งที่ทัดเอื้องไม่ขัดเพื่อน จนบุนทริการู้สึกว่า ทัด
 เอื้องนั้นว่าง่าย เพื่อนให้ทำอะไรก็ทำ ไม่มีปากมีเสียง
 ทัดเอื้องรู้แน่อย่างหนึ่ง บุนทรिकाเป็นคนสุจริตใจต่อเพื่อน
 รักเพื่อน ถ้าเป็นเรื่องความสุขของเพื่อนแล้ว บุนทรिकाไม่เคย
 หลีกเสี่ยงที่จะทำ
 แต่บางครั้ง บุนทริกาก็น่าซังตรงที่เข้มแข็งเกินไป เด็ดขาด
 เกินไป และเกลียดคนเอาเปรียบมนุษย์แรงเกินไปเท่านั้นเอง!³

การสร้างความขัดแย้งทางความคิดระหว่างบุนทริกากับทัดเอื้องเป็นไปเพื่อเน้นย้ำถึง
 พื้นฐานการตัดสินใจของตัวละครทั้งสองในเหตุการณ์เดียวกัน นอกจากนี้ความแตกต่างทาง
 ความคิดและบุคลิกลักษณะของบุนทริกากับทัดเอื้องยังนำเสนอผ่านการบรรยายในตัวอย่างอีก
 ตอนหนึ่งว่า

“ฉันไม่นึกเลยว่า พลังของนักเรียน นิสิตนักศึกษาจะมีอำนาจ
 ถึงเพียงนี้ ไม่คิดว่าเราจะต่อสู้กับปืนใหญ่และรถถังได้สำเร็จ”
 ทัดเอื้องท้วงว่า
 “รู้ไหม เวลานี้ประชาชนกำลังเอือม ว่านักเรียน นิสิต
 นักศึกษา จะใช้พลังในทางที่ผิด เขาว่าวิ่งมาถึงหลักชัยแล้วยังไม่หยุด
 ยังวิ่งวนไปอีก น่ารำคาญ”
 บุนทรिकाตอบว่า
 “เป็นธรรมดาของการเปลี่ยนแปลง คนไม่ชอบ แต่นานเข้าก็
 คงจะชินไปเอง ปล่อยให้เขาเถิด เวลานี้เรากำลังสุขสมกับชัยชนะ อีกไม่
 นานก็จะรู้หน้าที่ของตัวเอง”⁴

หรือ การแสดงให้เห็นว่าทัดเอื้องมองการทำกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาอย่าง
 บุนทรिकाและเการพว่าเป็นเรื่องยากเกินกว่าที่นักศึกษาจะทำสำเร็จ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษา
 ส่วนที่ไม่ได้ทำกิจกรรมทางการเมืองมองนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมอย่างไร ในตอนที่ว่า

³ ศติพงศ์ ประไพ. ทัพบอวิฬ, หน้า 90-91.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 336.

ตัดเอียงได้แต่หัวเราะเยาะที่เห็นบุณชริกากับเการพ
กระตือรือร้น ที่จะใช้ความรู้ที่เรียนในตำรามาแก้ไขสังคมเวลานั้น

เพราะดูเหมือนว่า เป็นเรื่องยากเต็มที

รัฐบาลก็มีอำนาจ มีหน้าซ้ำยังมีอิทธิพลกว้างไกล พลังของ
นินิตตัวเล็กๆ จะผิงเข้าต่อต้านการใช้อภิสิทธิ์ ใช้อำนาจเกิน
ขอบเขต และการคอร์รัปชันอย่างไรไหว⁵

จากตัวอย่างที่ยกมา แสดงให้เห็นว่า ตัวละครนักศึกษาอย่างบุณชริกาและตัดเอียงเป็น
ตัวแทนของนักศึกษาสองฝ่ายที่มีความคิดในการเสียสละเพื่อส่วนรวมและไม่มีความคิดในการ
เสียสละเพื่อส่วนรวม อันเป็นลักษณะของนักศึกษาในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516
ผู้ประพันธ์เลือกสร้างตัวละครตัดเอียงขึ้นมาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงคุณลักษณะเด่นของบุณช
ริกาว่าเป็นการกระทำด้านบวก ภาพตัวแทนนักศึกษาที่นำเสนอผ่านตัวละครบุณชริกาจึงเป็น
ภาพด้านบวกของนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง การสร้างตัวละครเช่นนี้สนับสนุน
แก่นเรื่องว่าด้วยอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมของนวนิยายเรื่องนี้ด้วย

ข) พิน บางพูด กับชาติชาย จากเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการ

บทประพันธ์สร้างตัวละครนักศึกษาสองตัวละครนี้ให้ตรงกันข้ามกัน ทั้งในพื้นฐานทาง
ครอบครัว ลักษณะนิสัย ด้านทัศนคติทางการเมือง และการเสียสละเพื่อส่วนรวม นอกจากนั้น
บทบาทในเรื่องก็มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามกันในเรื่องความรัก คือ ตัวละครทั้งสองเป็นผู้ที่มาสนใจ
ตัวละครเอกหญิง คือ เคนรวี เหมือนกัน

พิน บางพูด ถูกสร้างให้เป็นนักศึกษาที่มาจากจังหวัดในเขตภาคกลาง เข้ามาศึกษาใน
มหาวิทยาลัยเปิดในกรุงเทพฯ เพราะต้องการเข้ามาใกล้ศูนย์กลางของปัญหา เป็นผู้มือุดมการณ์
เรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวม ส่วนชาติชายเป็นนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวย ไม่
สนใจปัญหาของบ้านเมือง ชอบเที่ยวสนุกสนาน และสนใจเรื่องส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

บทประพันธ์นำเสนอให้เห็นถึงความคิดของชาติชายที่ไม่สนใจความเดือดร้อนของคนอื่น
จากตัวอย่างที่ว่า

ส่วนเพื่อนใหม่ที่ชื่อชาติชายมีท่าทางไม่ค่อยสบายใจที่เคนรวี
ไม่ค่อยเอาใจใส่เขา ชาติชายเริ่มคิ้วขมวดตั้งแต่เขาจะตามไปจ่าย

⁵ ศติพงค์ ประไพ. ทับถวิล, หน้า 348.

ตลาดด้วย แต่ถูกเด่นรวีห้ามและให้เขาอยู่เฝ้ารถที่ขวางตรอกอยู่
หากมีรถเข้าออกจะได้จัดการได้⁶

การบรรยายถึงตัวละครชาติชายข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาติชายมีความกังวลใจอยู่กับ
เรื่องส่วนตัวของตนเองที่ต้องการตามดูแลเด่นรวี โดยที่ไม่สนใจเรื่องความเดือดร้อนจากการจอด
รถขวางตรอก เมื่อเด่นรวีบอกให้ชาติชายอยู่เฝ้ารถ เขาจึงแสดงอาการไม่พอใจออกทางสีหน้า
ซึ่งแสดงว่าเขาไม่มีสำนึกเรื่องส่วนรวมอย่างแท้จริง

ขณะที่บทประพันธ์เสนอความคิดของพิน บางพูด ว่าได้เข้าร่วมการต่อสู้ในเหตุการณ์
14 ตุลาคม 2516 ด้วยความมุ่งหวังความเสมอภาคเท่าเทียมของคนชั้นล่างในสังคม ในตอนที่ว่า

สำหรับผมแม้ผลจะหายดีแล้วยังรู้สึกเจ็บปวดอยู่ มัน
เจ็บปวดในใจ ผมไม่คิดว่าเขาจะทำกับเรารุนแรงถึงเพียงนี้ ผมจักจำ
เหตุการณ์นี้ไว้ ผมไม่แน่ใจว่าชัยชนะที่ได้มาจะทำให้แม่ค้าหาบเร่ที่
ตลาดจังหวัดบ้านผมพ้นจากการถูกจับปรับถูกรีดไถหรือไม่ ความ
เป็นธรรมจะมีขึ้นหรือไม่ เราลงทุนเป็นเลือดเนื้อไปมาก จะขอเอา
ชีวิตรักษาชัยชนะนี้ไว้ไม่ให้ถูกแย่งกลับคืน⁷

ความคิดของพิน บางพูดนี้แสดงให้เห็นว่านักศึกษาไม่ได้เรียกร้องประชาธิปไตยมาเพื่อ
ตัวเอง แต่เพื่อประชาชน โดยเฉพาะคนชั้นล่าง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยการ
เสียสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อประชาชน การนำเสนอความคิดของพินเช่นนี้เป็นการสร้างตัว
ละครพิน บางพูดให้มีความแตกต่างกับตัวละครชาติชายในเรื่องอุดมการณ์การเสียสละเพื่อ
ส่วนรวม

นอกจากนี้ลักษณะที่ตรงกันข้ามของตัวละครทั้งสอง ยังแสดงออกผ่านบทสนทนา ใน
ตอนหนึ่งที่ว่า

“ถ้าไม่มีข้อสรุปก็ลองเก็บไปเอาไปคิดดูกันก่อน ยังไม่ต้อง
สรุป”

“ต้องสรุปได้” ชาติชายกำมือขึ้นอย่างเชื่อมั่น “ปลาเล็กปลา
ใหญ่เป็นธรรมชาติของสังคมสัตว์ ไม่มีปลาตัวเท่ากันหมดหรอก

⁶ วัฒน์ วรรณยางกูร. ด้ายรักแห่งอุดมการณ์, หน้า 56.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25-26.

เหมือนนิ้วมือไม่เท่ากัน คนเราก็ต้องมีรอยมีจน มีผู้ตีมีไพร่ เป็น
กรรมดามาแต่ไหนแต่ไร”

“ผมคิดว่ามันยากที่จะยืนยันอย่างนั้น” พินแย้ง “การกดขี่
ไม่ใช่ธรรมชาติของสังคมมนุษย์ ตัวอย่าง 14 ตุลา ช่มเหงเอารัดเอา
เปรียบกันมากๆ ใครจะยอมทนอยู่ได้ ปลาใหญ่กินปลาเล็กอยู่ได้เป็น
เรื่องชั่วคราวเท่านั้น เราควรอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขไม่ดีหรือ ทำไม
ต้องให้มีการเอาเปรียบกันด้วย แต่ผมคิดว่าถ้ายังสรุปไม่ได้ก็เอาไว้
คุยกันใหม่” ข้อเสนอให้ยุติไว้ก่อนของพินได้รับการสนับสนุนจาก
หลายคน

“ที่ผมพูดมายังไม่พออีกหรือเหตุผล?” ชาติชายมีอาการข้อง
ใจว่า ทำไมใครๆ ไม่ค่อยเชื่อตามกุเสียเลย “ผมไม่เคยพูดกับใคร
ยากเย็นเพียงนี้ พวกคุณต้องการเหตุผลอีกสักที่คั่นร?”

เด่นวีเกรงบรรยากาศจะตึงเครียดเกินไป จึงชักชวน “จะ
กลับกันได้หรือยัง? เรายังมีโอกาสคุยกันอีก เรามีสิทธิ์จะเชื่อหรือไม่
เชื่อ ที่สำคัญต้องรับฟังด้วยเหตุผลไม่ใช่เอาแต่อารมณ์”⁸

จากบทประพันธ์ที่ยกมา แสดงให้เห็นว่าชาติชายมีลักษณะเป็นตัวแทนของชนชั้น
นายทุน คำพูดของชาติชายเป็นการใช้เหตุผลเข้าข้างการเอารัดเอาเปรียบที่เกิดขึ้นในสังคม
ขณะที่คำพูดของพินมีลักษณะที่ไฝหาสันติ ไม่ต้องการให้มีการเอารัดเอาเปรียบในสังคม
ตัวอย่างอีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงออกถึงความสนใจปัญหาบ้านเมืองของชาติชาย ได้แก่

เด่นวี นิสิตา พินและนพดลเดินไปท่ามกลางแดดลมที่สดชื่น
มีลูกชาวบ้านคนหนึ่งลงรถพร้อมกันเดินตามมาข้างหลัง

“ไหนดว่าจะมาสีคน?” นกดลซึ่งได้รับจดหมายแจ้งล่วงหน้า
ถาม

“อีกคนมาได้” พินตอบ นิสิตาเสริมว่า “ติดเทสต์ ชาติชาย
ติดเทสต์”⁹

⁸ วัฒน์ วรรณานุกร. ด้วยรักแห่งอุดมการ, หน้า 58-59.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 96.

“เสียดายผมไปด้วยไม่ได้ ดิดเทสต์” เขาพูดไปเรื่อย ๆ เด่นรวีไม่ได้โต้ตอบ หากแต่คิดขัดแย้งอยู่ในใจว่า “ดิดเทสต์” ที่เป็นเหตุผลอ้างของเขานั้น เด่นรวีได้รู้จักเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัยว่า วันที่เธอออกชนบทภาคอีสาน ชายติชายไปเทสต์กับเพื่อนสาวหน้าแจ่มที่ค้อฟฟี่ซ็อบแถวสุรวงศ์ เป็นเรื่องราวธรรมดาสำหรับคนอย่างเขา¹⁰

ตัวอย่างข้างต้นเสนอภาพของชาติชายในด้านลบ เพื่อเปรียบเทียบในเรื่องความรับผิดชอบและอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวม เพราะชาติชายไม่รับผิดชอบต่อการออกไปชนบทตามที่รับปากไว้ โดยอ้างว่าดิดเทสต์ ต่อมาบทประพันธ์ได้บอกให้ทราบว่า “ดิดเทสต์” ของชาติชาย คือการออกไปเที่ยวกับหญิงสาวซึ่งเป็นเรื่องความพอใจส่วนตัว โดยไม่มีสำนึกการทำเพื่อส่วนรวมเหมือนกับพิน บางพุด

การนำเสนอตัวละครคู่ตรงข้ามระหว่างพิน บางพุดและชาติชายเป็นการเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างนักศึกษาที่ทำกิจกรรมทางการเมืองกับนักศึกษาที่สนใจแต่เรื่องของตัวเอง จะเห็นได้ว่าบทประพันธ์ได้ยกย่องตัวละครอย่างพิน บางพุดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญของเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการณ์ ที่เกี่ยวกับอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมของนักศึกษา

ค) แจ้ง บุญปักษ์ กับสุพจน์ ผดุงสันติ จากเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน

บทประพันธ์สร้างตัวละครนักศึกษาสองตัวนี้ให้แตกต่างกัน ทั้งในด้านพื้นฐานทางครอบครัว ทิศนคติทางการเมือง และอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวม

ตัวละคร แจ้ง มีชื่อที่มีความหมายว่า แสดงให้รู้, บอกให้รู้ หรือกระจ่าง, สว่าง, ชัด¹¹ ซึ่งสอดคล้องกับการเป็นตัวละครที่ช่วยให้เจเนจิตตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีความมั่นใจในอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นผู้ทำให้นักศึกษาเกิดความกระจ่างและรู้ถึงปัญหาของประชาชนในประเทศ และสนับสนุนให้เจเนจิตรักษาอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมแม้จะพ้นจากสถานภาพของนักศึกษาแล้ว

ส่วนสุพจน์ ผดุงสันตินั้น ชื่อสุพจน์ มาจาก สุ เป็นคำอุปสรรคในภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า ดี งาม ง่าย¹² และ พจน์ หมายถึง (น.) คำพูด, ถ้อยคำ¹³ ชื่อสุพจน์จึงมีความหมายว่า ผู้

¹⁰ วัฒน์ วรรณยางกูร. ด้วยรักแห่งอุดมการณ์, หน้า 120-121.

¹¹ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ : นานมีพับลิเคชั่นส์, 2542), หน้า 328.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 1200.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 753.

มีคำพูดที่ดี แต่เมื่อพิจารณาจากการแสดงออกทางพฤติกรรมของตัวละครสุพจน์ จะพบว่า บทประพันธ์ตั้งใจให้ความหมายเชิงเสียดสีว่า สุพจน์เป็นตัวละครที่ดีแต่พูด และชอบพรับพวนว่าไม่ต้องให้บ้านเมืองเกิดความวุ่นวายซึ่งสุพจน์เห็นว่ามาจากการกระทำของนักศึกษา แต่ตัวสุพจน์เองก็ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาใดๆ ในสังคม

ลักษณะที่แตกต่างกันของตัวละครทั้งสอง แสดงออกผ่านพฤติกรรมที่แตกต่างกันในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ตอนที่ว่า

สุพจน์มักเป็นคนง่าย ๆ หัวเราะง่ายเสียงดังติดกับตอนที่หมอบหลบกระสุนปืนของสมุนเผด็จการด้วยกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยคราวนั้น เขาหัวเราะไม่ออกปากคอสนั่นหน้าซีดขาว มือไม้สั่นเทาไปหมด เขาพล่อมแต่คำว่า...สลายตัว...พวกเราสลายตัวที่เถอะ ไม่งั้นตายกันหมด...แต่ไม่มีคนสนใจคำพูดของเขาเลย แจ้งบุญปักษ์ ถึงกับตวาดเอาดังๆ

“ไอ้บ้า หยุดที...กลัวตายก็กลับไปมุดหัวเสียที่บ้านซี...”¹⁴

การแสดงพฤติกรรมของตัวละครมีส่วนช่วยเน้นให้เห็นถึงลักษณะที่ตรงกันข้ามของแจ้งกับสุพจน์ ให้ชัดเจนมากกว่าเดิม ดังตัวอย่างจากคำบอกเล่าของบุญสุข นักเรียนอาชีวะที่เข้าร่วมต่อสู้ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ว่า

บุญสุขถามถึงเพื่อนๆ ที่เคยร่วมเป็นร่วมตายกันมาเมื่อ “14 ตุลา 16” รวมมาถึงฉันด้วย เมื่อแจ้งแจ้งให้ฟัง เขาก็ทอดถอนใจสำหรับ สุพจน์

“ผมมากรุงเทพฯ เคยพบเขา แต่ไม่กล้าทัก เขาเองก็คงไม่สะดวกใจที่จะทักเรานักหรอก เปรมกับสมานยังดี พบหน้าที่ไรเข้ามากระโดดกอดผม ชวนไปเลี้ยงข้าวทุกที พี่แจ้งได้พบบ้างหรือเปล่าสองคนนั้นนะ”

“นานๆ ครั้ง ก็ทักทายกันครีครื้นทุกที...”¹⁵

บทประพันธ์ได้นำเสนอให้เห็นการปฏิบัติต่อเพื่อนที่ร่วมกันต่อสู้ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่แตกต่างกันระหว่างแจ้งกับสุพจน์ เพื่อเน้นให้เห็นว่าสุพจน์ไม่มีน้ำใจต่อเพื่อนที่

¹⁴ รพีพร.แผ่นดินเดียวกัน, หน้า 14.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

ไม่มีประโยชน์ทางธุรกิจต่อเขา ขณะที่แจ้งให้ความสนิทสนมกับเพื่อนที่ร่วมต่อสู้และมีอุดมการณ์เดียวกันไม่เปลี่ยนแปลง การเน้นย้ำเรื่องความไม่เปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมจะสอดคล้องกับแก่นเรื่องว่าด้วยความมั่นคงในอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมของนักศึกษาด้วย

นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างที่แสดงความคิดเห็นอันตรงกันข้ามระหว่างสุพจน์และแจ้ง

สุพจน์หันมายิ้มกับฉัน

“ชีวิตคนเรามีหลายร้อยแปดแบบ แกก็แบบ ของฉันก็แบบ ของเจนเขาก็อีกแบบ...ไม่ซ้ำแบบกันหรอก เพื่อน”

แจ้งสั่นหน้ายิ้มๆ ตามเคย

“แกเข้าใจผิดนะ สุพจน์ ชีวิตไม่ได้มีมากแบบอย่างเพื่อนว่า หลาก ชีวิตคนเรามีอยู่เพียงสองแบบเท่านั้น แบบหนึ่งเอารัดเอา เปรียบเขา อีกแบบเลือกรัดเสียเปรียบเขา ไม่มีนอกเหนือไปจากนี้อีกแล้ว...”¹⁶

จะเห็นได้ว่า การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามช่วยให้บทประพันธ์สามารถเปรียบเทียบการกระทำและผลจากการกระทำของตัวละครในเชิงวิจารณ์ได้ สุพจน์เป็นตัวละครที่ช่วยเปรียบเทียบและเน้นให้เห็นถึงภาพด้านบวกของแจ้งชัดเจนขึ้น

ง) สนทศกับมณีนดา จากเรื่อง เทียนส่องแสง

บทประพันธ์สร้างตัวละครนักศึกษาสองตัวละครนี้ให้มีลักษณะตรงกันข้ามกันในด้านทัศนคติทางการเมือง แม้ว่าทั้งคู่จะเป็นนักศึกษาที่มาจากต่างจังหวัดเหมือนกัน

ชื่อ สนทศ หมายถึง ชี้แจง, สั่ง, บอกกล่าว, ประกาศ¹⁷ การตั้งชื่อตัวละครแสดงนัยว่า นักศึกษาชอบทำหน้าที่สั่ง หรือบอกกล่าวกับคนในสังคม สนทศเป็นนักศึกษาชายจากมหาวิทยาลัยเปิดที่ชอบมาใช้ห้องสมุดที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมักเข้าร่วมชุมนุมเรียกร้องกับนักศึกษาที่ทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ สนทศมาจากครอบครัวชาวนาต่างจังหวัด รักความยุติธรรม เชื่อมั่นในตำราความรู้ภาษาต่างประเทศโดยไม่ได้ไตร่ตรองว่าสามารถใช้กับประเทศไทยได้จริงหรือไม่ ต่อมาสนทศเข้าร่วมเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2516 และถูกจับกุม

¹⁶ รพีพร.แผ่นดินเดียวกัน, หน้า 17-18.

¹⁷ ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ : นานมีพับลิเคชั่นส์, 2542), หน้า 1119.

มณิศา เป็นตัวละครนักศึกษาหญิงที่มีความคิดคนละด้านกับสนทิต เธอเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เห็นว่านักศึกษาไม่ควรออกมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง นักศึกษาควรมีหน้าที่เรียนเท่านั้น โดยเธอเรียนจบและได้ทำงานสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้

ลักษณะที่แตกต่างกันของตัวละครทั้งสอง แสดงออกผ่านความคิดเห็นของมณิศาต่อ สนทิตและนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง ในตอนที่ว่า

“พี่แสงคะ สงสัยมันจะวุ่นๆ กันเสียแล้ว ศาไปที่มหาวิทยาลัย วันนี้เพื่อนๆ บอกว่าอาจจะไม่มีการสอบ”

“เรื่องนั้นนะหรือ” เป็นที่รู้ระหว่างกันว่าขณะนั้นกำลังมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำนักศึกษากับรัฐบาลในปัญหาที่ต่างก็เชื่อมั่นในความคิดของฝ่ายตน

“คะ เห็นว่าจะประท้วงกันจนถึงที่สุด ศากลุ่มใจจั่ง อยากรีบสอบให้เสร็จเร็วๆ แหม ทำไมช่วงที่ศาเข้ามาหาวิทยาลัยมานี้ มันถึงมีแต่เรื่องวุ่นวายทั้งนั้น”¹⁸

หรือ ตัวอย่างบทสนทนาความคิดของมณิศาที่มีต่อสนทิต ในตอนที่ว่า

“อ้าว เมื่อกี้ศาเพิ่งบอกพี่ว่า เขาอยู่วัดมีกินไม่ค่อยจะพออย่างไรล่ะ”

“อ้อ...ใช่คะ แต่ทั้งๆ ที่ไม่มีจะกินอย่างนี้ยังหาเรื่องอดอาหารด้วยใจสมัครอีก โอ๊ย พี่แสงคะ ศาบอกจริงๆ ศาไม่เข้าใจความคิดของคนพวกนี้เลย จะเรียกตนเองว่าคนรุ่นใหม่ รุ่นเก่าอะไร เขาวชนก็ต้องมีหน้าที่เป็นเขาวชนอยู่วันยังค่ำแหละ”

“ศาวว่าเขาวชนต้องมีหน้าที่ทำอะไรจะ”

“ตามองจากตัวศาเอง ศาอยากเป็นลูกที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี มีความประพฤติดี รีบเรียนหนังสือให้จบเร็วๆ แล้วก็ทำงานทำการเป็นประชาชนที่ดีของประเทศ ก็เท่านั้นแหละ พี่แสงว่าไม่พอหรือคะ”

“ก็น่าจะพอ เพราะเวลาพี่เลี้ยงลูกพี่มาแต่ละคน พี่ก็สอนเขาอย่างนี้แหละ และเมื่อเขาเป็นอย่างนี้ได้ พี่ก็สบายใจแต่เด็กสมัยนี้พี่ดูไป เขาไม่ต้องการมีบทบาทแค่นี้แล้วนี่จ๊ะ”

“ก็นั่นแหละสิคะ ศาถึงได้กลุ่ม ำคัญด้วย ถ้าเล่นบทต่างๆ กัน แล้วช่วยกันคนละไม้คนละมือให้เกิดความเรียบร้อยสามัคคีใน

¹⁸ ดวงใจ. เทียนส่องแสง, หน้า 128.

ประเทศมันก็น่าเล่น แต่เนี่ย...เฮ้อ...ศพุดไม่ออก มันหนกอยู่ในอก มองไปมันก็เพื่อน ๆ เราทั้งนั้น..."¹⁹

บทประพันธ์ที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างต้นเสนอว่า นักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมเป็นเพียง นักศึกษากลุ่มเดียวเท่านั้น และในสายตาของนักศึกษาด้วยกันมองว่า นักศึกษาที่ออกมาทำ กิจกรรมทางการเมืองนั้นไม่มีความสามารถเพียงพอ ยังมีความด้อยวุฒิภาวะทั้งทางด้านความรู้ และความรับผิดชอบในหน้าที่ทางการศึกษาของตัวนักศึกษาเอง

นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงสนธิศผ่านบทสนทนาระหว่างทอแสงกับมณิศา ภายหลังจากเกิด เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 แล้วสนธิศถูกจับกุมในตอนที่ว่า

“เขาให้ประกันตัวได้ค่ะ ถ้าเป็นเงินสดก็ 3 หมื่น แต่มี หลักทรัพย์ก็ได้ในวงเงิน 6 หมื่น”

“ตายจริง แล้วสนธิศจะอย่างไร เขาเป็นเด็กต่างจังหวัดไซ้ ไหม”

“ค่ะ ดูเหมือนจะใช่ แต่สาไม่รู้ว่าจังหวัดอะไร ไซ้ บอกแล้วว่า พวกนี้รันทาที่จริงๆ เขากำหนดให้สอบ ก็จะไม่สอบ ร้องเย้วๆ กันให้ งด แล้วก็แหกกันจับกลุ่มประท้วงรัฐบาลแล้วดูชิไปๆ มาๆ ต้องมาถูก จับ หรือไม่ก็บาดเจ็บถึงตาย มันคุ้มไหมคะ พี่แสง”²⁰

ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครมณิศาขึ้นเพื่อเป็นคู่เปรียบเทียบและเน้นเห็นภาพด้านลบของ สนธิศ เห็นได้จากการแสดงความคิดเห็นของมณิศาที่มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ และกล่าวถึงการ กระทำของสนธิศในเชิงตำหนิ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงผลสุดท้ายของตัวละครทั้งสองตัวที่ แตกต่างกัน กล่าวคือ มณิศาจบการศึกษาและออกมาทำงานเลี้ยงดูตัวเองได้ ขณะที่สนธิศยัง ต้องเลื่อนเวลาจบการศึกษาออกไป

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามเป็นการสร้างการ เปรียบเทียบระหว่างตัวละครนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางสังคมและการเมืองและผู้ที่ไม่ทำ เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนทั้งด้านบวกและด้านลบของนักศึกษา การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามเป็น การช่วยเน้นให้ภาพที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอชัดเจนขึ้น

¹⁹ ดวงใจเทียนส่องแสง, หน้า 130-131.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 185.

4.1.2 การสร้างภาพเหมารวมของตัวละคร

การสร้างภาพเหมารวม (stereotype) หมายถึง การดึงเอาคุณสมบัติบางอย่างของบุคคลมาทำให้เด่นชัดขึ้น เข้าใจง่าย และเป็นที่ยอมรับทั่วไป และลดทอนคุณสมบัติอื่นๆลงให้เหลือเพียงคุณสมบัติไม่กี่อย่างเท่านั้น และติดยึดลักษณะนี้ไว้อย่างถาวรตายตัว เช่น เมื่อกล่าวถึงคนอีสาน ภาพที่ถูกเสนอ คือ คนจน ไร้การศึกษา เป็นต้น จากกลุ่มข้อมูลที่ศึกษาพบว่ามีการใช้วิธีสร้างภาพเหมารวมกับตัวละคร 2 กลุ่มคือ ตัวละครนักศึกษา และตัวละครครูอาจารย์

4.1.2.1 การสร้างตัวละครนักศึกษาโดยใช้วิธีสร้างภาพเหมารวม

ลักษณะที่พบมากคือการให้ตัวละครนักศึกษาแสดงลักษณะเพียงด้านเดียว เพื่อเน้นย้ำภาพที่บดบังประเด็นต้องการนำเสนอ กล่าวคือผู้ประพันธ์ดึงเอาคุณสมบัติเรื่อง ความเป็นเด็ก จึงขาดความรอบคอบ ตี้อารมณ์ ไม่รู้เท่าทันผู้ใหญ่ของตัวละครนักศึกษานำเสนอ เพื่อเน้นย้ำถึงภาพด้านลบของนักศึกษา พบว่าการสร้างตัวละครในลักษณะนี้ปรากฏในนวนิยาย 2 เรื่อง คือ คู่กรรม2 และ เทียนส่องแสง

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการสร้างตัวละครนักศึกษาจากเรื่อง คู่กรรม2 คือ สรวาณี ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เข้ามาทำกิจกรรม ผู้ประพันธ์สร้างให้สรวาณีมีลักษณะที่แข็งกร้าว และไม่มีสัมมาคารวะ โดยแสดงผ่านการพูดจาของสรวาณีกับผู้ที่มีฐานะเป็นอาจารย์ว่า

“ยังมีอีกหลายประโยค ‘จารย์ ไ้ศรามันคิดไว้’ พรรคพวก
ตอบแทนคนคิดที่ไม่ปริปากสักคำ “สัตว์เศรษฐกิจ เขมื่อบมิตรตนเอง
สัตว์โลกน่ารัก สัตว์เศรษฐกิจต้องกำจัดออกไป ไ้ตัวร้าย ไ้สหัวให้
พัน...”

“ดีนี่” เขามองดวงหน้าอ่อน เยาว์ ไม่น่าเชื่อว่าจะซ่อนความ
รุนแรงไว้มืดมั้น

“ใช้ได้ทุกประโยค อยู่คณะอะไร?”

“เศรษฐกิจ” เสียงใสตอบสั้นเช่นเดียวกัน

“ป๊ะไร?” คนเป็นอาจารย์ไม่ถือสา เพราะคุ้นเคยกับวิธีพูด
และความรู้สึกของ ‘เด็กรุ่นใหม่’ ที่อาจารย์กับลูกศิษย์มีความ
แตกต่างกันเฉพาะ ‘หน้าที่’ เท่านั้น นอกเหนือจากนี้ทุกคนมีความ
เสมอภาคกัน²¹

²¹ ทมยันตี. คู่กรรม2, หน้า 274.

การสร้างภาพเหมารวมประการหนึ่งของตัวละครสาวนี่คือเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นและออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองเพราะเรื่องส่วนตัว โดยการบรรยายถึงการเติบโตมาจากการที่คุณยายของสาวนี่ปลูกฝังความเกลียดชังที่มีต่อครอบครัวของอังศุมาลิน และต่อตัวของกลินท์ ในตอนที่ว่า

คุณยาย สาธยาย 'ประวัติ' ยาวเหยียดให้หลานสาวคนเดียว ฟัง พร้อมคำลงท้ายคั่งคั่น

"จำไว้ลูก ไม่ใช่แต่จดจำไว้ในกะโหลก แต่ต้องจารจำ คือจารไว้ในกะโหลกเลยว่า เราชอกช้ำกันมาอย่างไร?"

คุณยายเล่าซ้ำ เล่าซาก จนเด็กหญิง 'จรดลึกในความทรงจำ' วันนี้ความทรงจำพรั่งพรู

"คนอย่างนั้นหรือ จะมาชี้หน้า?"

คนใจทาส คนที่ถูกพันธนาการทางสายเลือดอัน 'ข้นกว่าน้ำ' ไม่มีทางที่จะจริงใจ... มือผอม บาง ลูบดวงหน้าอย่างอ่อนล้า ไม่มีใครรู้ 'กำพืด' อาจารย์กลินท์ สักคน ทุกคนควร 'ต้องรู้' สักที

อาจารย์กลินท์ที่นักศึกษาสาว ๆ ชื่นชม ดูดีไปหมดเสียทุกอย่าง มี 'ดวงหน้า' ซ่อนอยู่ภายใต้ เป็นดวงหน้าที่ไม่มีใครรู้จัก นำขึ้น...หนึ่งในผู้ชี้หน้าสัปดาห์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น คือ ผู้เป็นเชื้อสายญี่ปุ่น!²²

นอกจากนี้ การแสดงออกของตัวละครสาวนี่ได้สนับสนุนการนำเสนอภาพเหมารวมที่ว่า สาวนี่ยังเป็นเพียงเด็กเท่านั้น เพราะแม้เมื่ออยู่ต่อหน้ามวลชนจะมีความสามารถหรือแข็งแกร่งแค่ไหน แต่เมื่อได้กลับบ้านหรือลงจากเวทีแล้ว เธอก็เป็นแค่เด็กเท่านั้น

ร่างผอมอยู่ในชุดที่เห็นอยู่บน 'เวที' มาทั้งวัน ทำเดินมาขึ้นรถไม่ประเปรี้ยว คล่องแคล่ว เต็มไปด้วยพลังกำลังอย่างที่ผ่านมา²³

จากตัวอย่างอีกตอนที่ว่า

พอลงจากเวทีการต่อสู้ สาวนี่กลับมาเป็น 'เด็ก' ที่ไม่มีเค้าของความมกร้าวกระดังแต่อย่างใด²⁴

²² ทมยันตี. คุกรวม2, หน้า 354-355.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 451.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 453.

ภาพของตัวละครนักศึกษาอย่างศราวณีปรากฏในลักษณะของภาพเหมารวม ซึ่งเป็นการสนับสนุนการนำเสนอภาพของนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมว่า นักศึกษายังเป็นเด็กที่ไม่สามารถเป็นหลักของบ้านเมืองและสังคมได้

“กินข้าวก่อน เดี่ยวค่อยคุยกัน”

อากัปกริยาอ่อนโยน ทำให้ดวงตาที่เหลือบมองมีละอองน้ำขึ้นๆ เกาะขนตา เพราะคนที่เป็นทั้งป้าทั้งแม่ แม่จะรู้ว่า ‘รัก’ หากก็กร้าว กระด้าง ขาดความนุ่มนวล เพื่อนเล่า...ทุกคนพูดถึง ‘อุดมการณ์’ การเอารัตเอาเปรียบของนายทุน การต่อสู้ ไม่มีใครยอมอ่อนแอ ‘เกราะ’ ที่ทุกคนสวมใส่ต้องเข้มแข็ง ก้าวร้าว รุนแรง

เราต้องต่อสู้เพื่อมวลชน!

ยามเกาะกลุ่ม ‘พลัง’ ช่างมากมายมหาศาล ทุกลมหายใจมีแต่คำ ‘สู้’ ทว่า...เมื่ออยู่กับตัวเอง อารมณ์ปรารถนาความอบอุ่น ต้องการที่พักพิง จะหวนคืนมา ไม่อ่อนให้ทำอย่างไรก็ไม่สามารถเป็นไม้หลักได้ในระยะอันเร็ววัน²⁵

นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังสร้างตัวละครศราวณีให้มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น และทำให้ศราวณีใช้ความขมขื่นส่วนตัวเป็นพื้นฐานในการออกมาทำกิจกรรม กล่าวคือในตอนแรกเธอออกมาทำกิจกรรมเพราะต้องการเล่นงานกลืนที่ที่เป็นตัวแทนของความคับแค้นที่ย่ำของศราวณีปลุกฝังให้เกลียดชัง การนำเสนอเหตุผลของการออกมาทำกิจกรรมของศราวณีจึงสอดคล้องกับการเสนอภาพของนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมเพราะความขมขื่นจากเรื่องส่วนตัวไม่ได้เกิดจากอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

ความขมขื่นของคุณยาย ถ่ายทอดมาสู่หลานสาว ศราวณีมิได้เสียตาย ‘มรดกพสกนธ์’ หากสิ่งที่ซ่อนอยู่ในใจคือ

“ทำไม ทำไมคุณดาทำกับแม่ กับป้าได้ ทำไมไม่รักลูก”

เด็กหญิงเจ้าคิดเจ้าแค้น ไม่ค่อยยอมใครง่ายๆ จนดูกร้าวกระด้าง ทว่าส่วนลึกที่น้อยคนจะรู้คือ ความเป็นผู้ปราณีโดยเฉพาะต่อสัตว์²⁶

²⁵ ทมยันตี. คุกรวม2, หน้า 460-461.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 456.

ตัวอย่างบทประพันธ์ที่น่าสนใจว่า การทำกิจกรรมทางการเมืองของ
 ศรราวณีมาจากปมด้อยในใจที่ศรราวณีมาจากครอบครัวที่ไม่ได้เลี้ยงดูเธอด้วย
 ความรัก ทำให้ต้องออกมาแสวงหาความรักจากนอกบ้าน

ศรราวณีไม่เคยรู้จักคำว่า...รักและอบอุ่นแห่งครอบครัว
 เมื่อไม่รักครอบครัว จึงง่ายที่จะถูกสอน...จงรักมวลชน!²⁷

และ

ศรราวณี คนที่คุณยายให้สมญา 'หัวไม้ ใจเพชร'
 น้ำตากบตา เธอ..ไม่เคยรักและถูกรัก²⁸

และ

ชิตาภาถอนใจ "ศรา...จำไว้ ใช้ความรักเรียกร้อง จะได้
 มากกว่าความเคียดแค้น ชิงชัง"
 "อุดมการณ์ ต้องไม่ใช่อารมณ์!"²⁹

การสร้างตัวละครศรราวณีให้เกิดภาพเหมารวมว่า เหตุผลที่สนับสนุนการออกมา
 ทำกิจกรรมทางการเมือง คือการขาดความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว ทำให้ต้องออกมา
 แสวงหาความรักจากมวลชน เป็นการสนับสนุนแก่นเรื่องว่าด้วยความด้อยวุฒิภาวะของ
 นักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองเพราะเหตุผลส่วนตัวมากกว่าการมีอุดมการณ์
 เสียสละเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

ชิตาภายังไม่ออกรถ เธอมองร่างผอมที่เดินลากขาอย่างไม่
 เต็มใจเข้าไปสู่ภายใน เธอเองก็เข้าใจคนมีศักดิ์เป็นหลานมากขึ้น...
 คนอยู่แต่ที่ร้อน เก็บกดด้วยความร้อน ไยไม่ออกไประบายความร้อน
 สู่ผู้อื่น...คนยากไร้โหยหิว ทำไมไม่เจ็บปวด เมื่อมองผู้มั่งคั่งกว่าและ
 ไม่แบ่งปัน เมื่อผู้ร่ำร้อนโหยหิว รวมกันได้เป็นกลุ่มก้อน ความเคียด
 แค้นก่อให้เกิดอำนาจ

อำนาจทำลายจะเริ่มหนุ่นี่เอง³⁰

²⁷ ทมยันตี. คู่กรรม2, หน้า 609.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 580.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 465.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 628.

การบรรยายถึงตัวละครศราวณีในส่วนนี้ ช่วยเน้นย้ำการนำเสนอว่า ศราวณีมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น จึงออกไประบายความร้อนสู่ผู้อื่น การแสดงออกของศราวณีเป็นการสนับสนุนการสร้างภาพเหมารวมของศราวณีว่าเป็นผู้ที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น

“แม่...ศราวณีเป็นเด็กเชื่อมั่นในตัวเองแรงกล้า ข้อสำคัญแกร็กความยุติธรรม ถ้าแกคิดว่าตรงไหนไม่ยุติธรรม ใครถูกกดขี่ข่มเหงรังแก ศราวณีจะโดดลงไปช่วยทันที ก็...เลือดชลาสินธุ์” เขาหัวเราะ “เหมือนคุณตา คนอื่นต้องมาก่อนตัวเองทั้งนั้น”

“แกยังเด็ก...เด็กนะ ให้ฉลาดอย่างไรก็แพ้ผู้ใหญ่วันยังค่ำ ผู้ใหญ่มันมีหลายประเภท อย่าคิดว่าแกแล้วดีหมด พวกแกเพราะกินข้าวเปล่าเพราะอยู่นานก็มี แกกะโหลกกะมี แต่ก็เอาเถอะ ไม่ค่อยมีพิษภัย พวกเปล่าหัวงูชิวัย เด็กจะตายผู้ใหญ่จะอยู่”

กลิ่นที่สายสิริชะ “เพราะเราอยู่นอกวังวน เราจึงมองเห็น แต่ตอนนี้อ่าไปพูด ไปบอกสักเท่าไรเลย ศราวณีจะไม่เข้าใจ แกเห็นเฉพาะตรงหน้าที่กำลังทำอยู่เท่านั้น”³¹

บทประพันธ์ที่ยกมาช่วยเน้นการนำเสนอภาพการเป็นเด็กของตัวละครนักศึกษาที่ไม่เท่าทันผู้ใหญ่ที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง โดยนำเสนอผ่านบทสนทนาของกลิ่นที่และอังศุมาลิน

“ศราว...ศราว...”

ดาข้างที่ไม่บวมจนปิดขยับยากเย็น และดูเหมือนพยายามยากยิ่งจะทบทวนดวงหน้าที่ก้มใกล้

“ป้า...คุณป้า...” ร่างทั้งร่างสะท้านเยือก ราวบาดเจ็บสาหัส

“คนตาย...ตายเยอะแยะเลย หนูเห็น...ล้มลง...เลือด...เลือดทั้งนั้น” แต่ละช่วงหลุดปากยากเย็น “หนู...หนู...พาเขาไปตาย!”

ร่างเล็กยิ่งขดตัว ชุกหัว ราวภาพที่พบเห็นมาปรากฏต่อหน้า

“หนูพาพวกเขาไปตาย เขาตายเพราะหนู...ช่วยด้วย....อย่าทำ...อย่ายิง!”

เสียงกรีดร้องโหยหวน ทำให้กลิ่นที่กับเจ้าโก๊ะแผ่นพรวดมาพร้อมกันข

“อะไรครับแม่!”

³¹ ทมยันตี. ศุกรกรรม 2, หน้า 633.

“คงยังตกใจอยู่นะ” อังศุมาลินเงยหน้าขึ้นบอก
 “ช่วยด้วย หนูไม่อยากให้ใครตาย อย่าฆ่ากัน...อย่าฆ่ากัน...
 ยิงหนู อย่ายิงพวกนั้น หนูเอง หนูผิดเอง”
 เสียงคร่ำครวญ ระคนเสียงกรีด ทำให้อังศุมาลินต้องมองตา
 ลูกชาย กลิ่นที่เคาะหน้าผากเป็นสัญญาณ
 “ประสาทเสีย!”³²

บทประพันธ์ที่ยกมานำเสนอภาพของศราวณี เป็นภาพเพียงด้านเดียวคือ เป็นเด็ก และมีความก้าวร้าวแค้นเมื่ออยู่ในที่ชุมนุม แท้จริงยังอ่อนแอ และการออกทำกิจกรรมทางการเมืองมาจากเรื่องส่วนตัวและการขาดความอบอุ่นในครอบครัว ตัวละครนักศึกษาอย่างศราวณี ถูกสร้างเพื่อเป็นตัวแทนของนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมว่ามาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ทำให้ต้องออกมาแสวงหาความรักจากมวลชน รวมไปถึงการออกมาร่วมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้นเป็นความผิดของนักศึกษาด้วยกันที่พาเพื่อนนักศึกษาไปตาย

4.1.2.2 การสร้างตัวละครครู อาจารย์โดยวิธีการสร้างภาพเหมารวม

ลักษณะที่พบมากคือการให้ตัวละครอาจารย์แสดงลักษณะเพียงด้านเดียวเพื่อเน้นย้ำภาพที่บทประพันธ์ต้องการนำเสนอ เช่น การสร้างตัวละครครูอาจารย์ที่สนับสนุนขบวนการนักศึกษาว่าเป็นครูที่อาวุโสหน่อย แม้มีหัวก้าวหน้า แต่ยังขาดวิจรรย์ญาณ ในที่นี้ขอยกตัวอย่าง อาจารย์วรพัฒน์ จากเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ที่ว่า

“ลูกศิษย์ผมตาย ใครจะรับผิดชอบ...”
 ชุมกสีนน้ำลายลงคออันแห้งผาก
 “อาจารย์ไม่น่าถามอย่างนี้เลย เวลานี้ อาจารย์ก็ทราบอยู่แล้วว่า ไม่มีใครรับผิดชอบใครได้ เราต้องรับผิดชอบตัวเราเอง ชีวิตของเราเองด้วย”³³

นอกจากนี้จะพบว่า ภาพเหมารวมของตัวละครอาจารย์รุ่นเยาว์อย่างอาจารย์วรพัฒน์ คือผู้ที่ให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมของนักศึกษา ดังตัวอย่างในตอนที่ว่า

³² ทมยันตี. ศุกรม 2, หน้า 662-663.

³³ กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 466.

“เดี๋ยวผมจะแวะไปดู.... อาจจะต้องอยู่ที่บ้านอาจารย์วรพัฒน์ก็ได้” เขาเอ่ยชื่ออาจารย์...ผู้เป็นหัวหน้าการผลักดันลูกศิษย์กลุ่มใหญ่ให้ลุกขึ้นเสนอผลงานการต่อสู้เรียกร้องออกมาในรูปละครและเพลง...”³⁴

ในขณะเดียวกัน ในการเสนอภาพของอาจารย์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับทำกิจกรรมของนักศึกษา ผู้ประพันธ์เสนอภาพเหมารวมของอาจารย์วรพัฒน์ ว่าเป็นเด็ก และไม่มี ความแตกต่างจากนักศึกษาที่ตนเองให้การสนับสนุน ในตอนที่ว่า

“อาจารย์ว่าอาจารย์ยังเด็กเกินไป”

ชุมพยักหน้าเห็นด้วย เพราะความจริงวัยของอาจารย์วรพัฒน์ก็ไม่แตกต่างกับลูกศิษย์ที่มากนัก³⁵

การเสนอภาพเหมารวมของตัวละครอาจารย์วรพัฒน์ที่เป็นผู้สนับสนุนการทำกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาทำโดยการเสนอว่าเป็นอาจารย์ที่ยังเด็กและมีลักษณะภายนอกไม่ต่างจากนักศึกษา การบรรยายถึงลักษณะของอาจารย์วรพัฒน์ช่วยสนับสนุนว่า นอกจากลักษณะภายนอกแล้ว ด้านความคิดอ่านยังไม่แตกต่างจากนักศึกษาที่เป็นลูกศิษย์ด้วยการนำเสนอตัวละครอาจารย์วรพัฒน์ยังสัมพันธ์กับการทำกิจกรรมของนักศึกษา จะเห็นได้ว่าการนำเสนอภาพของอาจารย์วรพัฒน์เป็นการตัดทอนคุณลักษณะด้านอื่นๆ ของอาจารย์โดยทั่วไปให้เหลือเพียงการเป็นอาจารย์ที่มีลักษณะไม่ต่างจากนักศึกษา คือ มีความด้อยวุฒิภาวะพอๆ กันกับนักศึกษา

ละครของอาจารย์วรพัฒน์จะออกแสดงที่โรงละครใหญ่ในเร็ววันนี้ เนื้อหาสาระเกาะเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อชนส่วนใหญ่ที่ยังล้มตา อ้าปากไม่ได้ ชุมได้อ่าน ‘สคริปท์’ ที่ธารนำมาอดตาหลับขับตานอน เขียนที่บ้านเป็นการช่วยแรงอาจารย์แล้วบ่นพึมพำ

“ตัดแปลงจากของฝรั่งตามเคย เมื่อไหร่เราจะมีละครการต่อสู้แบบไทยๆ สักที... คนงานฝรั่งกับคนงานไทยมันไม่เหมือนกัน”³⁶

และ ในอีกตอนหนึ่งว่า

³⁴ กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 78.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 84.

สวนกว้างถูกตัดแปลงชั่วคราวเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนซึ่ง
อาจารย์วรพัฒน์เป็นผู้กำกับการแสดง และธารเป็นผู้เขียนบท โดยมี
อาจารย์วรพัฒน์เป็นผู้สนับสนุนด้วยการแก้ไข ตัดตอน ต่อเติมให้³⁷

ภาพของอาจารย์วรพัฒน์ในบทประพันธ์ที่ยกมา นำเสนอว่าอาจารย์ยังไม่มีวุฒิ
ภาวะด้านความรู้ ความเข้าใจสังคมไทยที่เพียงพอ เพราะการเลือกบทประพันธ์มานำเสนอใน
ลักษณะละครยังเป็นการนำบทประพันธ์จากต่างประเทศมาใช้ โดยไม่มีความเหมาะสมกับ
สังคมไทยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ มีการบรรยายถึงบ้านของอาจารย์ช่วยสนับสนุนภาพของ
อาจารย์วรพัฒน์ว่าเป็นผู้มาจากชนชั้นกลางที่มีความสนใจปัญหาบ้านเมือง จากในตอนหนึ่งว่า

ชุมไปถึงบ้านอาจารย์หลังจากนั้น บ้านอาจารย์เป็นบ้าน
โบราณ มีเนื้อที่กว้าง แผลคลุมด้วยต้นไม้ใหญ่ๆ กิ่งก้านสาขาของเขา
ไม้นั้นทำให้บ้านดูร่มรื่น ศาลาเล็กๆ ทรงโบราณซึ่งอยู่ท่ามกลาง
ความร่มรื่นนั้น ก็ได้รับการบูรณะเสมอจนแข็งแรงพอที่จะกลายเป็น
ห้องรับแขกจำลองต้อนรับลูกศิษย์และเพื่อนฝูงของอาจารย์วรพัฒน์
เป็นประจำ³⁸

หรือ การบรรยายถึงพื้นฐานครอบครัวของอาจารย์วรพัฒน์ ว่า

คนรับใช้ถือถาดที่มีแก้วน้ำเดินออกมาจากเรือนใหญ่ พร้อม
ด้วยจานมะละกอสีแดงสด จัดเป็นชั้นสวยเรียงเต็มจานดูน่ากิน

“คุณแม่อาจารย์ปรนนิบัติเรื่อย ไม่เคยท้อว่างเลย” ธารบอก
“เมื่อเช้าก็กาแฟ หมูทอดไขดาว กลางวันก็กล้วยเนื้อสับ..อืม
แปล้”

“นี่แหละศักดิ์นาแท้” ชุมว่า

“ความจริง รกรากอาจารย์ก็ศักดิ์นาะแหละ แต่อาจารย์ผ่า
เหล่าผ่ากอ ผ่าฝ่าในทางที่จะหาความเป็นธรรมให้แก่สังคม....”

“ซ้ายในขวา หรือขวาในซ้าย”³⁹

³⁷ ทัศน อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 448.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 92.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94-95.

บทประพันธ์ยังนำเสนอภาพเหมารวมของตัวละครอาจารย์วรพัฒน์ว่า มีลักษณะที่ขาดความรอบคอบ และมีอารมณ์รุนแรง

“ผมทำชั่วหรือ... ผมทำผิดอะไร... ผมขายชาติหรือ หรือผมทำอะไรที่สื่อเจตนาในทางนั้น”

“เราเองก็ยังไม่ทราบว่ามีใครเป็นมือปืน ใครขว้างระเบิด... อาจจะเป็นใครบางคนที่จะมีคนด้วยอารมณ์ชั่ววูบก็ได้ อาจารย์ ผมยังไม่เชื่อว่าเป็นคำบังการ ผมไม่เชื่อว่าใครจะโง่คิดสั้นขนาดนี้... เราเป็นประชาธิปไตยแล้ว เรามีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของเรา และสมควรอย่างยิ่งที่เราจะแผ่ความโอบอ้อมอารีของเราไปให้คนยาก เมื่อว่าเราจะได้ไม่เป็นอย่างที่แทบทุกคนไม่ยอมเป็น”

“มันคิดอย่างคุณ?” อาจารย์วรพัฒน์กำมือแน่นยกขึ้นชูพวงแขนกลางเดินพลา

“อาจารย์ อารมณ์ของอาจารย์กำลังพลุ่งพล่าน” ชุมพลออบแม้ว่าเขาเองจะเต็มไปด้วยความพลุ่งพล่าน กำสรดไม่แพ้กัน แต่เขาไม่แลเห็นใครที่จะยับยั้งความเจ็บแค้นในหัวใจของอาจารย์หนุ่มผู้นี้ได้ “เพราะฉะนั้นผมขอร้อง อย่าเพิ่งคิดว่าอะไรเป็นอะไรตอนนี้อาจารย์อาจคิดผิด เตี้ยเหตุดการณ์จะบานปลาย”

“จะบานปลายได้ยังไงคุณ ผมเป็นพลเมืองกระจอกๆ คนหนึ่งเท่านั้น ไม่มีอิทธิพล ไม่มีเงิน ไม่มี ความเหี้ยมเกรียมพอจะฆ่าใคร ปืนของผมมีลูกเหมือนไม่มี คุณรู้ไว้ด้วย ผมไม่แคร์ว่ามันจะขึ้นสนิม แต่ผมแคร์ถ้าที่นี่...” เขาเคาะที่หัวกะโหลกของเขา แล้วเลื่อนลงมาที่หน้าอก “ตรงนี้มันขึ้นสนิม หรือมีแต่ความหลง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว”⁴⁰

ภาพของอาจารย์วรพัฒน์ที่ถูกนำเสนอผ่านบทประพันธ์จึงมีลักษณะที่ถูกเน้นย้ำว่าเป็นเพียงอาจารย์รุ่นใหม่ที่สนับสนุนการทำกิจกรรมทางนักศึกษา เป็นผู้มีความคิดไม่

⁴⁰ กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 466-467.

รอบคอบ ไม่มีความเข้าใจสังคมไทยเพียงพอ และมีอารมณ์รุนแรงเช่นเดียวกับนักศึกษา ทั้งนี้ แม้ว่าภาพตัวแทนของอาจารย์วิวัฒน์จะปรากฏจากการนำเสนอตัวละครเพียงตัวเดียว แต่ทว่าเป็นการเลือกนำเสนอของประพันธ์ในการสร้างตัวละครอาจารย์ที่เข้ามามีส่วนใกล้ชิดกับ ขบวนการนักศึกษาให้มีคุณสมบัติที่ถูกตัดทอนลงเหลือเพียงไม่กี่ประการเป็นการเน้นย้ำให้เกิด ภาพเหมารวมต่ออาจารย์ที่สนับสนุนการทำกิจกรรมของนักศึกษาโดยรวม

จากที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่า การสร้างภาพเหมารวมให้กับตัวละครในนวนิยาย มีผลต่อการเชื่อมโยงตัวละครกับภาพตัวแทนนักศึกษาที่ต้องการนำเสนอทั้งในด้านบวกและด้านลบอย่างชัดเจน

4.1.3 การสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษา

หมายถึง ตัวละครที่ทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์ตัวละครนักศึกษา เพื่อให้ตัวละครนักศึกษาสามารถแสดงพฤติกรรมได้แย้ง โดยการสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามนักศึกษามีความแตกต่างจากการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามในลักษณะที่ตัวละครฝ่ายตรงข้ามนักศึกษาไม่มีลักษณะเป็นตัวละครคู่เปรียบระหว่างนักศึกษาด้วยกันเท่านั้น แต่เป็นตัวละครที่มาจากต่างสถานะกล่าวคืออาจจะเป็นผู้ปกครองกับนักศึกษา หรืออาจารย์กับนักศึกษา เป็นต้น จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่าการสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษาจะมีลักษณะเฉพาะคือ ตัวละครกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นตัวละครชนชั้นกลาง และผู้มีอาวุโสสูงกว่านักศึกษา มีทั้งตัวละครที่มีบทบาทหลักและตัวละครรอง

หากพิจารณาจากกลวิธีการสร้างตัวละครจะพบว่าบทประพันธ์ใช้ตัวละครกลุ่มนี้เพื่อตั้งคำถามต่อพฤติกรรมและอุดมการณ์ของนักศึกษา นำเสนอให้ชนชั้นกลางเป็นผู้มีส่วนทำให้ ขบวนการนักศึกษาประสบความล้มเหลวทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ ส่วนหนึ่งมาจากความไม่เชื่อถือในอุดมการณ์ของนักศึกษา หรือเห็นว่านักศึกษาออกมาก่อความวุ่นวาย ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างตัวละคร รัตนา แม่เลี้ยงของบุญทริกา จากเรื่อง ทับถวิล, พ่อของอนันท์ จากเรื่อง ผู้ที่รักนิรันดร์ และทอแสง จากเรื่อง เทียนส่องแสง ดังนี้

จากนวนิยายเรื่อง ทับถวิล มีตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษา เช่น พ่อ หรือรัตนา แม่เลี้ยงของบุญทริกา เป็นต้น ตัวอย่างการสร้างตัวละครลักษณะนี้ผ่านความคิดของบุญทริกา ในตอนที่ว่า

“เธอกำลังมีทุกข์ไม่ใช่หรือ”

บุณทริกาตอบว่า

“ทุกข์เรื่องครอบครัวของฉันเองหรือ แม่เลี้ยงเขาเทศนาฉัน ว่า เขาส่งให้มาเรียน ถ้าฉันมัวแต่ตะลอนๆ ไปประชุมพรรค ขบวนการแนวร่วมอะไรต่างๆ เขาจะไม่ส่งเงินให้ เขาว่าหน้าที่ของ นักเรียนต้องเรียน ไม่ใช่วิ่งเต้นเรื่องกิจกรรมทางการเมืองหรือสังคม ถ้าเขารู้ว่าก่อนการปฏิวัติฉันหายไปสองสัปดาห์ เขาคงโกรธตาย พ่อ ก็พลอยผสมโรงไปกับเขา พ่อว่า เรียนแค่อนุปริญญาก็พอแล้ว สำหรับผู้หญิง อีกหน่อยก็มีลูกมีผัว ไม่จำเป็นต้องเรียนมาก”⁴¹

การสร้างตัวละครลักษณะนี้ จะเสนอภาพนักศึกษาว่ายังเด็ก ไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง จึง ปล่อยให้ออกไปสนใจกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าที่จะศึกษาแต่ในห้องเรียน จากเรื่องทับทิม ตัวละครแม่เลี้ยงมักแสดงความเห็นที่ไม่ดีเกี่ยวกับนักศึกษาซึ่งขัดแย้งกับบุณทริกา เห็นได้จาก ตัวอย่างอีกตอนหนึ่งที่ว่า

คุณรัตน์ว่า

“พวกเด็กคงถูกยุจากมือที่สาม ไม่อย่างนั้นจะเอาปัญญาที่ไหนมา ต่อสู้เขาได้ เขามีทั้งอำนาจ ทั้งอาวุธครบครัน”

“คุณอาเคยศึกษาประวัติศาสตร์ต่างประเทศบ้างไหมคะ จาก ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เขาว่า ไม่มีกำลังอะไรยิ่งใหญ่เท่าพลังประชชน สิ่งอื่นๆ เกิดแล้วก็ดับ แต่สิ่งที่ยังคงอยู่คือ ประชาชน”

บิดามองหน้าบุณทริกาแล้วยิ้ม พูดว่า

“มันอ่านหนังสือพวกสังคมนิยมมากไป ดูซีคุณลูกสาวผมมาเรียน กรุงเทพฯ ไม่กี่ปี เป็นสีชมพูระเรื่อแล้วละ”

บุณทริกาไม่พอใจคำพูดของพ่อเท่าใดนัก แต่สู้หนึ่ง ไม่เถียง ผู้ใหญ่ มักจะเห็นว่า เด็กที่มีความคิดเห็นรุนแรงเป็นคอมมิวนิสต์ หรือไม่ก็สังคมนิยม ซ้ำร้าย ผู้ใหญ่บางคนไม่ยอมรับว่ากล้อของสังคมจะต้องหมุนเวียนไปตาม กาลเวลา ไม่มีอะไรยึดไว้ได้⁴²

บทประพันธ์เสนอให้เห็นภาพของตัวละครที่เป็นผู้ใหญ่อย่างพ่อ และแม่เลี้ยงของ บุณทริกาที่มีความคิดเห็นต่อนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองว่า เป็นผู้ที่ถูกยุยงจาก

⁴¹ ศศิพงศ์ ประไพ. ทับทิม, หน้า 337.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 353.

มือที่สาม และนักศึกษาอ่านหนังสือทางสังคมนิยม จึงเหมารวมว่านักศึกษาเป็นพวกที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือสังคมนิยม

ในนวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ มีตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษา คือพ่อของอนันท์ และสุชาดา แม่ของพิชชา ตัวอย่างการสร้างตัวละครลักษณะนี้เห็นได้จากการบรรยาย ในตอนหนึ่ง ที่ว่า

ระยะหลังๆ นี้ ทั้งพ่อและแม่ค่อนข้างจะรู้สึกว่ อนันท์ นิรันดร์ มีหลายสิ่งหลายอย่างเปลี่ยนไป เป็นการเปลี่ยนซึ่งพ่อแม่ไม่มีใครจะชอบใจนัก

โดยเฉพาะผู้เป็นพ่อ เขายินดีและเต็มใจจะปรนเปรอลูกชายด้วยความสุขสมบูรณ์ทุกอย่างเท่าที่จะอำนวยให้ได้ ยิ่งกว่าเห็นลูกชายเปลี่ยนไป

การไม่ยอมขับรถยนต์ยี่ห้อโก๊ราคาแพงลิบไปมหาวิทยาลัย และไปไหนต่อไหน คือ ความเปลี่ยนแปลง

การนั่งชมรม มองดูธุรกิจหลายต่อหลายอย่างของพ่อด้วยสายตาหน่ายๆ ไม่ยินดียินดียี่งต่อผลประโยชน์นับล้านๆ คือ ความเปลี่ยนแปลง

การปฏิเสธไม่ยอมรับเป็นตัวแทน “เกียรติยศ” ของสกุลในการบริจาคเงินจำนวนมหาศาลเพื่อการกุศล

แล้วก็ปฏิเสธการช่วยเหลือในกิจกรรมทุกอย่างของมารดาซึ่งเป้าหมายคือการช่วยเหลือสังคม แต่ผลพลอยได้ที่ดูเหมือนจะสำคัญกว่าเป้าหมาย ก็คือความสนุกสนานและการโชว์ตัวคณะผู้ทำงานเพื่อสังคม...

ผู้เป็นพ่อโทษมหาวิทยาลัย และกล่าวหาผู้เป็นแม่

“ก็คุณนะซี ห่วงมัน หนูนมันให้สอบเข้ามหาวิทยาลัยในนี้ แทนที่จะให้มันไปเมืองนอก รุ่งส่งมันไปเสียแต่เด็กยังจะดีกว่า”

ทั้งพ่อและแม่ไม่มีใครคิดถึงเหตุผลที่แท้จริง เพราะว่าไม่รู้ด้วย และไม่มีเวลาด้วย ได้แต่โกรธและไม่พอใจแล้วก็ป็นห่วงลูกชายยิ่งขึ้นทุกวัน

โดยเฉพาะผู้เป็นแม่..⁴³

⁴³ ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์, หน้า 35-36.

บทประพันธ์ นำเสนอตัวละครพ่อของอนันท์ที่มองว่าการเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยทำให้ออนันท์เป็นนักศึกษาที่สนใจทำกิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ดี เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทางบ้านรู้สึกกังวล การนำเสนอความคิดเห็นของตัวละครในลักษณะนี้จึงเป็นการให้ภาพของตัวละครที่มีความคิดคัดค้านและต่อต้านการทำกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษา และตัวละครพ่อแสดงความคิดเห็นต่ออนันท์ในแง่ลบเสมอๆ ว่า

ผู้เป็นพ่อหนึ่งอิงไปนิดหนึ่ง

“ลูกชายคุณมันบ้า เขาเลิกบ้ากันแล้ว มันยังดันทุรังบ้าอยู่ได้คนเดียว”⁴⁴

หรือ

พ่อของเขาหัวเสียอย่างแรง

“ช่างหัวมันเถอะ มันจะไปบวชวัดไหน สำนักไหนก็ช่างหัวมัน มันเป็นคนเถื่อน ก็ต้องสำนักเถื่อนๆ นะแหละ มันถึงจะศรัทธา”⁴⁵

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อเนื่องเมื่ออนันท์ไปทำงานหนังสือพิมพ์ ในตอนที่ว่า

“อนันท์ ฉันไม่อยากบังคับอะไรแก เพราะเห็นว่าแกเป็นปัญญาชน ซึ่งตลอดเวลาแสดงว่าเก่ง ว่าฉลาดกว่าพ่อกว่าแม่ กว่าผู้ใหญ่ทั้งหลาย ทั้งปวง”

พ่อเน้นคำว่า “ปัญญาชน” หนักๆ

“ฉันรอเวลาให้วัยบ้าๆ ตอนที่แกอยู่มหาวิทยาลัยมันผ่านไป เพื่อให้แกรู้สึกตัวของแกเอง ให้แกเป็นผู้ใหญ่ขึ้น แต่ยิ่งนานๆ เข้า แกกลับนอกกลุ่มนอกทางออกไปทุกที ฉันไม่เคยเข้าใจเลยว่าแกต้องการอะไร อนันท์ ความอดทนของฉันเห็นจะต้องสิ้นสุดลงแค่นี้...”

พ่อก้าวต่อไปด้วยเสียงเด็ดขาด

“เลิกยุ่งเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ระย้านี้เสีย อย่าให้ใครเขาหัวเราะเยาะฉันว่า แม้แต่ลูกชายของตัวเอง ก็ยังพลอยต่ำพ่อ”⁴⁶

จากบทประพันธ์ที่ยกมาข้างต้น ตัวละคร อมรินทร์ ซึ่งเป็นพ่อของอนันท์ ได้นำเสนอความคิดเห็นในทางตรงกันข้ามกับอนันท์อยู่เสมอ โดยเขาเห็นว่าการออกมาทำกิจกรรม

⁴⁴ ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์, หน้า 210.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 403-404.

ของอนันต์เป็นเรื่อง 'บ้าๆ' เมื่ออนันต์ยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมก็ทำให้ความขัดแย้งระหว่างตัวละครทั้งสองเกิดขึ้นเสมอ นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างตัวละครฝ่ายตรงข้ามอีกตัวหนึ่งคือ สุชาดา ดังตัวอย่างของบทสนทนาระหว่างอนันต์กับสุชาดา ในตอนที่ว่า

ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่เมื่อพบปะกัน เด็กคือคนฟัง ผู้ใหญ่คือคนพูด สุชาดาจึงพูดต่อ เมื่อเห็นอนันต์เพียงแต่ยิ้มอย่างอ่อนน้อม
“อาเคยเรียนมหาวิทยาลัยเหมือนกัน สมัยโน้นแหละ...สมัยเดินขบวนทวงดินแดนคืนโน้นแหละ”

หล่อนหัวเราะ

“สนุกกันจริงๆ ตอนนั้น กำลังรุ่นหนุ่มรุ่นสาว เลือดร้อน เลือดรักชาติมันระอุ”

“ครับ การปลุกใจให้รักชาติ บางทีก็ทำให้คนในชาติลืมนားลืมสภาพของสังคมของเศรษฐกิจ หรือของการเมืองไปได้เหมือนกัน นะครับ เพราะฉะนั้นผู้เผด็จการที่ฉลาดถึงพยายามปลุกให้คนรักชาติ อย่างเลือดอยู่เสมอ เช่น ฮิตเลอร์ เป็นต้น...คำว่า รักชาติ บางทีก็ใช้เป็นเครื่องตอรองผลประโยชน์ได้เป็นอย่างดีนะครับ”

ถ้อยคำของอนันต์ นิรันดร์ ทำให้สุชาดานิ่งอึ้งไปครู่หนึ่ง

“บางทีปลุกใจให้รักชาติ ก็ยิ่งดีกว่าปลุกให้ทำอะไรๆ ที่มันอาจทำลายชาตินะ...”⁴⁷

บทประพันธ์นำเสนอให้สุชาดา ตัวละครที่มีอาวุโสสูงกว่าอนันต์ ชี้แจงความคิดเห็นของเธอผ่านบทสนทนากับอนันต์ เพื่อต้องการเสนอว่า การทำกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาในสมัยปัจจุบันแตกต่างจากสมัยที่สุชาดาเรียนมหาวิทยาลัย เพราะสุชาดามองว่า นักศึกษาอย่างอนันต์ถูกปลุกให้ออกมาทำลายชาติ ขณะที่อนันต์ก็มองว่าการทำกิจกรรมนักศึกษาสมัยของสุชาดานั้นก็เป็นการปลุกกระแสความรักชาติ เพื่อให้ลืมปัญหาเรื่องสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมากกว่า การนำเสนอความขัดแย้งทางความคิดของตัวละครทั้งสองทำให้สุชาดาสรุปความคิดต่ออนันต์ว่า

สุชาดามีความรู้สึกว่าหนุ่มน้อยผู้นี้จะมีความคิดความอ่านเพียงพอตามยุคสมัยเมื่อสองสามปีก่อนโดยไม่รู้จักหยุด ทั้งๆ ที่ส่วนมากเขาหยุดกันแล้ว...

หยุดคิด...หยุดหาความยุติธรรมบ้าง บอจ จนปั่นป่วนกันไปหมด...นี่เป็นความรู้สึกของสุชาดาและผู้คนแบบสุชาดาอีกเป็นจำนวนมาก...

⁴⁷ ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์. หน้า 190-191.

เขาหยุดคิด หยุด 'แสวงหา' กันแล้ว จะเอาอะไรกันนักหนา
ทุกคนก็ดูสบายดีสมกับอัตภาพเท่าที่เห็นๆ สู้สนุกสนานกันไปวันๆ
ใช้ชีวิตเรื่อยๆ เนื่อยๆ เท่าที่เห็นๆ อีกเหมือนกัน ก็ไม่เห็นมีใคร
เดือดร้อนอะไร

ทั้งๆ ที่เป็นผู้ใหญ่อย่างค่อนข้างสมัยใหม่แล้ว สุขาดาก็ยังอด
ขวางอนันท์ นินทรไม่ได้

แล้วก็ลงความเห็นว่าจะจริงอย่างที่ลูกสาวเคยคุยให้ฟัง
บ่อยๆ...

เพราะความเจ็บแค้นแทนเพื่อนที่ตายไป

เพราะความรู้สึกที่ว่า 'ฝ่าย' ตนเป็นฝ่ายแพ้ ทำให้ไม่ยอม
หยุดโดยง่ายเหมือนคนอื่นๆ เขา...⁴⁸

นอกจากนี้ยังมีการต่อว่านักศึกษาจากตัวละครชนชั้นกลางที่ขับรถผ่านเหตุการณ์การ
รณรงค์การต่อต้านสินค้าต่างประเทศ ในตอนที่ว่า

เขาพากันไปถึงหน้าห้างสรรพสินค้าญี่ปุ่น

แล้วก็ตั้งหลักกันที่นั่น...เด็กหนุ่มเด็กสาวซึ่งกำลังมีพลังแรง
อยากทำในสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องให้ถึงจุดหมายในเวลาอันรวดเร็ว
ลืมนึกไปว่า แม้จะเป็นความหวังดี ทว่าก็เป็นกรล่วงเกิน
สิทธิส่วนบุคคลของคนอื่น!

ได้มีการพูดกันมาแล้วว่า ให้เพียงแต่ "ชักชวน" อย่าก้าวร้าว
หรือประณามใคร

ทว่าบางคนก็อดเผละไม่ได้...

รถยนต์คันงามราคาแพงมีคนขับวิ่งผ่านมา ผู้เป็นนายจ้างนั่ง
อยู่ตอนหลัง ชายหนึ่งหญิงหนึ่ง

คนขับชะลอรถ ผู้หญิงเปิดกระจกชะโงกออกไปฟังและดู
เหตุการณ์...ลมร้อนผ่านเข้ามาในรถที่กำลังเย็นฉ่ำวูบใหญ่

"คนที่ใช้ของต่างชาติเป็นคนไม่รักชาติ บ้านเมืองเรา
เศรษฐกิจจะแย่อยู่แล้วครับ เลิกเสียทีเถอะครับ ลิปสติคแห่งละร้อย
น้ำหอมขวดละร้อยละพัน เตี่ยนี่เราเป็นข้าเขาทางเศรษฐกิจแล้ว
อีกหน่อยเถิด..."

ผู้หญิงปิดกระจกบ่นออกมาว่า

"เด็กพวกนี้ชักจะเอาใหญ่ ตัวมีสิทธิอะไรไปเที่ยวห้ามเที่ยว
ด่าว่าเขา มันออกจะมากไป"⁴⁹

⁴⁸ ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร, หน้า 194-195.

บทประพันธ์ที่ยกมาแสดงให้เห็นทัศนคติในเชิงวิจารณ์ตัวละครนักศึกษาของพ่อและแม่ของอนันท์ว่านักศึกษาที่ออกมามุ่งแสดงอาการก้าวท้าวสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือการกล่าวถึงนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรม เพราะยังเด็ก กำลังหัวแรง ชอบแสดงออกแต่ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของผู้ใหญ่ ในตอนที่ว่า

เมื่อคุณหญิงผู้เป็นสหายสนิทลากลับไปแล้ว เหลือกันอยู่แค่สองคน นายอมรินทร์กล่าวกับภรรยาว่า

“คุณอย่าทำใจเย็นไปนักนะเรื่องตาอนันท์ ฉันรู้สึกเป็นห่วงมันมากขึ้นทุกวัน”

“ทำไมคะ เด็กๆ กำลังหนุ่มสาว กำลังหัวแรงก็ชอบแสดงออกกันทั้งนั้น บ้านไหนเมืองไหนก็เห็นออกไปร้องตะโกนอะไรกันบ่อยๆ ถ้าผู้ใหญ่ไม่ยุ คอยแต่ระวังๆ ก็หมดฤทธิ์ซำกั้นไปเอง”

“มันไม่อย่างนั้นนะซี เด็กๆ นะหัวมันแรง มันได้แต่แรงอย่างเดียว ประสบการณ์เล่ห์เหลี่ยมอะไรๆ มันไม่ลึกซึ้ง เท่ากับผู้ใหญ่เขา ฉันไม่อยากให้มันตกเป็นเครื่องมือใคร”

นายอมรินทร์ถอนหายใจยาว

“โดยเฉพาะตาอนันท์ เพราะมันเป็นลูกชายของฉัน”⁵⁰

หรือ บทประพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึง ความไม่เชื่อมั่นในตัวละครนักศึกษา เข้าใจว่านักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมนั้นมาจากการทำตามกระแสนิยม ดังตัวอย่างในตอนหนึ่ง ที่ว่า

ยายพิชกำลังเครื่อลูกชายคุณอมรินทร์ รายนั้นแปลกนะคะ พ่อแม่มีเงิน ตัวเองสุขสบายสารพัดแต่กลับมีหัวเอียงซ้าย เที้ยวได้ต่อต้านอะไรต่ออะไร”

“พวกมากลากไปกระมัง...หรือไม่ก็ทำตามแฟชั่น พวกเราเป็นโรคฮิตตามกันอยู่แล้ว ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่”

มารดาออกความเห็นเรียบๆ และยิ้มน้อยๆ ขณะที่พูดต่อไปถึงลูกสาวคนเล็ก

“แต่อย่างยายพิชนะ เห็นจะไม่จริงจิงอะไรกับเขาหรอก คงเป็นเรื่องนิกสนุกอย่างเจ้าตัวเขาว่านั้นแหละ”⁵¹

⁴⁹ ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์. หน้า 55-56.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-62.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 64-65.

จากบทประพันธ์ข้างต้น ที่แสดงให้เห็นว่า ตัวละครผู้ใหญ่ไม่เชื่อในตัวละครอนันท์ว่าจะมี
 สำนึกการเสียสละเพื่อส่วนรวม เพราะอนันท์เกิดและอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะดี ไม่มีความขาด
 แคลนจึงไม่น่าจะเดือดร้อนจนทำให้ต้องออกมาเรียกร้องเช่นเดียวกับนักศึกษาที่ออกมาทำ
 กิจกรรมคนอื่นๆ การกล่าวถึงอนันท์เช่นนี้จึงแสดงให้เห็นด้วยว่า นักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรม
 ในสายตาของตัวละครกลุ่มนี้ คือ กลุ่มคนที่มีความขาดแคลนเท่านั้น จึงออกมาต่อต้านหรือ
 เรียกร้อง แต่เมื่อพิจารณาจากโครงเรื่องจะพบว่า ตัวละครอนันท์มีความอุดมการณ์การเสียสละ
 เพื่อส่วนรวมไม่เปลี่ยนแปลงแม้ว่าจะไม่สามารถลงมือทำอย่างเต็มที่ แต่ก็ไม่เปลี่ยนไปเหมือน
 นักศึกษากลุ่มที่เคลื่อนไหวตามกระแสนิยม

นอกจากนี้ ตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษาจะมีความคิดเกี่ยวกับนักศึกษาที่ออกมาทำ
 กิจกรรมว่า นักศึกษามีความนิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์หรือหัวเอียงซ้าย ดังตัวอย่างตอนที่ว่า

“เฮ้อ! เกิดจะมาอธิบายอะไรกันก็ไม่รู้ ไปสัมผัสไปรู้มา แต่คง
 ไม่มีใครคิดจะเปลี่ยนอาชีพไปทำนาจริงหรอกนะ”

“ไอ้เปลี่ยนอาชีพนะไม่เปลี่ยนเองแน่ๆ เว้นแต่ถูกบังคับเข้า
 วันหนึ่ง ระวังให้ตีเถอะ”

ผู้เป็นพ่อของพิชชากล่าว ในบ้านนี้แม้ว่าจะไม่มีใครต่อต้าน
 อะไรรุนแรงนัก แต่บิดาของพิชชา ซึ่งเคยรับราชการในตำแหน่ง
 สำคัญก่อนปลดเกษียณ มักแสดงให้รู้อยู่เสมอว่า เขาค่อนไปทางขวา
 ถ้าขวาคือการเกลียดคอมมิวนิสต์ และมักสงสัยอยู่ตลอดเวลาว่าคน
 นั้นคนนี้จะไปเป็นคอมมิวนิสต์!

“ไอ้ที่หนูไปทำมานานะ คือทฤษฎีหนึ่งของคอมมิวนิสต์ละ
 ให้พวกปัญญาชนออกไปใช้แรงงานหรือทำงานอย่างกรรมกรเดือนละ
 ครั้ง”

“เออ... น่าคิดเหมือนกันนะ...”

มารดาของหล่อนชักจะเห็นคล้อยตาม⁵²

จะเห็นได้ว่า ภาพของนักศึกษาที่ผ่านการสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามจึงมักเป็นภาพด้าน
 ลบมากกว่าภาพด้านบวก เพราะการสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามจะช่วยเปรียบเทียบความคิดเห็น
 ที่ตัวละครสองฝ่ายเสน่อออกมา

ในนวนิยายเรื่อง เทียนส่องแสง มีตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษา คือ ทอแสง
 ตัวอย่างการสร้างตัวละครลักษณะนี้ปรากฏผ่านบทสนทาระหว่างตัวละครทั้งสอง ในตอนที่ว่า

⁵² ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์, หน้า 106-107.

“กิจกรรมอะไรอีกล่ะ จะสอบอยู่แล้ว”

“โอ๊ย...หลายเรื่อง ประท้วงคน ประท้วงพระ ผมเอาทั้งนั้น
แหละ”

“ไปประท้วงกันทำไม” ทอแสงขมวดคิ้ว ทำสีหน้าเหน้อย
หน่าย

“ใช้เรี่ยวแรงของเราทำประโยชน์เรื่องอื่นดีกว่า เอ้าอย่างน้อย
- กำลังเรียนหนังสืออยู่นี่ รีบๆ เรียนเสียให้จบๆ ไปพ่อแม่จะได้โล่งใจ”

“หนังสือผมก็เรียนซะ พี่แสง แต่ไอ้ผมมันเป็นโรคไม่ชอบ
ความไม่ยุติธรรมหรือการฝ่าฝืนกฎหมายอะไรเทือกนี้ ผมเรียกร้องให้
ประเทศมีกฎหมาย พี่แสงว่าผมไม่ทำประโยชน์อีกหรือครับ”

“แหม อย่ามารุกเร้าเอาคำตอบอะไรกับพี่เลย พี่มันแก่แล้ว ดู
ไม่ออกหรือว่าอะไรถูกกฎหมาย อะไรผิดกฎหมายเพียงแต่เห็นว่า
คนรุ่นสนทิตซ์จะไม่เอาใจใส่เรื่องเรียนหนังสือกันเสียแล้ว พี่กลัวว่า
วันหนึ่งประเทศชาติของเราจะไม่มีคนมีความรู้เอาเสียเลย มัวแต่ไป
ทำกิจกรรมกันเสียหมด คนไม่มีความรู้แล้วจะไปทำโน่นทำนี่ มันมียิ่ง
และทะเลาะกันไปใหญ่หรือจะ”

“พี่แสงคอยดูไปก็แล้วกัน อย่าดูถูกฝีมือคนรุ่นใหม่ซะ”⁵³

บทประพันธ์ได้นำเสนอว่า ทอแสงมีความกังวลกับการออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง
ของนักศึกษา เพราะเห็นว่าทำให้ต้องขาดเรียน ขาดสอบ และมองว่าการทำกิจกรรมของ
นักศึกษาเป็นเรื่องขาดประโยชน์ เพราะเมื่อนักศึกษาไม่สนใจเรียนทำให้ไม่มีความรู้บ้านเมืองจะ
วุ่นวายกันไปมากกว่าเดิม นอกจากนี้บทประพันธ์ยังเสนอภาพนักศึกษาผ่านบทสนทนาของทอ
แสงกับสนทิต ในตอนที่ว่า

“ลองยกตัวอย่างซิครับ ว่าผมออกนอกกลุ่มนอกทางตรงไหน”

“สังคมไทยเราไม่เคยมีครั้งใดที่คนที่มาวิญญูณ์อ่อนที่สุดเป็น
ตัวบงการหรือวางนโยบายให้ทุกคนในสังคมต้องทำตาม เท่าที่ผ่าน
มา เรามีการปรึกษาหารือระหว่างคนต่างวัยกัน เพราะฉะนั้น มา
ตอนนี้เธอจะมาตั้งต้นว่าคนรุ่นเธอจะต้องชี้้นำให้ทุกคนเชื่อฟังทำตาม
ทุกอย่างนั้น เป็นไปไม่ได้ ในเมื่อมันผิดเอกลักษณ์ของสังคมแบบเรา
โดยเฉพาะถ้าผู้ชี้ นำอย่างเธอไม่มีอะไรให้คนเขาเลื่อมใส พวกเธอยัง
มีความรู้ไม่เพียงพอในสายตาของคนที่เขาโตกว่า พวกเธอยังขาด
ประสบการณ์ ขาดระเบียบวินัย พอมาบวกกับความหยิ่งผยอง การดู

⁵³ ดวงใจเทียนส่องแสง, หน้า 42-43.

ถูกความคิดของคนอื่น และยิ่งผนวกกับการที่เธอทำตัวเป็นสาวกวีรบุรุษต่างชาติที่เราไม่เคยรู้จักไม่เคยเลื่อมใส หรืออย่างตึกก็เคยได้ยินแต่กิตติศัพท์ในทางที่ป่าเถื่อนโหดร้าย สนธิศ เชอลองตริกตรองดูว่าใครเขาจะยอมให้เธอเป็นผู้ชี้นำเขา จริงอยู่ เธอพูดว่าคนพวกนี้มีผลประโยชน์ที่จะต้องปกป้อง แต่พี่คิดว่าเขายินดียอมเสียผลประโยชน์ ถ้าผลที่ได้รับตอบแทนก็คือความอยู่รอดของประเทศชาติและของตัวเขาร่วมกัน แต่นี่วิธีการชี้นำของเธอไม่บ่งบอกว่าเธอจะนำไปทางไหน มันคล้ายกับจะพาเขารุกเข้าพงไปอย่างนั้นแหละ ใครที่ไหนเขาจะมายินดีเสียผลประโยชน์แล้วไม่ได้อะไรตอบแทนเช่นนี้เล่า”⁵⁴

จะพบว่า จากบทประพันธ์ที่ยกมาเป็นตัวอย่าง นักศึกษาอย่างสนธิศจะไม่เข้าใจทอแสงตัวละครสนธิศถูกสร้างให้เป็นนักศึกษาที่มีความด้อยวุฒิภาวะ คือ ไม่มีความเข้าใจปัญหาของบ้านเมืองที่แท้จริง และเพราะยังเด็กจึงดีใจที่เชื่อแต่เพียงคำร่ำที่ตนเองอ่าน ขณะที่ทอแสงเป็นเจ้าของหน้าที่บรรณารักษ์วัยเกษียณที่มีความเข้าใจสังคมมากกว่า รวมทั้งมีบุคลิกที่มีเมตตาและใจกว้างพร้อมรับฟังความคิดเห็นของสนธิศ การนำเสนอตัวละครควบคู่กันระหว่างทอแสงและสนธิศจึงเป็นการเปรียบเทียบที่ชัดเจนว่า ตัวละครนักศึกษามีความด้อยวุฒิภาวะไม่มีความสามารถพอที่จะนำสังคมตามที่แก่นเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ต้องการเสนอ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า การสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษาถูกใช้ในการนำเสนอภาพตัวแทนด้านลบของนักศึกษามากกว่าภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา แต่ก็มีนวนิยายที่ใช้กลวิธีการสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามของนักศึกษาเพื่อตั้งคำถามต่อตัวละครนักศึกษาในนวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ เพื่อให้ตัวละครนักศึกษาแสดงพฤติกรรมในทางตรงข้ามกับข้อกล่าวหาของนักศึกษาด้วย

4.1.4 การสร้างตัวละครฝ่ายสนับสนุนการกระทำของนักศึกษา

การสร้างตัวละครฝ่ายสนับสนุนการกระทำของนักศึกษา จะช่วยแสดงให้เห็นว่า การออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาเป็นที่ยอมรับและสนับสนุนจากผู้คนในสังคม การสร้างตัวละครฝ่ายสนับสนุนจึงจะพบในกลุ่มนวนิยายเสนอภาพด้านบวกของนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง โดยตัวละครสนับสนุนเป็นผู้ช่วยบอกถึงสาเหตุของการทำกิจกรรมของ

⁵⁴ ดวงใจเทียนส่องแสง, หน้า 273-274.

นักศึกษา ในที่นี้ ขอยกตัวอย่าง ตัวละคร พ่อ จากเรื่อง พ่อข้า พึ่งจะยิ้ม และ กล้า แก่นสีสุก จากเรื่อง ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ ดังนี้

ในนวนิยายเรื่อง พ่อข้า พึ่งจะยิ้ม ตัวละคร 'พ่อ' เป็นตัวละครสำคัญที่คอยสนับสนุนการออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษา

“พ่อจะให้ต่อสู้ศัตรู เลือกศัตรูของประชาชนเสียด้วย กิ่งจะไปรู้หรือว่าพวกไหนมันเป็นศัตรูของประชาชน...กิ่งมองไม่เห็นจริงๆ”

“ใช่ คนอย่างเอ็งหรือไอ้หวัง มันจะไปมองเห็นได้ยังไง ในเมื่อโลกของเอ็งมันกว้างแค่ว่าละกรอบเท่านั้น...มา...พ่อจะพลิกกะลาครอบให้...พ่อจะบอกเอ็งให้ ศัตรูของประชาชนก็คือ พวกทรราชที่ครองเมือง พวกที่มันข่มขู่ไม่ให้ประชาชนสนใจการเมือง เพื่อมันจะเอาเมืองไปเป็นของมันเสียพวกเดียว พวกที่มันยึดครองเอาการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ ไปเป็นของพวกมันกลุ่มเดียว

...

คนพวกนี้แหละลูกเอ๋ย คือ ศัตรูของประชาชน คือเป้าหมายที่พวกเอ็งจะโรมรันเอา กับมัน ไม่ใช่เพื่อน นักเรียนด้วยกัน... เอ็งเข้าใจหรือยัง”⁵⁵

บทประพันธ์ได้นำเสนอให้เห็นว่า ตัวละครพ่อเป็นผู้ให้การสนับสนุนให้นักศึกษาและนักเรียนอาชีวะมองเห็นความจริงว่าศัตรูของประชาชนคือเผด็จการทรราชที่ปกครองประเทศในขณะนั้น ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้นักศึกษาออกมาทำกิจกรรมหรือสนใจปัญหาของบ้านเมือง นอกจากนี้บทบาทของตัวละครสนับสนุนอย่างพ่อยังปรากฏในตอนที่ว่า

“เขาเอาอะไรมาให้พ่อลงชื่อล่ะพ่อ”

ข้าฯ ถาม เพราะเห็นพ่อสูบบุหรี่หน้าตาเบิกบานอย่างคนมีความสุข

“คำเรียกร้องร้องรัฐธรรมนูญ”

พ่อตอบ พืมฟ้าต่อไปว่า

“เด็กพวกนี้เก่ง...เก่งกว่าสมัยพ่อเสียอีก...พรุ่งนี้ เขาจะออกแจก

ใบปลิวเรียกร้อง รัฐธรรมนูญกัน...”⁵⁶

การที่ตัวละครพ่อร่วมลงชื่อสนับสนุนคำเรียกร้องรัฐธรรมนูญของนักศึกษา และกล่าวชมนักศึกษาเป็นนำเสนอให้เห็นว่า พ่อมีความนิยมการกระทำของนักศึกษาที่ออกมาเรียกร้อง

⁵⁵ สันติ ชูธรรม. พ่อข้า พึ่งจะยิ้ม, หน้า 62-63.

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

รัฐธรรมนูญ ภาพของนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองจึงเป็นภาพด้านบวกจากการสร้างตัวละครเช่นนี้

“การแสดงความรักชาติ จะมีพลังได้ก็ต่อเมื่อได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย นิสิตนักศึกษาไม่มีสิทธิผูกขาดความรักชาติได้เฉพาะพวกเขา แต่พวกเขาได้ดำรงสิทธิในการเป็นผู้นำการเคลื่อนไหว, การเรียกร้อง ตลอดจนการต่อสู้ของประชาชน... กิ่งเอ๋ย เอ็งอย่าพูดว่าพวกนั้นจะคบกับเอ็งใหม่ แต่เอ็งจงถามตัวเองว่าเอ็งจะเอากับเขาใหม่ล่ะ เขาก่อตั้งขบวนการนักศึกษาขึ้นมาแล้วละ พ่ออยากให้เอ็งไป อยากให้ประชาชนไปช่วยนิสิตนักศึกษาแจกใบปลิวกันให้เต็มเมืองด้วยซ้ำไป... แต่มันเป็นไปไม่ได้หรอก จนกว่าการนำของนิสิตนักศึกษา จะสร้างศรัทธาแก่พวกเขาเสียก่อน... เอ็งไปเถอะ ได้พวกอาชีวะหรือนักเรียนสามัญเข้าร่วมด้วยแล้วพ่อว่าพลังของพวกเราจะสูงขึ้น...”⁵⁷

บทประพันธ์ได้นำเสนอให้เห็นว่า ตัวละครฝ่ายสนับสนุนการกระทำของนักศึกษา อย่างพ่อได้แสดงความคิดเห็นในเชิงกล่าวสอนต่อหวังซึ่งตัวละครหลัก (พ่ออยากให้เอ็งไป) คำสอนของพ่อจึงช่วยสนับสนุนภาพด้านบวกต่อนักศึกษา

สำหรับการกล่าวถึงเหตุการณ์การแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ที่พ่อปฏิเสธจะไปร่วมด้วย เพราะไม่อยากจะให้ใครมองว่านักศึกษาเป็นเครื่องมือของใคร ช่วยสนับสนุนให้นักศึกษามีความรอบคอบและระมัดระวังในการเคลื่อนไหวมากขึ้น เพราะอาจมีผู้ไม่หวังดีเข้ามาแทรกแซง ตัวละครพ่อจึงเสนอให้นักศึกษาเคลื่อนไหวกันเอง เพื่อจะได้เป็นการแสดงถึงความบริสุทธิ์ใจ

“แล้วพ่อไม่ไปมั้งหรือพ่อ”

ข้าฯ ถามซื่อๆ พ่อสั่นหน้า นัยน์ตาเป็นประกาย

“สุดาทิพย์ชวนพ่อเหมือนกัน แต่พอบอกว่า ขอให้เด็ก ๆ ทำกันอย่างบริสุทธิ์ใจเกิด จะเป็นข้ออ้างที่คุ้มครองตัวเองได้ ถ้าพ่อหรือนักการเมืองเก่า ๆ คนใดเข้าไปร่วมด้วย ความบริสุทธิ์จะหมดสิ้นไป ฝ่ายรัฐบาลจะยกมาเป็นข้ออ้างได้ว่า พ่อหรือพวกอดีตนักการเมืองเป็นมือที่สามคอยยุยงนักศึกษา... สุดาทิพย์ ก็เข้าใจ... พ่อเตือนเธอไปแล้วให้คอยระวังนักการเมืองห่วย ๆ ที่ชอบฉวยโอกาสเข้าสมทบกับนิสิต นักศึกษา พวกนี้กลืนแรงเหมือนตัว “สกิ้งค์” เข้าที่ไหนเหม็นที่นั่น จะพลอยให้เด็ก ๆ เหม็นไปด้วย”

⁵⁷ สันติ ชุธรรม. พ่อข้าฯ เพิ่งจะยิ้ม. หน้า 77.

พ่อข้าฯ มองการณ์ไกลและรอบคอบดี สมแล้วที่เคยผ่านการต่อสู้มา
ตั้งแต่พวกเรายังไม่เกิด...⁵⁸

จากบทประพันธ์ พบว่านอกจากบทบาทในการกล่าวชื่นชมนักศึกษาแล้ว ตัวละครพ่อยัง
ทำหน้าที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาอย่างรอบคอบ และให้คำแนะนำการ
เคลื่อนไหวของนักศึกษาจากประสบการณ์ที่พ่อมีได้เป็นอย่างดี

แม่สิ กลับหน้าเมื่อตกลงอุทานสงสาร “หวัง” ที่ไม่มีโอกาสเข้าสอบ บ่น
ว่านักศึกษาไปตามความคิดอันจำกัดของแม่ จนพ่อเกิดความรำคาญโพล่งขึ้น
เสียงหนักๆ

“หยุดที่เถอะ...ไม่ได้สอบเพียงภาคเดียว ไม่ทำให้มันถอยหลังไปมาก
หรอก...ผลประโยชน์ของส่วนรวมย่อมสำคัญกว่าส่วนตัว ถ้าไอ้หวังมันไม่อายุ
ใจมุ่งจะเอาผลประโยชน์ส่วนตัว ตั้งหน้าสอบไม่เหลียวแล ความเดือดร้อน
ของเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน มันก็หมา ไม่ใช่คน...ฉันว่า นักศึกษาเขาทำถูก
แล้ว...ถ้าเขาไม่ตัดสินใจทำอย่างนี้ในวันนี้ ในวันหน้า ไอ้พวกครองเมืองมันก็
รังแกเอาอีกได้ง่ายๆ ทำอย่างนี้ที่หลังมันก็จะเซ็ด...”⁵⁹

บทประพันธ์ข้างต้น นำเสนอบทบาทของตัวละครฝ่ายสนับสนุนการกระทำของนักศึกษา
ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อผู้ประพันธ์เลือกเสนอตัวละครแม่ให้แสดงความกังวลต่ออนาคตการเรียน
การสอบของหวัง แต่พ่อมองว่าการสอบเป็นเพียงเรื่องส่วนตัว เมื่อเปรียบเทียบกับการ
เคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาที่กำลังเคลื่อนไหวอยู่ การนำเสนอโดยให้ตัวละครพ่อเป็นฝ่าย
ตัดสินใจว่า นักศึกษาเขาทำถูกแล้ว จึงเป็นการสนับสนุนเหตุผลเรื่องการขาดสอบเพื่อทำกิจกรรมที่
เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าของนักศึกษา

นอกจากนี้ บทบาทที่เด่นชัดที่สุดของตัวละครพ่อ ในการเป็นตัวละครฝ่ายสนับสนุนการ
กระทำของนักศึกษา ปรากฏในตอนที่เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แล้วหวังไม่ออกไปร่วม
ต่อสู้กับขบวนการนักศึกษา ในตอนที่ว่า

“ไอ้หวังไม่ได้เป็นอะไรหรอก เพียงแต่มันทำลายความหวังของพ่อ
อย่างยับเยินเท่านั้นเอง”

ข้าฯ เบิกตากว้าง จนรู้สึกเจ็บแปลบที่ชายโครง...

“หมายความว่า...”

⁵⁸ สันติ ชูธรรม. พ่อข้าฯ เพิ่งจะยิ้ม, หน้า 79.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

“ใช่ ตอนที่เ็งรบกับพวกสมุหนราช เสียเลือดเสียเนื้อชีวิต ไอ้หวัง หลบอยู่เล่าเต้งที่บ้าน พ่อพ่อเรียกหา มันย่องไปหลบหลังลึงถ่านในครัว เนื้อตัวสันทาไปหมด...”

“โธ่ หวัง...”

พ่อขบกรามแน่น หน้าที่ยิ้มเมื่อครู่ เปลี่ยนเป็นครุ่น

“พ่อจิกหัวมันออกมาจากหลังลึงถ่าน ดบหน้ามันทีหนึ่ง...พ่อถามมัน ว่า ทำไมมึงไม่ไปต่อสู้กับเขา น้องมึงซึ่งไม่ใช่ธรรมศาสตร์เป็นเพียงอาชีวะ มันยังชอบเอาชวดไปทำระเบิดสู้กับเขา แต่เ็ง เลือดเนื้อธรรมศาสตร์แท้ๆ กลับมามุดหัวกลัวตายอยู่กับบ้าน... นี่มันอะไรกัน มึงมันไม่ใช่ลูกพ่อ...ไม่ใช่ลูกโตม ลูกพ่อต่อสู้ เหมือนที่พ่อสู้มาแล้วติดตารางมาแล้ว ลูกโตมต้องสู้ โตมจะดำรงมันไม่ได้ถ้าไม่ขับไล่พวกเผด็จการออกไป โตมเป็นสัญลักษณ์ของ ประชาธิปไตยที่เ็งจะต้องพิทักษ์รักษา...เ็งต้องไปสู้ ไปเดี๋ยวนี้ หาไม่อย่ามา เรียกกว่า พ่อ...”

พ่อบอกว่า หวังเซ็ดน้ำตา รีบแต่งตัววิ่งออกจากบ้านไปทันที แม่เลย ร้องไห้ คำหั้นพ่อว่ารุนแรงต่อหวังเกินไป⁶⁰

จากบทประพันธ์ข้างต้น ตัวละคร ‘พ่อ’ ถูกนำเสนอให้มีส่วนกระตุ้นและผลักดันให้หวังมีความสนใจในการต่อสู้ และทำกิจกรรมของขบวนการนักศึกษา แม้จะเป็นวิธีการที่รุนแรง แต่จากการกระทำดังกล่าวของ ‘พ่อ’ ทำให้หวังออกจากบ้าน และไปเข้าร่วมโครงการเผยแพร่ความรู้เรื่องประชาธิปไตยในชนบท การกระทำของ ‘พ่อ’ จึงเป็นการสนับสนุนการทำกิจกรรมของนักศึกษา และถือว่าการกระทำที่เปลี่ยนพฤติกรรมของหวังไปจากเดิมให้กลายเป็น นักศึกษาที่มีอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมมากขึ้น

นอกจากนี้ ตัวอย่างของตัวละครที่สนับสนุนการกระทำของนักศึกษาอีกตัวหนึ่ง คือกล้า แก่นสีสุก ในเรื่อง ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ ซึ่งมีบทบาทในการสนับสนุนตัวละครนักศึกษา ดังนี้

กล้ามองดูทุกอย่างรอบตัวด้วยความจริงจังด้วยสายตานิเวศระห์
เขาบอกอนันท์ว่า เราทุกคนกำลังหลอกตัวเอง...หลอกตัวเองตาม
สัญชาตญาณของมนุษย์ซึ่งรักตัวเอง และเห็นแก่ตัว ไม่ยอมรับความจริงของ
สภาพบ้านเมือง เพราะกลัวจะสิ้นสนุกหมดสบาย
แต่แรกอนันท์ก็ไม่เห็นด้วยนัก เพราะเขาเติบโตและอยู่ในสิ่งแวดล้อม
ที่สุโขสโมสรมาตั้งแต่เด็กจนเข้ามหาวิทยาลัย

⁶⁰ สันติ ชุธรรม. พ่อข้าฯ เพิ่งจะยิ้ม, หน้า 114.

คนที่เติบโตมาและอยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบเขา หูตามักจะปิดอยู่ในวงแคบๆ ของความสุขความสมบูรณ์

หากรับรู้ “ความจริง” อะไรบ้าง ก็เป็นเพียงผิวเผินแล้วก็ปล่อยให้ผ่านไป เพราะแม้จะตะโกนกันปาวๆ ว่า เราต้องรับผิดชอบร่วมกัน ทว่าในทางปฏิบัติก็ดูเหมือนจะต่างคนต่างก็ยังถือประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง

มีเหมือนกันที่วิตกเป็นทุกข์จริงๆ แล้วก็รับผิดชอบจริงๆ ทว่าน้อยเปอร์เซ็นต์นัก⁶¹

จากบทประพันธ์ที่ยกมา ผู้ประพันธ์นำเสนอตัวละครกล้าให้แสดงทัศนคติและความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลซึ่งทำให้อันที่มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม แต่เดิมนั้นก็เป็นนักศึกษาที่ไม่มีความเข้าใจในปัญหาเพราะอยู่ในแวดวงของชนชั้นกลางที่ร่ำรวยไม่มีโอกาสรับรู้ความจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

เขาเคยชวนกล้านั่งรถไปด้วยกัน กล้าขึ้นนั่งเพราะไม่อยากขัด และเพราะเกรงใจ แต่แล้วก็ขอลงในอีกครู่เดียว

พูดสั้นๆ ตามเคยว่า

“ผมนั่งไม่ลงหรอก”

กล้าว่า

“คุณมีสิทธิ์ที่จะมีความสะดวกสบายด้วยเงินที่คุณพ่อคุณแม่คุณหรือบรรพบุรุษสะสมเอาไว้ให้ แต่ผมยังหรอก...ผมคิดว่าผมยังไม่มีสิทธิ์”

หลังจากออกไปช่วยพัฒนาชนบทเป็นครั้งแรกกับกล้า หลังจากเหตุการณ์ปีนั้นแล้ว อนันท์ก็เลิกขับรถยนต์ไปมหาวิทยาลัยเด็ดขาด

หลายๆ คนเกิดความละอายใจอย่างเดียวกับเขา

พ่อแม่พี่น้องของเขาว่าเขา “บ้า”

หลายคนในหมู่ญาติพี่น้องบอกเขาเมื่อรู้ว่าเขาขับรถไปมหาวิทยาลัย

“ของๆ เราแท้ๆ คนอีกฉะฉานนี่ ถึงพยายามที่จะให้เธอลงมาเดินดินอย่างเขา...”⁶²

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของอนันท์จากการได้มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และเหตุการณ์ทางการเมือง ส่วนหนึ่งเพราะอนันท์ได้กล้าช่วยชี้นำและแลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับความสะดวกสบายของชนชั้นที่อนันท์ได้รับ

⁶¹ ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์, หน้า 11-12.

⁶² เรื่องเดียวกัน, หน้า 13-14.

“ถ้าถูกล้าง ก็เห็นจะเป็นการล้างให้รู้จักมองดูความจริงเสียบ้าง ไม่ให้ หลอกตัวเองอยู่ตลอดเวลา อย่างที่คนในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะอย่างคุณอย่าง ผมชอบหลอกตัวเอง เพราะกลัวความจริง ไม่กล้าเผชิญหน้ากับมัน... เมื่อก่อนผมก็ไม่เคยคิดไม่เคยรู้สึกอะไรเลย เพราะอย่างว่านะแหละ...เคยแต่ สบายไม่เคยเดือดร้อน คนอื่นๆ ช่างหัวเขาเป็นไร...แล้วก็ได้เพื่อนี่แหละเขา ต่ำให้รู้สึกตัว...”⁶³

ตัวละครกล้าถูกนำเสนอว่าเป็นผู้ทำให้อันนั้นที่เรามองเห็นความจริง และเลิกหลอกตัวเอง เพราะได้กล้าช่วยต่ำและแนะนำ การสร้างตัวละครกล้ามีส่วนสนับสนุนการออกมาทำกิจกรรม ทางการเมืองของนักศึกษาชนชั้นกลางที่มีความเข้าใจปัญหาของสังคมมากขึ้น ขณะ เดียวกันอันนั้นก็ให้ภาพของกล้าว่ามีส่วนในการสนับสนุนให้อันนั้นทำกิจกรรมโดยมีความหวังดี อย่างบริสุทธิ์ ผ่านการบรรยายความคิดของอันนั้นที่ว่า

อันนั้นเองก็ไม่แน่ใจว่า ฝ่ายไหนจะถูกหรือผิด เขารู้แต่ว่าสำหรับเขา และกล้านั้น มีแต่ความตั้งใจอันบริสุทธิ์

กล้าพูดกับเขาบ่อยๆว่า

“อ้ออยากให้คนส่วนมากอยู่ดีกินดี และมีหลักประกันชีวิตตลอดจน ความเป็นพลเมืองของประเทศให้ดีกว่านี้ อยากให้ทุกคนเรียนรู้เพื่อให้รู้จักคิด ไม่ใช่ใครเสียเปรียบก็ก้มหน้าก้มตาเสียเปรียบอยู่ตลอดชาติชั่วลูกชั่วหลาน... ถึงแม้ว่ามันอาจจะต้องใช้เวลานานสักหน่อย แต่อ้อว่าในชีวิตของอ้อ อาจเห็น รัฐบาล อาจเห็นผู้นำสักคนที่ไม่เห็นแก่ตัว จัดระบบเศรษฐกิจและสังคม อย่างที่อ้อฝันได้สำเร็จ”

แต่แล้ว...ชีวิตของกล้าก็ไม่ทันได้อยู่เพื่อน

ชั่วชีวิตของกล้ามันช่างสั้นเสียเหลือเกิน...”⁶⁴

สำหรับกลวิธีการสร้างตัวละครฝ่ายสนับสนุนนักศึกษา จะใช้เพื่อนำเสนอภาพตัวแทน ของนักศึกษาในด้านบวกเป็นหลัก เพราะเป็นตัวละครที่สนับสนุนให้นักศึกษาออกมาทำกิจกรรม ทางการเมือง

จะเห็นได้ว่า กลวิธีการสร้างตัวละครมีส่วนช่วยในการนำเสนอภาพของนักศึกษาที่ ปรากฏในนวนิยายอย่างมาก ทั้งผ่านการสร้างตัวละครคู่ตรงข้าม การสร้างภาพเหมารวมของตัว ละคร การสร้างตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับนักศึกษา และการสร้างตัวละครฝ่ายสนับสนุนนักศึกษา ซึ่งช่วยให้ภาพของนักศึกษาทั้งด้านลบและด้านบวกมีความชัดเจนมากขึ้น

⁶³ ศรีฟ้า. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์, หน้า 33.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 180-181.

4.2 การนำเสนอโครงเรื่อง

โครงเรื่อง คือ ชุดเหตุการณ์สำคัญของเรื่องเล่า เป็นเค้าโครงของสถานการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง⁶⁵ ในการวิจัยนี้ จะพิจารณาเฉพาะกลวิธีการจัดลำดับเวลาในโครงเรื่อง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ ลำดับ ระยะเวลา และความถี่ (order, duration, frequency)⁶⁶ ในนวนิยายที่ผู้วิจัยศึกษา พบว่าการใช้กลวิธีในการวางโครงเรื่องกับเวลามีส่วนสำคัญในการนำเสนอภาพตัวแทนของขบวนการนักศึกษาที่ปรากฏในนวนิยาย เพราะเป็นกลวิธีที่แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการวางโครงเรื่องเพื่อนำไปสู่การเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาในนวนิยายแต่ละเรื่อง

4.2.1 ลำดับ ในเรื่องเล่า ผู้เขียนสามารถจัดลำดับเวลาได้ตามใจชอบ โดยสามารถแบ่งลักษณะของการจัดลำดับออกเป็น 2 ลักษณะคือ การจัดลำดับตามเหตุการณ์ปกติ (normal sequence) และการสลับลำดับ (anachronous sequence) ซึ่งได้แก่ การเกริ่นการณ์ (flashforward) และภาพย้อนหลัง (flashback)⁶⁷ สำหรับนวนิยายที่ศึกษา พบว่าการจัดลำดับเหตุการณ์ปกติมีส่วนในการทำให้เรื่องราวดำเนินไปสัมพันธ์กับการรับรู้ของผู้อ่าน รวมทั้งช่วยให้เห็นพัฒนาการของตัวละครที่ผู้ประพันธ์วางไว้ทีละขั้นตอน นวนิยายที่มีการวางโครงเรื่องลักษณะนี้ได้แก่ พ่อข้าฯ เฟ็งจะยืม, กุ่มกรรม2, ลมที่เปลี่ยนทาง, ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ และ เทียนส่องแสง ในนวนิยายทั้ง 5 เรื่องนี้ ภาพตัวแทนของนักศึกษาที่ปรากฏในเรื่องมีด้านบวกลบอย่าง พ่อข้าฯ เฟ็งจะยืม ลมที่เปลี่ยนทาง และ ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ และด้านลบอย่าง กุ่มกรรม2 และ เทียนส่องแสง ทั้งนี้เพราะโครงเรื่องในลักษณะการเดินเรื่องตามลำดับปกติเป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อนำเสนอการพัฒนาของตัวละครเพื่อแสดงให้เห็นว่าภาพตัวละครนักศึกษาที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอเป็นภาพด้านบวกหรือด้านลบ เช่น ในนวนิยายเรื่อง พ่อข้าฯ เฟ็งจะยืม การเดินเรื่องตามลำดับเวลาจะแสดงให้เห็นพัฒนาการทางความคิดของตัวละครอย่างกึ่งและหวังโดยตัวละครทั้งสองค่อยๆ มีความเข้าใจในฐานะและบทบาทของนักศึกษาว่ามีความสำคัญต่อสังคมและประชาชนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันในนวนิยายเรื่อง กุ่มกรรม2 ที่นำเสนอภาพด้านลบของนักศึกษาได้ใช้การลำดับเรื่องตามเหตุการณ์ปกติเพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการทางความคิดของกลินท์ที่มีต่อพ่อ และความเป็นสายเลือดผู้ป่วนของตนเอง รวมถึงแสดงให้เห็นขั้นตอนอันนำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่

⁶⁵ Gerald Prince, *A Dictionary of Narratology* (Lincoln: University of Nebraska Press, 1989), pp. 71-72.

⁶⁶ อีรวาตี ไคลังคะ. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), หน้า 9.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 9.

ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอถึงเหตุผลการออกมาทำกิจกรรมของนักศึกษาว่ามาจากเหตุผลส่วนตัว และการตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้ที่อยู่เบื้องหลัง เป็นต้น

สำหรับการวางโครงเรื่องแบบสลับลำดับ ซึ่งมีทั้งการเกริ่นการณ์ และการใช้ภาพย้อนหลัง พบในนวนิยายกลุ่มที่ต้องการนำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาต่างลอบอย่างในเรื่อง ดาวแดง มีการใช้กลวิธีการเกริ่นการณ์ (flashforward) เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป และสร้างความคาดหวังต่อการเกิดเหตุการณ์ รวมถึงการแสดงพฤติกรรมของตัวละครที่จะเกิดขึ้นในเรื่อง เช่น การเกริ่นการณ์ถึงเหตุการณ์ที่ศตินะจะได้รับหลังจากเดินทางมาออกค่ายที่จังหวัดนครพนม ด้วยการสร้างเหตุการณ์ให้ศตินะเป็นผู้ร้องเพลง โดมรอเธอ ซึ่งเป็นเพลงอาถรรพ์ว่าใครร้องแล้วจะต้องจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

การใช้ภาพย้อนหลัง (flashback) เป็นกลวิธีที่พบในนวนิยายที่นำเสนอภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา คือ นวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน, ด้วยรักแห่งอุดมการณ์, แต่ความรักอันงดงาม และ ทักทิวลี การนำเสนอโครงเรื่องในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครอย่างชัดเจน และเป็นการเล่าเรื่องผ่านมุมมองต่อเหตุการณ์ที่ได้ผ่านพ้นมาแล้ว เช่น ในนวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน เรื่องเริ่มต้นในช่วงต้นปี พ.ศ.2519 แต่ตลอดเรื่องจะมีการเล่าย้อนไปถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาทั้งการที่เจนจิตได้รู้จักกับแจ้ครั้งแรก และการเข้าร่วมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ของเพื่อนๆ นักศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นเหตุผลระหว่างการตัดสินใจของเจนจิตว่า เธอและเพื่อนแต่ละคนมีความมั่นคงในอุดมการณ์การต่อสู้ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มากน้อยเพียงใด และมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรเมื่อแต่ละคนพ้นจากการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยออกมาแล้ว เพราะแนวคิดสำคัญของนวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน เสนอว่านักศึกษาควรมีอุดมการณ์ที่มั่นคงต่อการเสียสละเพื่อส่วนรวม กลวิธีการตัดสลับระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันกับเหตุการณ์ในอดีตผ่านความคิดของเจนจิตจึงเป็นกลวิธีที่เหมาะสมในการแสดงให้เห็นถึงสภาพจิตใจของตัวละครระหว่างการตัดสินใจของเจนจิตว่าจะยึดมั่นหรือเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ไป

4.2.2 ระยะเวลา เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเวลาที่ผู้อ่านใช้อ่านบันเทิงคดีเรื่องนั้นๆ (discourse-time) กับเวลาที่เล่าในเรื่อง (story-time) มี 5 แบบ⁶⁸ คือ

⁶⁸ อีรวาตี ไตลิ่งตะ. ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), หน้า 9.

ก) การเล่าย่อ (summary) คือ การที่ผู้เขียนอาจย่อเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละคร เช่นอาจเล่าเรื่องที่เกิดกับตัวละครในระยะเวลาสิบปีภายในย่อหน้าเดียว เพื่อให้เรื่องเดินเร็วขึ้น ลักษณะเช่นนี้ก็คือ เวลาที่เกิดขึ้นในเรื่องอาจใช้เวลาหลายสิบปี แต่ผู้อ่านใช้เวลาอ่านเพียงไม่กี่นาที เท่ากับเวลาที่เล่าในเรื่องกับเวลาที่อ่านต่างกันมาก เปรียบเทียบกับภาพยนตร์คือการตัดภาพสลับอย่างรวดเร็ว (montage) การศึกษาพบว่ามโนนิยาย 3 เรื่อง คือ พ่อข้าฯ เพิ่งจะยิ้ม, กรรม2 และ แต่ความรักอันงดงาม ที่ผู้ประพันธ์เลือกใช้กลวิธีการเล่าย่อเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครที่มีภูมิหลังยาวนาน หรือย่อเหตุการณ์ให้ผ่านไปอย่างรวดเร็ว เช่นตัวอย่างจากมโนนิยายเรื่อง แต่ความรักอันงดงาม ในตอนที่พัด เพียงสฤณ นึกย้อนถึงพ่อของตนเอง ที่ว่า

พ่อออกมาทำนากับปู่ได้ไม่นาน พ่อปู่ตายพ่อก็อำลาญาติพี่น้อง
น้องขอไปเสขิณูชีวิตตามลำพัง มิโยที่พี่น้องจะทักท้วงห้ามปรามแต่
พ่อก็ยืนยัน พ่อขายควายตัวเดียวของปู่เอาเงินเป็นก้นถุงติดตัวไป
ตายเอาดาบหน้า ที่ไร่นาที่ปล่อยให้ให้พี่ๆ น้องๆ ทำกันต่อไป พ่อ
เป็นนักบุกเบิกที่กล้าหาญคนหนึ่งในสายตาของลูกๆ⁶⁹

สำหรับกลวิธีดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นการใช้เพื่อนำเสนออดีตของตัวละคร เพื่อแสดงให้เห็นพื้นฐานครอบครัว หรือชีวิตของตัวละครหลัก ซึ่งเป็นกลวิธีที่คอยสนับสนุนการกระทำของตัวละครต่อไป

ข) การเล่าข้าม (ellipsis) คือ กลวิธีที่ผู้เขียนตัดเหตุการณ์บางตอนไปเล่าเหตุการณ์ที่เกิดหลังจากนั้นแทน หรือเป็นการเล่าข้ามเพื่อสร้างปมเรื่องและคลี่คลายต่อไป ในกลุ่มมโนนิยายที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่ามโนนิยาย 2 เรื่องที่ใช้กลวิธีนี้ คือ เรื่อง ทับถวิล และ แต่ความรักอันงดงาม โดยผู้ประพันธ์เลือกใช้กลวิธีนี้กับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ปรากฏในเรื่อง กล่าวคือ มโนนิยายทั้งสองเรื่องเลือกเล่าข้ามเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก่อนที่จะกลับมาขยายความถึงเหตุการณ์ที่ตัวละครหลักในเรื่องได้เข้าร่วมในเหตุการณ์ดังกล่าวเพื่อสร้างปมต่อเหตุการณ์ไว้ล่วงหน้าและมาขยายภายหลัง กลวิธีเช่นนี้ช่วยในการนำเสนอภาพของนักศึกษาในด้านบวก ตัวอย่างของการเล่าข้ามในเรื่อง ทับถวิล ที่ว่า

“การพบอกฉันว่า พวกนักศึกษากับอาจารย์กลุ่มหนึ่งเขา
เข้าชื่อกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เขามาชวนเคารพ แต่เคารพไม่กล้า”
“อ๊วย! แล้วจะดีหรือเธอ” ทัดเอื้องอุทาน

⁶⁹ วิสา คัญทัพ, แต่ความรักอันงดงาม, หน้า 79.

เพื่อนสาวตอบว่า

“ดีไม่ดี ยังไม่รู้ ต้องคอยให้เขาเสนอเสียก่อน แต่ฉันว่า ไม่เห็นจะมีอะไร เพราะรัฐบาลก็กำลังร่างรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว การเข้าชื่อกันขอ ก็เท่ากับว่าเร่งให้เร็วขึ้น ไม่เห็นจะมีอะไร”

“ไม่รู้ซี! แต่เขามีกฎัยการศึกษา ห้ามชุมนุมทางการเมืองไม่ใช่หรือจ๊ะ”

“เขาวา เขาจะไม่ทำอะไรให้เป็นอันตรายต่อคนอื่น”⁷⁰

จากนั้น เรื่องราวในนวนิยายก็ข้ามการกล่าวถึง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เพื่อที่จะกลับมากล่าวถึงเหตุการณ์ดังกล่าว เมื่อผ่านไปสามสัปดาห์แล้ว โดยนำเสนอผ่านความคิดของบุณฑริกในตอนที่ว่า

เวลานี้ นิสิตนักศึกษา กำลังเป็นจุดสนใจของชาวบ้าน เพราะวีรกรรมที่เพิ่งผ่านมาสามสัปดาห์ก่อน

บุณฑริกนึกถึงเวลาก่อนหน้าวันที่สิบสี่ ตุลาคม นั้นสองสัปดาห์

เการพและเชอหน้าคำคร่ำครึยด เพราะหนังสือเร่งเร็วจากทางศูนย์นิสิตให้ไปลงชื่อ ในกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เพื่อนๆ หลายคนลงความเห็น ว่า ควรไปขอร้องผู้มีชื่อเสียงในอาชีพต่างๆ มิใช่เป็นชื่อของนิสิตนักศึกษา เพราะมิฉะนั้นรัฐบาลจะไม่รับฟัง⁷¹

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า ผู้ประพันธ์มีความตั้งใจจะข้ามรายละเอียดของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ส่วนหนึ่งมาจากการผู้ประพันธ์ไม่ได้เป็นผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์จริง และไม่ต้องการนำเสนอการปราบปรามนักศึกษา ภาพของนักศึกษาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้จึงไม่ได้เป็นภาพของนักศึกษาที่เป็นผู้ถูกระทำการปราบปราม แต่เป็นภาพของนักศึกษาที่มีอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวม

ค) การเล่าละเอียดแบบตุลละคร (scene) คือ การนำเอาการนำเสนอแบบละครเข้ามาผสมกับเรื่องเล่า เป็นการบรรยายอย่างละเอียด ลักษณะเช่นนี้เวลาที่ใช้อ่านกับเวลาที่เล่า

⁷⁰ ศศิพงศ์ ประไพ. ทัพบกวิไล, หน้า 288-289.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 346.

ในเรื่องจะพองๆ กัน เช่น ฉากบทสนทนาหรือฉากแสดงการกระทำของตัวละคร สำหรับกลวิธีการเล่าละเอียดมีส่วนช่วยในการให้รายละเอียดของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 เพื่อให้ภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ทางการเมืองดังกล่าว ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการณ์ ในตอนที่ว่า

ระเบิดมือสัญญาณแห่งการรบประชิดตัวถูกขว้างเข้ามาในบริเวณสนามฟุตบอล ควันดำโขมง ร่างของใครบางคนกระเด็นล้มกลิ้งไปกับแรงระเบิด ทางออกถูกปิดหมด มีคนพยายามเล็ดลอดออกทางแม่น้ำ ตำรวจน้ำก็แล่นเรือเข้ามาถึงกราด ไล่จับคนที่ลอยคออยู่ในน้ำ เรือชนิดอื่นถูกห้ามแล่นผ่านบริเวณนั้น รถพยาบาลถูกกักไม่ให้พาคนเจ็บออกจากธรรมศาสตร์ ในรถเปรอะแฉงด้วยเลือดหอม พยาบาล ไม่มีเครื่องมืออะไรช่วยชีวิตคนบาดเจ็บใกล้ตาย ที่นอนทรمانอยู่ตรงหน้าหมอ พยาบาลย้อมกระวนกระวาย ร้อนใจหนักหน่วง หลายคนร้องไห้ไม่รู้จะทำอย่างไร จำใจต้องนั่งมองคนบาดเจ็บสิ้นใจไปที่ละคน ทีละศพ เวลาผ่านไปครึ่งชั่วโมง คนบาดเจ็บในรถสิ้นใจไปแล้ว 4 คน

คุณจะปวดร้าวสักเพียงใด ถ้าคุณเป็นหมอ – พยาบาลที่ต้องนั่งมองคนเจ็บ ซาดใจตายไปต่อหน้า โดยมีอาจช่วยอะไรได้!⁷²

จากตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นถึง การนำเสนอด้วยวิธีการนี้ เพื่อให้เห็นถึงความรุนแรงที่นักศึกษาได้รับ การถ่ายทอดโดยการเล่าละเอียดจึงให้ภาพด้านบวกของนักศึกษาว่านักศึกษาเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกระทำการปราบปรามอย่างรุนแรง

ง) การยืดเวลา (stretch) เกิดขึ้นเมื่อเวลาที่เล่าช้ากว่าเวลาในเรื่อง ในภาพยนตร์คือการถ่ายภาพช้า (slow motion) แต่สำหรับในบันเทิงคดีจะเป็นการถ่ายทอดความคิดของตัวละครออกมาเป็นตัวหนังสือ หรือการบรรยายรายละเอียดของวัตถุหรือลักษณะของตัวละครทั้งที่ความเป็นจริงสามารถมองเห็นได้ทันที สำหรับกลวิธีการยืดเวลาพบในการบรรยายความคิดของตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ และ แต่ความรักอันงดงาม ซึ่งใช้เพื่อนำเสนอภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา ตัวอย่างของการใช้กลวิธีการยืดเวลาในการเล่าเรื่องปรากฏอย่างชัดเจนในนวนิยายเรื่องแผ่นดินเดียวกัน เช่นในตอนต่อไปนี้

⁷² วัฒน์ วรรณยางกูร. ด้วยรักแห่งอุดมการณ์, หน้า 271-272.

ฉันอยากร้องไห้ ด้วยความรู้สึกบอกรักไม่ถูก แจ้งพูดได้นำฟัง ถูกต้องยากแก่การคัดค้าน...แต่เขาไปไกลเกินควร เขาประเมินความรักของเรา แตกต่างไปจากฉันอย่างสิ้นเชิง ฉันเป็นเพียงผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่ง ซึ่งมีหัวใจของปุถุชน เมื่อรักใคร่ ฉันก็ปรารถนาตัวเขา อยากให้เขาเป็นของฉันคนเดียวไม่ปรารถนาให้เขาไปเป็นของคนอื่น แม้แต่ของมวลชนที่เขาใฝ่ฝันจะเป็น

เขายกย่องฉันเกินไปว่าเป็นผู้ร่วมอุดมการณ์ของเขา ความรักของเราจึงเกิดจากความสำนึกร่วมในอุดมการณ์ แต่ฉันรู้หัวใจฉันดีว่า เมื่อฉันรักแฉ่งนั้นฉันไม่เคยคำนึงถึงอุดมการณ์ของเขาเลย เมื่อฉันรักเขาฉันได้แต่รู้สึกว่าการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ ได้ผ่านพ้นไปนานแล้ว เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม มันผ่านไปตั้ง 2 ปีเศษ...⁷³

จากตัวอย่างของบทประพันธ์ที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า กลวิธีการยียดเวลาของการนำเสนอโครงเรื่องผ่านการบรรยายความคิดในใจของเจเนจิต สนับสนุนแก่นเรื่องว่าด้วยความมั่นคงในอุดมการณ์การเสียสละเพื่อมวลชน ซึ่งโครงเรื่องได้นำเสนอผ่านความไม่มั่นใจในอุดมการณ์ของตนเอง และการต่อสู้กับความขัดแย้งที่จะเกิดจากการทำตามอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวมกับครอบครัวของเจเนจิตเอง

4.2.3 ความถี่ หมายถึงจำนวนครั้งของการเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้เขียนอาจเล่าได้หลายแบบ เช่น เหตุการณ์ในเรื่องเกิดหนึ่งครั้ง ผู้เขียนเล่าหนึ่งครั้งเท่ากับที่เกิดจริง หรือเหตุการณ์ในเรื่องเกิดหนึ่งครั้ง แต่ผู้ประพันธ์เล่าซ้ำๆ หลายครั้ง หรือเหตุการณ์ในเรื่องเกิดขึ้นหลายครั้ง แต่เล่าเพียงครั้งเดียว หรือเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายครั้ง เล่าหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเล่าผ่านกระแสสำนึกของตัวละคร หรือความฝันของตัวละครถือเป็นการเน้นให้เห็นว่าเหตุการณ์นั้นๆ ส่งผลสะท้อนต่อตัวละครมาก⁷⁴ กลวิธีการใช้ความถี่จึงถือเป็นกลวิธีที่มีความสำคัญกับตัวเรื่อง เพราะสามารถเน้นย้ำสารที่ต้องการส่งได้ดี นวนิยายที่ใช้กลวิธีนี้ได้แก่ แผ่นดินเดียวกัน ใช้ในการนำเสนอภาพเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผ่านความคิดของเจเนจิตบ่อยครั้ง หรือในนวนิยายเรื่อง คู่กรรม2 มีการเน้นย้ำความรู้สึกต่อโกโบริชของกลินท์ในวัยเด็กว่ากลินท์รู้สึกว่าเขาไม่มีตัวตนเพราะเป็นเพียงเงาของพ่อในความทรงจำของทุกคน และทำให้เขาเติบโตมาด้วย

⁷³ วัชรินทร์. แผ่นดินเดียวกัน, หน้า 109-110.

⁷⁴ อีรวาตี ไคลังตะ. ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), หน้า 10.

ความรู้สึกเกลียดชังพ่อ ซึ่งการเน้นย้ำดังกล่าวนำไปสู่การกระทำของกลินทีในการสนับสนุนให้นักศึกษาออกมาทำกิจกรรมทางการเมือง ภาพตัวแทนของนักศึกษาจากการใช้ความถี่จึงปรากฏทั้งในการนำเสนอภาพด้านบวกและด้านลบ แต่เป็นกลวิธีที่นำมาใช้เพื่อเน้นย้ำสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอเป็นหลัก

ตัวอย่างของการนำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาผ่านกลวิธีการใช้ความถี่ในนวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน ซึ่งจะพบว่าปรากฏผ่านห้วงความคิดของเจนจิตบ่อยครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สุพจน์มักเป็นคนๆ หัวเราะง่ายเสียงดังผิดกับตอนที่หมอบหลบกระสุนปืนของสมุนเผด็จการด้วยกันที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อคราวนั้น เขาหัวเราะไม่ออกปากคอสนั่นหน้าซีดขาว มือไม้สั่นเทาไปหมด เขาพล่ามแต่คำว่า...สลายตัว...พวกเราสลายตัวที่เถอะไม่จั้นตายกันหมด...แต่ไม่มีใครสนใจคำพูดของเขาเลย⁷⁵

และ ในตอนที่ว่า

ตอนนั้น ฉันจำได้ว่าสุพจน์ นั่งกอดเขาตัวสั่นเทาอยู่ใกล้ๆ ฉัน พอเสียงปืนรัวขึ้น กระสุนสอดข้ามหัวพวกเราไป สุพจน์ โกงโค้งเอามือปิดหน้าอยู่กับพื้นหิน⁷⁶

และ ในอีกตอนหนึ่งที่กล่าวถึงแจ้งเป็นผู้ช่วยสุพจน์ที่ตื่นกลัวและได้รับบาดเจ็บ ว่า

ถึงอย่างไรในความเป็นจริง เมื่อสุพจน์ถูกกระสุนปืนวันนั้น แจ้งเป็นคนวิ่งเข้ามาลากเอาสุพจน์ออกมาพ้นวิถีกระสุนและเอาร่างของเขาคุ้มกันให้...หาไม่สุพจน์คงนอนตายตรงนั้น ไม่มีโอกาสมาจัดงานนี้ได้แน่...⁷⁷

จากบทประพันธ์ที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า การใช้ความถี่ช่วยในการนำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาฝ่ายที่มีอุดมการณ์ไม่มั่นคงอย่างสุพจน์ผ่านความทรงจำและความคิดของเจนจิต

⁷⁵ รพีพร. แผ่นดินเดียวกัน, หน้า 14.

⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

⁷⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

ซึ่งสนับสนุนการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามระหว่างสุพจน์ และแจ้ เพราะแจ้ในความทรงจำของเจนจิตมีลักษณะตรงข้ามกับสุพจน์เสมอ

4.3 การสร้างฉาก

ฉาก ในที่นี้หมายถึง สภาวะของสถานที่และเวลาที่เหตุการณ์ในเรื่องเล่าเกิดขึ้น จึงเป็นคำบอกให้ผู้อ่านรู้ว่าเรื่องเล่าเกิดขึ้นที่ไหน และเมื่อไหร่ ฉากมีความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามประเภทของวรรณกรรม ในวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ ช่วงเวลาที่เหตุการณ์เกิดจำเป็นมากต่อการเข้าใจเรื่อง เพราะฉะนั้นฉากจะได้รับการบรรยายอย่างละเอียด ทั้งสถานที่และเวลาจะเป็นฉากจำเพาะที่เปลี่ยนไม่ได้ ฉากมีความสำคัญในฐานะเป็นสถานที่ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้เรื่องเล่า กล่าวคือ สถานที่ที่เกิดเรื่องราวขึ้นในวรรณกรรมนั้นมีบทบาทและความสัมพันธ์กับความเข้าใจเรื่องราวและเข้าใจตัวละครด้วย

ลักษณะร่วมสำคัญของการใช้ฉากในนวนิยายที่เป็นข้อมูลในการวิจัยนี้อยู่ที่ช่วงเวลา เพราะในนวนิยายทุกเรื่องจะมีช่วงเวลาอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2511-2519 แต่การเลือกนำเสนอช่วงใดในระหว่างขอบเขตที่กล่าวมาแล้ว เป็นเรื่องน่าสนใจเพราะจะมีส่วนในการนำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาในแต่ละช่วงเวลาด้วยเช่นกัน

ช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดในนวนิยายทั้ง 10 เรื่องสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

นวนิยาย	ช่วงเวลาปรากฏในนวนิยาย				
	ก่อน พ.ศ. 2516	14 ตุลา 16	หลัง 14 ตุลา 16	6 ตุลา 19	หลัง 6 ตุลา 19
1.คู่กรรม2					
2.พ่อข้าฯ พี่งจะยืม					
3.แต่ความรักอันงดงาม					
4.ทับถวิล					
5.ตัวรักแห่งอุดมการ					
6.ลมที่เปลี่ยนทาง					
7.แผ่นดินเดียวกัน					
8.ผู้เป็นที่รักนิรันดร์					
9.เทียนส่องแสง					
10.ดาวแดง					

จากตารางจะพบว่า มีการสร้างช่วงเวลาของเหตุการณ์ให้เกี่ยวข้องกับช่วงเวลาระหว่าง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นส่วนใหญ่ เพราะช่วงเวลาดังกล่าว นักศึกษาเป็นกลุ่มพลังที่มีบทบาททางสังคมอย่างมาก เนื่องมาจากชัยชนะในเหตุการณ์ เรียกร้องรัฐธรรมนูญ 14 ตุลาคม 2516

นอกจากนี้ ช่วงเวลาในนวนิยายยังมีส่วนกำหนดการเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาด้วย เพราะช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์จะบอกถึงว่าสังคมในขณะนั้นมองภาพของนักศึกษาอย่างไร กล่าวคือ ภาพตัวแทนของนักศึกษาช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นช่วงที่นักศึกษาเพิ่งตื่นตัวทางการเมือง กิจกรรมทั่วไปในขณะนั้นจึงเป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ภายในมหาวิทยาลัย อาทิ งานบอลล์ และการแข่งขันฟุตบอลประเพณี เป็นต้น

ภาพตัวแทนของนักศึกษาในช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ปรากฏในนวนิยายมีทั้งภาพตัวแทนด้านลบ คือ นักศึกษาเป็นเด็ก และไม่มีความสนใจในปัญหาของบ้านเมือง และภาพตัวแทนด้านบวก คือ นักศึกษาที่เริ่มสนใจปัญหาของบ้านเมืองแต่ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงนักศึกษากลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น ก่อนที่จะมีพัฒนาการของขบวนการนักศึกษาไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ภาพตัวแทนของนักศึกษาในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ปรากฏในนวนิยายมีทั้งภาพตัวแทนด้านลบและบวกของนักศึกษา กล่าวคือ ในกลุ่มนวนิยายที่มีแก่นเรื่องสนับสนุนอุดมการณ์ของนักศึกษาจะมีภาพตัวแทนของนักศึกษาว่าเป็นผู้รักชาติ รักความยุติธรรม มีความเสียสละ และอดทน ในขณะที่ภาพตัวแทนด้านลบของนักศึกษาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง คู่กรรม² คือ นักศึกษายังเด็ก และตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้อยู่เบื้องหลัง

ภาพตัวแทนของนักศึกษาในช่วงเวลาหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนกระทั่งถึงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงเวลาที่ปรากฏในนวนิยายที่เป็นกลุ่มข้อมูลมากที่สุด คือ 7 เรื่อง เพราะเป็นช่วงที่นักศึกษาเข้ามามีบทบาททางสังคมมากที่สุด หลังจากชัยชนะในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ภาพตัวแทนของนักศึกษาสามารถแบ่งออกเป็นทั้งด้านบวกและลบ แต่ที่ปรากฏมากที่สุด คือ ภาพตัวแทนด้านลบของนักศึกษา ได้แก่ นักศึกษาเป็นผู้ก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง นักศึกษาเป็นพวกหัวรุนแรง และนักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์ ขณะที่ภาพด้านบวกของนักศึกษา มีเพียงนักศึกษาเป็นนักประชาธิปไตยที่รักชาติ และนักศึกษาเป็นปัญญาชน

นวนิยายที่กล่าวถึงช่วงเวลาในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ได้เสนอภาพตัวแทนของ นักศึกษาในสองลักษณะ คือ ในนวนิยายเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการณ์ และผู้เป็นที่รักนิรันดร์ เสนอ ภาพของนักศึกษาว่าเป็นผู้ถูกระทำจากอำนาจของรัฐและคนชนชั้นกลาง ทำให้นักศึกษา เสียชีวิต ส่วนในนวนิยายเรื่อง เทียนส่องแสง ให้ภาพตัวแทนของนักศึกษาว่าเป็นเด็กที่ก่อความ วุ่นวายโดยที่ไม่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอ ไม่เข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง

ช่วงเวลาหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 มีปรากฏเพียงในนวนิยายเรื่อง เทียนส่องแสง และผู้เป็นที่รักนิรันดร์ กล่าวคือ ภาพตัวแทนของนักศึกษาในช่วงหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ได้แก่ ภาพตัวแทนด้านลบที่นักศึกษาส่วนใหญ่กลับมาใช้ชีวิตหุรหุรา ฟุ่มเฟือยโดยละทิ้ง อุดมการณ์ และนักศึกษาที่ไม่ยอมรับว่าคนในสังคมไม่ได้คิดอย่างเดียวกับที่นักศึกษาต้องการ ขณะที่ภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา คือ นักศึกษาที่มีความมั่นคงในอุดมการณ์เพื่อมวลชน ดังที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ผู้เป็นที่รักนิรันดร์

สำหรับการบรรยายฉากเพื่อสร้างภาพตัวแทนของนักศึกษา พบว่าในกลุ่มข้อมูลมีการใช้ กลวิธีการบรรยายฉากเพื่อแสดงบุคลิกลักษณะของตัวละคร ฉากสัมพันธ์กับการแสดงบุคลิกของ ตัวละครทั้งด้านสภาพจิตใจ และความคิดความรู้สึก และช่วยเน้นภาพตัวแทนของนักศึกษาให้ ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงพบว่ามีการใช้ฉากเพื่อแสดงบุคลิกลักษณะของตัวละครอยู่ไม่น้อย ในนวนิยายที่ ศึกษา พบว่าฉากในฐานะพื้นที่ของเรื่องเล่าส่งผลต่อการนำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษา การ บรรยายสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับนักศึกษาจะช่วยให้สามารถเห็นภาพของนักศึกษาที่ต้องการ นำเสนอได้ชัดเจนขึ้น ดังที่ปรากฏในเรื่อง คู่กรรม2 ดังตัวอย่างที่ว่า

ห้องแคบๆ ซึ่งใช้เป็นที่พักประเเมนผลการปฏิบัติงาน มีเก้าอี้เก้าๆ สำหรับฟังบรรยายไม่กี่ตัว ฉะนั้นคนที่เข้ามาประชุมหลายคนจึงต้องยืนราย รอบ ส่วนใหญ่ของคณะกรรมการเป็นผู้ชาย ผู้หญิงตัวเล็ก ผอมที่ยืนกอดอก ฟิงฝ่า ตัวเอียงใช้ศอกยันหน้าต่าง จึงเฝ้าพิจารณาเหตุการณที่เกดขึ้นโดย แทบจะไม่มีใครสนใจ...ผนังห้องที่เดิมทาสีออกขาว ขณะนี้นอกจาก ฆะมุกฆะมอม ยังมีรอยขีดข่วน มีข้อความเขียนด้วยปากกาเมจิก กระทั่ง รอยเท้าประทับไว้สูงเลยหัวได้อย่างน่ามหัศจรรย์ ส่วนพื้นมีแต่ฝุ่นหนาเฮอร์อะ เศษกระดาษแม้กระทั่งกระป๋อง กลิ้งอยู่มูมนั้น มูมนี่ เก้าอี้แต่ละตัวพิกลพิการ อีบบางตัวขาหักทิ้งไว้ริมผนัง

อนาคตของชาติพูดกันที่นี้!⁷⁸

จะเห็นได้ว่าการบรรยายฉากสถานที่อันเป็น “ห้องวางแผนงานของนักศึกษา” สื่อให้เห็นภาพด้านลบของนักศึกษาผู้เป็นเจ้าของห้องว่า สกปรกเลอะเทอะ ไม่มีระเบียบ ไม่มีความสามารถแม้แต่จะจัดการเรื่องเล็กๆ น้อยๆ รอบตัว ในขณะที่วางแผนงานสำคัญเพื่อแก้ปัญหาในเรื่อง “อนาคตของชาติ” การบรรยายสถานที่ในลักษณะนี้ ผู้ประพันธ์จึงใจเน้นเพื่อสร้างภาพเปรียบเทียบความสามารถในการจัดการปัญหาของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องไปกับสาระสำคัญของเรื่องที่ว่านักศึกษาเป็นเด็ก ไม่สามารถจัดการปัญหาบ้านเมืองได้ เพราะแม้แต่ห้องทำงานของตนเองยังไม่สามารถจัดการให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

ตัวอย่างฉากที่แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาไม่มีความรับผิดชอบ ในตอนที่ว่า

ลานพระบรมรูปทรงม้ากลับเว้งว่างปราศจากผู้คน กระดาษหนังสือพิมพ์ ขยะ กระจบอง กระจัดกระจาย แสงไฟบนยอดเสาแดง มัวสลัว ขณะที่แสงดาวเบื้องบนระยิบระยับ⁷⁹

บทประพันธ์กล่าวถึง เหตุการณ์หลังการประชุมเรียกร้องให้มีการออกกฎหมายแรงงานของนักศึกษา การบรรยายถึงสภาพของสถานที่ชุมนุมหลังกิจกรรมการประชุมซึ่งถูกทิ้งให้สกปรกเต็มไปด้วยขยะ เป็นการนำเสนอภาพตัวแทนให้นักศึกษาว่าเป็นผู้ขาดวุฒิภาวะ และไม่มีความรับผิดชอบเพียงพอ

นอกจากนี้ พบว่ามีการบรรยายฉากเพื่อเสนอภาพของนักศึกษาในช่วงเวลา ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ว่าในสังคมมหาวิทยาลัยมีความคิดแตกต่างกัน และแสดงออกต่างกัน ดังตัวอย่าง ในตอนที่ว่า

ทางเดินแถวท่าพระจันทร์ เล็ก แคบ แทบจะสวนกันได้ยาก เพราะสองข้างมีแต่ร้านขายของ ผ้าใบที่กันเป็นหลังคาลอดทางอบ ไว้ทั้งกลิ่นอาหาร และความร้อน ร้านขายเทปเปิดเพลงแข่งกันลั่น ร้านหนึ่งขาย ‘บทเพลงเพื่อชีวิต’ กับอีกร้านขายเพลง ‘คันทรี่’ นักศึกษาที่เดินสวนกันก็เหมือนบทเพลง พวกหนึ่งแต่งชุดม่อฮ่อม

⁷⁸ ทมยันตี. คู่กรรม 2, หน้า 356.

⁷⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 442-443.

ลากรองเท้าแตะฟองน้ำ สะพายย่าม แต่อีกบางคนพวกไว้หนวดเครา
สวมหมวกแบเรต์ประดับดาวแดง และอีกพวกยังแต่งตัวเจิดจาย ต่าง
มีกลุ่มมีพวก มีความเห็นของตน ภาพโปสเตอร์ขนาดใหญ่ที่วางขาย
เป็นภาพ ‘ผู้นำ’ ต่างๆ

เงาแห่งสงครามแผ่ซ่าน ครอบคลุม
ความคิดหลากหลายระส่ำระสาย⁸⁰

บทประพันธ์ที่ยกมา สามารถอธิบายถึงความคิดที่แตกต่างกันของนักศึกษาใน
มหาวิทยาลัย โดยเน้นให้เห็นความคับแคบของทางเดิน และบรรยากาศที่อบอวลด้วยความร้อน
และกลิ่นอาหาร เพื่อให้เห็นว่านักศึกษาอยู่ในบรรยากาศที่ไม่เหมาะสม และจากนั้นก็กล่าวถึง
การแสดงตัวตนของนักศึกษาผ่านการแต่งกาย เช่น การแต่งการด้วยหมวกประดับดาวแดง และ
ไว้หนวดเครานั้นเป็นการแสดงออกถึงความนิยมในตัวของนักปฏิวัติอย่างเซ กูวารา
ขณะเดียวกันก็ยังมีนักศึกษาที่แต่งกายด้วยความหรูหราอยู่ด้วย ผู้ประพันธ์นำเสนอภาพของ
นักศึกษาที่หลากหลายเพื่อให้เห็นว่านักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองเป็นเพียง
นักศึกษากลุ่มหนึ่งเท่านั้น และเป็นกลุ่มที่แต่งตัวไม่เรียบร้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการไม่รู้จักให้
ความเคารพสถานที่หรือไม่มีความเข้าใจเรื่องกาลเทศะ

นอกจากนี้ ยังมีการบรรยายฉากแล้วต่อด้วยเหตุการณ์ หรือบทสนทนาที่แสดง
พฤติกรรมของตัวละครเพื่อนำเสนอบุคลิกลักษณะตัวละครให้ชัดเจน กลวิธีดังกล่าวนี้เป็นการ
เชื่อมโยงการบรรยายของบทประพันธ์เข้ากับการแสดงออกทางพฤติกรรมของตัวละคร ดัง
ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการ ว่า

ขณะนั้นรถมาติดอยู่ที่วงเวียนราชเทวี มองผ่านกระจกไป
ทางซ้ายมือจะเห็นร้านหนังสือแปลกตา ตกแต่งหน้าร้านด้วย
โปสเตอร์ที่มีคำขวัญแปลกๆ สำหรับคนทั่วไป เช่น “ใส่หัวจักรพรรค
นิยม” หรือ “สืบทอดเจตนารมณ์ 14 ตุลา” และโปสเตอร์แผ่นหนึ่งคง
ติดไว้นานแล้ว มีรอยถูกฉีกขาด เป็นรูปผู้หญิงถือธง มีคำขวัญเขียน
ไว้ว่า “สตรีเสมอภาคสร้างสรรค์” และมีข้อความเป็นบทกลอน

“เธอจักสวยเพราะคำนี้ซึ่งในสิทธิ์”

⁸⁰ ทยันตี. ฤกษ์กรรม 2, หน้า 257.

ที่ควรมีเสมอมิตรทุกแห่งหน
สิทธิ์ อะหาจงเธอปองสิทธิ์ของตน
สวยด้วยศักดิ์เสรีชนไข่เชลย”

ชาติชายงุนงงไม่คิดว่าจะได้คำตอบเช่นนี้จากผู้หญิงที่เขายื่น
ข้อเสนอ ตลอดเวลาการใช้ชีวิตหรูหราในมหาวิทยาลัย ไม่มีผู้หญิง
คนไหนกล้าปฏิเสธข้อเสนอลงของเขาเช่นนี้ เขาตัดสินใจเด็ดขาดหยิบ
กระดาษแข็งแผ่นนั้นยัดใส่หนังสือของเด่นรวี กำชับว่า “อย่าทำให้ผม
เอิร์ทหน่อยเลย วันศุกร์ผมจะเอารถไปรับ แล้วเราจะสนุกกัน”

เด่นรวียืนยัน “เราไม่ว่างจริงๆ ชาติชาย” แต่เขาไม่ฟัง จับมือ
เธอกดไว้แรงๆ ไม่ให้ปกป้องได้ ชาติชายเอาบัตรงานบอลยัดใส่
หนังสือของเด่นรวี เด่นรวีซึ่งตามองชาติชายแล้วหยิบบัตรงานบอล
โยนลงกับเบาะที่นั่ง เปิดประตูรถออกท่ามกลางอาการตื่นตะลึงของ
ชาติชาย เขาร้อง “จะไปไหน เด่น? พูดยกกันให้รู้เรื่องก่อน คนอย่างผม
มันอึกสิ่กหรือ!”

“คุณส่งเราแค่นี้ก็ไ้” เด่นรวีหันจะออกจากรถแต่ถูกชาติชาย
ดึงแขนไว้อย่างแรง เธอตัดสินใจกระชากแขนจากการเกาะกุมของ
เขา ถลันออกจากประตูรถขณะเดียวกันกับไฟเขียวสว่างขึ้น รถคัน
หน้าแล่นออกไปแล้ว รถคันหลังบีบแตรไล่ ชาติชายเดินเครื่องรถพุ่ง
ไปข้างหน้าขณะที่เด่นยังลงรถไม่ทันเรียบร้อย เกิดแรงเหวี่ยงหญิง
สาวให้เซถลันไปถึงขอบถนนเกือบจะล้มลง หนังสือตกลงกับพื้นถนน
เธอก้มลงเก็บหนังสือ รถสีฟ้าคันนั้นยังแล่นไปข้างหน้า ชาติชายไม่
เหลียวกลับมามองเลย เด่นรวีเม้มริมฝีปากที่สั่นระริกหัวใจเด่นแรง
ด้วยความโกรธ พองเยหน้า ก็เป็นโปสเตอร์เก่าๆ รูปผู้หญิงถือธง⁸¹

ตัวอย่างนี้ เมื่อผู้อ่านผนวกจากพื้นที่กับเหตุการณ์ที่จะเกิดว่า จะได้ภาพตัวละคร
นักศึกษาที่เป็นนักต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างชนชั้นและระหว่างเพศ โดยแสดงผ่าน
สถานการณ์และการใช้ฉากเพื่อบอกถึงบุคลิกลักษณะของตัวละครเด่นรวี

นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอฉากในฐานะของเหตุการณ์ และพื้นที่ต่างๆ ในเรื่องเล่ายังมี
ปฏิสัมพันธ์กับตัวละครและพื้นที่อื่นๆ ได้ เช่น พื้นที่กำหนดการกระทำของตัวละคร ดังเห็นได้ง่าย

⁸¹ วัฒน์ วรรณยางกูร. ด้วยรักแห่งอุดมการณ์, หน้า 121-122.

ที่สุดจากฉากที่เป็นถนน ทางเดิน และสัญญาณจราจรที่กำหนดการเคลื่อนไหวของตัวละคร พื้นที่ที่เป็นหุบเขาหน้าผาสูง ทำให้ตัวละครต้องปีนป่ายและได้รับความลำบาก เป็นต้น การที่พื้นที่มีบทบาทสำคัญต่อการสื่อความหมายของเรื่องเล่า นั้น ในบางกรณีอาจถือได้ว่าพื้นที่ที่มีได้ เป็นเพียงที่ว่างสำหรับให้ตัวละครแสดงบทบาท แต่พื้นที่ที่สามารถเป็นผู้แสดงบทบาทเองได้ เช่น มีเสียงนกร้องดังขึ้นในพื้นที่ที่เงียบสงบ ก็นับเป็นการสื่อความหมายถึงการเคลื่อนไหวของพื้นที่

สำหรับการใช้ฉากในฐานะพื้นที่เพื่อนำเสนอภาพของนักศึกษาในนวนิยาย ในที่นี้ขอ ยกตัวอย่างของพื้นที่ “ชนบท” ที่สัมพันธ์กับภาพตัวแทนของนักศึกษา โดยฉากชนบทสัมพันธ์ กับภาพตัวแทนของนักศึกษาที่มีความสนใจในปัญหาบ้านเมือง ในฐานะเป็นพื้นที่ที่เป็นรากฐาน ชีวิตของตัวละคร หรือเป็นพื้นที่ที่นักศึกษาได้เข้าพบและเผชิญหน้ากับปัญหาที่ประชาชนใน ประเทศเผชิญหน้าอยู่มากกว่าผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ “เมือง” เพราะฉะนั้น การเลือกบรรยายถึง สถานที่ซึ่งมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการเสนอภาพตัวแทนนักศึกษา

ทั้งนี้ พื้นที่ “ชนบท” ในนวนิยายจะแสดงถึงความยากลำบากของนักศึกษา การบรรยาย ฉากสถานที่ชนบท หรือการออกค่ายอาสาพัฒนาของตัวละครนักศึกษาจึงแสดงถึงความตั้งใจ มุ่งมั่น และเสียสละของนักศึกษาในการทำงานเพื่อประชาชน ขณะเดียวกันในเชิงเปรียบเทียบ พบว่านวนิยายบางเรื่อง พื้นที่ “ชนบท” ได้รับการนิยามว่าเป็นพื้นที่ของผู้มีความคิดทาง การเมืองเป็นคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะพื้นที่ต่างจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นวนิยาย	การเดินทางจากเมืองสู่ชนบท				
	กลับบ้าน	ออกค่ายฯ	เข้าป่า	เล่นดนตรี	ปราบคอมมิวนิสต์
1. คู่กรรม ^{2*}					
2. พ่อข้าฯ พี่งจะยืม					
3. แด่ความรักอันงดงาม					
4. ทับทิว					
5. ด้วยรักแห่งอุดมการณ์					
6. ลมที่เปลี่ยนทาง*					
7. ผ่านดินเดียวกัน					
8. ผู้เป็นที่รักนิรันดร์					
9. เทียนส่องแสง					
10. ดาวแดง					

สังเกตได้ว่า นวนิยายเรื่อง คู่กรรม2 และลมที่เปลี่ยนทาง ไม่มีการเดินทางจากเมืองสู่ชนบท โดยเฉพาะ ลมที่เปลี่ยนทาง กลับมีการเดินทางจากชนบทสู่เมืองแทน โดยตัวละครปอน ที่เดินทางจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยปลอมตัวเป็นหลานของรณรงค์ ซึ่งยังคงลักษณะของพื้นที่ชนบทในความหมายเดียวกัน คือ ชนบทเป็นพื้นที่ของผู้มีความยากไร้ และนิยมลัทธิคอมมิวนิสต์

การเดินทางจากเมืองสู่ชนบท ในลักษณะการเดินทางกลับบ้าน มีความหมายถึง พื้นที่ของต่างจังหวัดเป็นพื้นฐานของชีวิตตัวละครนักศึกษาที่เข้ามาทำกิจกรรม การเดินทางกลับบ้านในชนบทจึงเป็นการเชื่อมต่อให้เห็นปัญหาความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นในต่างจังหวัด สำหรับข้อมูลที่ศึกษาพบว่า จากการเดินทางกลับบ้านมีผลต่อการนำเสนอภาพตัวแทน กล่าวคือ การเดินทางกลับบ้านในนวนิยายเรื่อง ทับถวิล เป็นการเดินทางกลับไปเพื่อเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่องทางบ้านต้องการให้บุณฑริกาทราบว่าจะไม่ส่งค่าเล่าเรียน และต้องการให้แต่งงาน ซึ่งให้ภาพตัวแทนของนักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่ไม่อบอุ่นและแสดงให้เห็นความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ของนักศึกษา ส่วนเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการ การเดินทางกลับบ้านมีความหมายต่อการสร้างภาพตัวแทนของนักศึกษาโดยการแสดงให้เห็นความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ของพิน บางพูดที่ยอมเสียสละความสุขสบายของครอบครัวของตนเอง เพื่อช่วยเหลือครอบครัวทุกครอบครัวในสังคมไทย สำหรับเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน พื้นที่ชนบทที่ตัวละครเอกเดินทางกลับบ้านได้นำเสนอภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา ที่มีความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ช่วยเหลือมวลชน กล่าวถึงภาระหน้าที่ของนักศึกษาไม่ได้สิ้นสุดเมื่อพ้นจากสถานะของนักศึกษา แต่ควรทำประโยชน์ต่อมวลชนต่อไป ขณะเดียวกัน การเดินทางกลับบ้านในนวนิยายเรื่อง เทียนส่องแสง มีความหมายที่ต่างออกไป กล่าวคือได้นำเสนอภาพตัวแทนด้านลบของนักศึกษา โดยให้สันทิตเดินทางกลับบ้านเพราะหนีหน้าจากการช่วยเหลือของทอแสงที่คิดว่าไม่สามารถคุยกันเข้าใจ การกลับบ้านยังสะท้อนความอ่อนด้อยของนักศึกษาที่ไม่รู้จักปัญหาอย่างแท้จริง เมื่อชาวบ้าน และพ่อของเขา มองว่า ไม่ควรทำให้บ้านเมืองวุ่นวายอย่างที่นักศึกษาได้ทำ (ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519) และนวนิยายที่มีการเดินทางจากเมืองสู่ชนบทอีกเรื่อง คือ ดาวแดง ซึ่งมีผลต่อการสร้างภาพตัวแทนของนักศึกษาในด้านลบ เพราะการเดินทางกลับบ้านของดาราเป็นการยืนยันการกลับสู่คอมมิวนิสต์ของชุมชนชาวนวนที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ที่จังหวัดนครพนม

ส่วนการเดินทางจากเมืองสู่ชนบท ในลักษณะของการออกค่าย ปรากฏในนวนิยายจำนวน 4 เรื่อง คือ พ่อข้าฯ เฟิงจะยืม, ด้วยรักแห่งอุดมการ, ผู้เป็นที่รักนิรันดร์ และ ดาวแดง ซึ่งการเดินทางเพื่อออกค่ายเป็นการสร้างภาพตัวแทนของนักศึกษาในการเรียนรู้ปัญหาของ

ประชาชนที่ทุกข์ยากของนักศึกษาชนชั้นกลาง และออกไปช่วยเหลือชาวบ้านที่มีโอกาสทางสังคมน้อยกว่า ภาพตัวแทนของนักศึกษาที่ปรากฏจึงเป็นภาพด้านบวก มีเพียงเรื่อง ดาวแดง ที่มีเหตุผลสนับสนุนการเดินทางสู่ชนบทด้วยเรื่องส่วนตัว คือ เขตต์วางแผนเพื่อเข้าไปใกล้คอมมูนของชุมชนชาวนานและได้แก้แค้นแทนพ่อกับพี่ชาย ซึ่งภาพตัวแทนที่นำเสนอจึงเป็นภาพด้านลบที่นำเรื่องส่วนตัวมาปนกับส่วนรวม และมีส่วนทำให้เพื่อน ๆ นักศึกษาที่ไปออกค่ายต้องเสียชีวิต

ตัวอย่างในเรื่อง ดาวแดง การเดินทางออกค่ายยังพื้นที่ตั้งของคอมมูนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการแสดงนัยถึงการรุกเข้าไปจัดการพื้นที่ของฝ่ายรัฐบาล เพื่อคลายความแตกต่างทางความคิดระหว่างขวาและซ้าย ทั้งยังย้ำภาพตัวแทนของนักศึกษาว่า นักศึกษาในขบวนการที่มาจากต่างจังหวัด หรือชนบทเป็นคอมมิวนิสต์ ดังเนื้อหาตอนหนึ่ง ว่า

“เขตหมู่บ้านนั้นอยู่นอกความคุ้มครองของบ้านเมือง มันเป็นเขตแทรกซึมนะคุณ พวกคุณกล้าดีจริงที่เข้าไปถึงที่นั่น พวกเจ้าหน้าที่เวลาจะเข้าไปยังไม่กล้าเดินทางโดยรถยนต์ จะไปกันแต่ละทีก็เอา ฮ. ไปลงเลย บางครั้งก็รวมถึงผมเองด้วย เราไม่รู้ว่าพวกทหารป่ามันซ่อนอยู่ที่ไหนกันบ้าง เมื่อแลงปีก่อนเราเสียพวกหน่วยปราบปรามไปเจ็ดคน ยิ่งแล้วเผาทั้งรถไม่เหลือหลักฐานอะไรไว้เลย อันที่จริงผมอยากตัดคำขอเสนอของคุณ...”⁸²

การเดินทางเปลี่ยนพื้นที่จากเมืองสู่ชนบท ในลักษณะของการเข้าป่า ภาพตัวแทนของนักศึกษาที่ปรากฏคือ นักศึกษาเป็นฝ่ายถูกกระทำและได้รับความไม่ยุติธรรมจึงตัดสินใจเข้าป่าเพื่อรักษาอุดมการณ์ของตนไว้ การอธิบายถึงการตัดสินใจเข้าป่าจึงผูกพันกับความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ในนวนิยายเรื่อง ด้วยรักแห่งอุดมการณ์ การตัดสินใจเดินทางเข้าป่าของพินเกิดจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่ได้เห็นว่านักศึกษาถูกปราบปรามอย่างรุนแรง ขณะที่นวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน บทประพันธ์แสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่ต่างจังหวัดประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมอย่างรุนแรง ทำให้แจ้ง บุญปักษ์ตัดสินใจเข้าป่าก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

นอกจากนี้ การเดินทางเปลี่ยนพื้นที่จากเมืองสู่ชนบท ยังมีอีกสองลักษณะ คือ เพื่อออกไปเล่นดนตรี และออกไปปราบคอมมิวนิสต์ ซึ่งได้เสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาซึ่งมีนัย

⁸² อาริตา.ดาวแดง, หน้า 101.

ทางด้านบวก เพราะการเดินทางไปเล่นดนตรีในเรื่อง แต่ความรักอันงดงาม เป็นการเดินทางออกไปพร้อมกับการเผยแพร่ดนตรีเพื่อชีวิตและแนวคิดประชาธิปไตย ขณะที่ในเรื่อง ดาวแดง การออกไปปราบปรามคอมมิวนิสต์เป็นการเดินทางเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่สนับสนุนแก่นเรื่อง นักศึกษาที่ก่อความเดือดร้อนให้ประเทศ เป็นเพราะมีความนิยมในลัทธิคอมมิวนิสต์และต่างชาติ การปราบปรามคอมมิวนิสต์จึงเป็นหน้าที่ต่อเมืองเพื่อจัดกลุ่มนักศึกษาที่ก่อความเดือดร้อนออกไปจากประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงอาจนับได้ว่า การใช้ “พื้นที่” ที่แตกต่างกันในการพรรณนาถึงพื้นที่ของชนบทและเมืองเป็นกลวิธีอย่างหนึ่งที่วรรณกรรมแต่ละเรื่องใช้นำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบ โดยการเดินทางจากเมืองสู่ชนบทเพื่อออกค่ายฯ หรือการเข้าป่าเป็นการสนับสนุนภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา

จากที่กล่าวมาแล้วจะพบว่า กลวิธีการใช้จากเพื่อนำเสนอภาพของนักศึกษาเป็นกลวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้ภาพตัวแทนของนักศึกษาทั้งในด้านบวกและด้านลบชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะพื้นที่และเวลาจะช่วยสร้างกรอบการมองเห็นให้แก่ผู้อ่าน โดยการเลือกนำเสนอกรอบนั้นๆ จะสร้างผลต่อภาพตัวแทนของนักศึกษาที่แตกต่างกันไป ซึ่งสัมพันธ์กับการเลือกผู้เล่าเรื่องดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

4.4 การเลือกผู้เล่าเรื่อง

ในเรื่องเล่าแต่ละเรื่องจะต้องมีผู้เล่าเรื่องที่อยู่ในระดับเดียวกันกับผู้อ่าน/ชม/ฟังเรื่องเล่า อยู่เสมอ ในเรื่องเล่าเรื่องเดียวกันอาจจะมีผู้เล่า (narrator) และผู้อ่าน/ชม/ฟัง (narratee) หลายคนที่ได้⁸³ ผู้เล่า (narrator) ไม่ใช่ผู้ประพันธ์ (author) เพราะผู้เล่าเรื่องไม่จำเป็นต้องเป็นตัวผู้แต่งเองเสมอไป ในวรรณกรรมบางเรื่อง ผู้แต่งอาจจะเป็นผู้ชายแต่ผู้เล่าเป็นผู้หญิง ผู้แต่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้เล่าเป็นเด็ก หรือแม้แต่ผู้เล่าเป็นสัตว์ก็ได้ การเลือกผู้เล่าที่แตกต่างกันเป็นกลวิธีการนำเสนอเรื่องที่ต่างกัน เพราะผู้เล่าจะเป็นตัวควบคุมความรู้เรื่องราวของผู้อ่านได้ เช่น ในนวนิยายเรื่อง *ข้างหลังภาพ* ของศรีบูรพา กำหนดให้นพพรเป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้อ่านก็จะถูกจำกัดให้รับรู้เฉพาะความรู้สึกของนพพร แต่ไม่สามารถรับรู้ความรู้สึกของม.ร.ว.กิริติได้⁸⁴

⁸³ Gerald Prince, *A Dictionary of Narratology* (Lincoln: University of Nebraska Press, 1989), p. 66.

⁸⁴ อีรวาตี ไคลังตะ. *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), หน้า 31.

ตามทฤษฎี ผู้เล่าเรื่องแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ผู้เล่าที่เป็นตัวละครในเรื่อง (internal narrator) และผู้เล่าที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่อง (external narrator) ผู้เล่าที่เป็นตัวละครในเรื่องอาจแบ่งได้อีกเป็น ผู้เล่าเรื่องที่ตนเองประสบมา หรือผู้เล่าที่เป็นตัวละครหลัก (character narrator) คือผู้ที่เล่าเรื่องของตนเอง และผู้เล่าที่เป็นพยาน (witness-narrator) คือผู้เล่าที่รับรู้สิ่งที่ตัวละครอื่นประสบแล้วนำมาเล่า ส่วนผู้เล่าที่ไม่ใช่ตัวละครในเรื่องนั้นแบ่งได้เป็น ผู้เล่าแบบผู้ประพันธ์ (authorial narrator) คือผู้เล่าที่เรียกตัวเองว่า “ผู้เขียน” หรือ “ข้าพเจ้าผู้เขียน” คอยวิพากษ์วิจารณ์ชีวิตของตัวละครทุกตัว ผู้เล่าแบบเสมือนมีตัวตน (personal narrator) คือผู้เล่าที่ปรากฏเฉพาะเสียงเล่าวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ในเรื่อง แต่ไม่ปรากฏตัวตน ไม่ใช่สรรพนามว่า “ข้าพเจ้า” ซึ่งอาจแบ่งย่อยได้อีกเป็นผู้เล่าเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้ (omniscient narrator) ที่หยั่งรู้อดีต ปัจจุบัน อนาคตของตัวละครทุกตัว และผู้เล่าเสมือนมีตัวตนแบบรับรู้จำกัด (limited narrator) ซึ่งรู้ความเป็นไปและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครตัวเดียว และผู้เล่าแบบไม่แสดงทรรศนะของตน (impersonal narrator / objective / camera eye) คือผู้เล่าที่บรรยายเฉพาะภาพที่เห็นแต่ไม่เข้าไปในความคิดของตัวละคร⁸⁵

เมื่อพิจารณาจากกลุ่มข้อมูลที่ใช้การวิจัยพบว่ามีการใช้ผู้เล่า 2 ลักษณะใหญ่ๆ กล่าวคือ ผู้เล่าเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้ (omniscient narrator) และผู้เล่าที่เป็นตัวละครหลัก (character narrator)

4.4.1 ผู้เล่าเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้ (omniscient narrator)

การใช้ผู้เล่าแบบเสมือนมีตัวตนนี้ไม่มีลักษณะที่เชื่อมโยงกับตัวผู้ประพันธ์อย่างชัดเจนมากเท่าใดนัก เพราะผู้เล่าประเภทนี้จะเป็นเพียง “เสียง” แต่ผู้อ่านจะรู้สึกเสมือนมีตัวตน เพราะ “เสียง” ที่วิจารณ์หรือตัดสินตัวละครนั่นเอง เราจะรู้สึกว่าผู้เล่าเรื่องมีทัศนะหรือบรรทัดฐานในการตัดสินสิ่งต่างๆ⁸⁶ จะเห็นว่า ผู้เล่าประเภทนี้แตกต่างจากผู้เล่าแบบผู้ประพันธ์เพียงเล็กน้อยตรงที่ผู้เล่าประเภทนี้ได้มีความเชื่อมโยงไปถึงผู้เขียนจริงๆ เพราะแม้จะดูเหมือนว่ามีตัวตน แต่ผู้เล่าประเภทนี้ก็ยังมีเพียง “เสียงเล่า” (narrative voice) การใช้ผู้เล่าประเภทนี้จึงสามารถแสดงทัศนคติและมุมมองที่หลากหลายต่อนักศึกษา เพื่อให้การนำเสนอภาพนักศึกษามีความหลากหลายและรอบด้าน นอกจากนี้ ผู้เล่าแบบดังกล่าวสามารถแสดงความคิดเห็นทั้งในแง่ลบและแง่บวกเกี่ยวกับตัวละครนักศึกษา และโน้มน้าวหรือชักจูงให้ผู้อ่านเห็นตามภาพนักศึกษที่ต้องการนำเสนอ

⁸⁵ อีรวาตี ไตลังคะ. ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543), หน้า 31-40.

⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า, หน้า 37.

ในกลุ่มข้อมูลที่ศึกษาพบว่า ผู้ประพันธ์ส่วนใหญ่เลือกใช้ผู้เล่าในลักษณะนี้มากที่สุด กล่าวคือ พบในนวนิยายจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ลมที่เปลี่ยนทาง (กฤษณา อโศกสิน) คู่กรรม2 (ทมยันตี) ดาวแดง (อาริตา) ทับถวิล (ศศิพงษ์ ประไพ) แต่ความรักอันงดงาม (วิสา คัญทัพ) ตัวรักแห่งอุดมการณ์ (วัฒน์ วรรณยางกูร) เทียนส่องแสง (ดวงใจ) และผู้เป็นที่รัก...นิรันดร์ (ศรีฟ้า) ขื่อนำสังเกต คือ ในกลุ่มนี้มีทั้งนวนิยายที่เสนอภาพว่านักศึกษาเป็นผู้บริสุทธิ์ และนักศึกษาตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของผู้อื่น อยู่ร่วมกัน

ตัวอย่างของการเล่าเรื่องแบบเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้ในเรื่อง คู่กรรม 2 ตอนที่ว่า

“แล้วเธอจะเอาอะไรไปสู้กับเขา?” ชิดามาเคยซัก

“โธ่ ‘จารย์’ อะไรจะมาสู้พลังประชาชน?”

เด็ก พูดยตามทฤษฎี เด็ก อ่านแต่ตอนจบของ “ชัยชนะแห่งประชาชน” เด็ก...เคลิ้มฝันถึง...ไปไม่ร่วงหล่นเพื่อมงกุฎแห่งชัยชนะ.... เด็กไม่รู้ว่ ะหว่างร่วงหล่น ไปไม่แต่ละใบเป็นอย่างไร

อนุสาวรีย์นำภูมิใจสำหรับคนมอง

แต่คนที่ทำให้อนุสาวรีย์ ได้อะไร ?

คนอยู่ต่างหาก ฉกฉวยประโยชน์จากอนุสาวรีย์!⁸⁷

จากบทประพันธ์ที่ยกมา แสดงให้เห็นว่าการใช้ผู้เล่าเรื่องเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้ทำให้สามารถทราบบไปถึงทัศนคติของตัวละครที่ผู้ประพันธ์ต้องการเสนอมุมมองได้ชัดเจนขึ้น ในที่นี้การเสนอความคิดเห็นต่อนักศึกษาว่าเป็นเด็ก สามารถอธิบายผ่านตัวละครที่เป็นอาจารย์ที่เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์และได้สนทนากับนักศึกษาด้วย นอกจากนี้ จะยกตัวอย่างการเลือกใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้เล่าเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้ (omniscient narrator) เพื่อนำเสนอภาพของนักศึกษาจากนวนิยายเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ดังนี้

ในนวนิยายเรื่องนี้ ใช้ผู้เล่าเรื่องเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นมุมมองที่รอบด้านต่อตัวละครนักศึกษาและผู้ที่มีความคิดฝ่ายซ้ายในสังคมขณะนั้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแก่นเรื่องว่าด้วยความหวาดกลัวความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองจากการปะทะกันของฝ่ายซ้ายและขวาในสังคมไทย เห็นได้จากตัวอย่างการบรรยายให้เห็นความคิดของตัวละคร ชุม ในตอนที่ว่า

ถ้าจะเปรียบเทียบมันสมองและพลังในหัวใจของเขาเป็นถึงน้ำ มันก็เป็นถึงที่เต็มเปี่ยมไปด้วยน้ำใสสะอาด...ซึ่งชุมอยากจะ

⁸⁷ ทมยันตี.คู่กรรม2, หน้า 343.

แจกจ่ายน้ำสะอาดเหล่านี้ให้แก่คนที่รู้ค่า....และนำไปใช้ประโยชน์ได้
จริงจัง.... ใครกระหายมากเขาจะปันให้คนนั้นก่อน

เขาไม่เคยรู้ว่าใครสอนเขาให้คิดอย่างนี้หรืออย่างนั้น เพราะ
เพียงแต่รุ่นหนุ่มขึ้นมา... ฐุมก็รู้สึกว่าเป็นถนนที่เขาเดินอยู่นี้ ควรจะ
เป็นถนนที่สวยงามกว่าถนนที่เคยเดินมาในอดีต ความจริงพ่อ
แม่ก็ไม่ได้สั่งสอนเขามากนัก พ่อแม่สั่งสอนเขาเท่าๆ กับที่สั่งสอน
น้องชาย น้องสาว... มีเรื่องอีกมากมายก่ายกองที่เขาคิดเอง รู้สึกเอง
...แม้เพื่อนฝูงบางคนก็ตำเขา...

“ไอ้หมอนี่มันหัวแรง... แบบนี้เป็นคอมมิวนิสต์ง่าย”

ฐุมอยากจะขัน... เพราะรู้ว่า แม้ผู้พูดเองก็ไม่สนใจจริงจังที่
จะรู้ว่าคอมมิวนิสต์คืออะไรกันแน่⁸⁸

การเลือกผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้มีส่วนทำให้ผู้อ่านสามารถตีความและเข้าใจความคิดของฐุม
ว่า เขามีความปรารถนาดีต่อบ้านเมืองอย่างแท้จริง โดยที่ไม่ได้เชื่อตามหรือถูกใครชักจูง การที่
เขามีอุดมการณ์ที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม ทำให้คนมองว่าเขาเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งแสดงความ
หวาดระแวงของสังคมไทยในขณะนั้น บทประพันธ์สร้างให้ ฐุมเป็นผู้ที่สามารถเข้ากันได้กับคน
ในทุกระดับของสังคม เมื่อฐุมได้พูดคุยกับนักศึกษาอย่างอำรรพ ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้จึงช่วยให้
สามารถเข้าใจความคิดภายในของฐุมเกี่ยวกับนักศึกษาหรือคนหนุ่มสาวในสังคม ดังตัวอย่าง

“เรื่องอะไร”

“บ้านเมืองเรานะซีชะ พี่” เขาลงเสียงหนักแน่น “ผมอยาก
ถามพี่ว่า เราควรจะทำยังไงกับสถานการณ์เวลานี้”

ฐุมไม่แปลกใจในคำถามของอำรรพ.....เพราะเด็กหนุ่มสาว
ไทยตื่นตัวมากมายแล้วในเรื่องความรับผิดชอบของตน ที่มีต่อบ้าน
เกิดเมืองมารดร หากแต่เขากำลังคิดถึง ‘ทาง’ ที่หนุ่มสาวเหล่านี้จะ
เดินต่อไปข้างหน้า เป็นไปไม่ได้ที่คนเราจะมีความรักอย่างเดียวโดย
ไม่มีผู้นำทางที่ถูกต้อง⁸⁹

การเลือกใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ ช่วยให้สามารถเสนอภาพของนักศึกษาว่ามีสำนึกต่อ
สังคมและรักชาติ แต่อาจจะยังไม่ถูกทางผ่านความคิดในใจของฐุม การใช้ผู้เล่าเรื่องลักษณะ
นี้ยังช่วยให้สามารถเข้าใจความรู้สึกของตัวละครระหว่างที่สนทนากันว่าตัวละครแต่ละตัวนั้นคิด
อย่างไร ดังตัวอย่างในการสนทนาระหว่างฐุมและแม่ ที่ว่า

⁸⁸ กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 50-51.

⁸⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60-61.

“ธารยังไม่กลับเลยแม่”

“รู้แล้ว” คุณเริ่มพยักหน้า เดินเลยเข้าครัวเอาถุงพลาสติกที่ใส่อาหารสดวางพักไว้แล้วกลับมานั่งที่เดิมสีหน้าของเธอเยือกเย็น คล้ายพยายามทำใจให้ได้ “ก็เขาไปหามวลชนนี่ จะให้แม่ว่ายังไง... ถ้าแม่ไว้วาย ก็จะทำให้เป็นแม่ที่ไม่เอาไหน ไม่สนับสนุนให้ลูกรักบ้านรักเมือง”

ธุมเจียบ... ถ้าแม่ใจเย็นได้ถึงขนาดนี้ นั่นหมายความว่าในอกของแม่นั้นร้อนแล้วถึงที่สุด⁹⁰

บทประพันธ์ที่ยกมา แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ที่ทำให้สามารถเข้าใจความคิดที่ไม่ได้แสดงออกในคำพูดของตัวละคร การเลือกผู้เล่าเรื่องในลักษณะนี้ จึงมีประโยชน์ในการแสดงให้เห็นว่า ในประเด็นเดียวกันตัวละครมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไร ดังตัวอย่างที่ว่า

“เอาอีกแล้วละมัง เหมียวจะมาตะเกาล่าเดียวกับไอ้พวกเด็กเปรตที่กำลังกวนเมืองอยู่เวลานี้กระมัง...” คุณไพเศษชักมีน้ำเสียงหงุดหงิด “สงสัยจะยี้วนกับแม่เราเข้าแล้วซี มีหน้าทำท่าจะกรี๊ดให้ได้”

“เหมียวไม่ได้ว่าอะไรหรอกคะ” หล่อนตอบอย่างท้อแท้ เมื่อรู้สึกว่าคุณพูดกับพ่อหรือแม่ก็เหมือนกันคือลั้มเหลว ไม่มีใครยินดีจะฟัง⁹¹

จากบทประพันธ์แสดงให้เห็นภาพของนักศึกษาผ่านความคิดเห็นของพ่อของภิรมยา (เหมียว) ว่าเป็นผู้ที่ก่อกวนบ้านเมือง ขณะที่ภิรมยาเองรู้สึกว่าการพูดคุ้ยลั้มเหลวเพราะเหมือนกับพ่อแม่ไม่เคยรับฟัง บทประพันธ์นำเสนอให้เห็นว่าคนในชนชั้นกลางที่มีฐานะไม่พร้อมที่จะเข้าใจความคิดเห็นของคนหนุ่มสาวหรือนักศึกษา

แคนเจียบ

“ใช่... เขาเป็นคนมีพ่อแม่เหมือนกัน ก็เพราะเขาสงสารพ่อแม่เขาใช่หรือไม่ รวมไปถึงพ่อแม่ของเพื่อนร่วมตำบล ร่วมอำเภอที่โก่งตัวทำงานหนัก โกงคักดานอยู่ในท้องถิ่นตลอดอายุขัย... ความ

⁹⁰ กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 76.

⁹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 140.

น้อยเนื้อต่ำใจเจ็บช้ำอันนั้น จึงปลั่งปล่านหาทางออก...กรุยทาง
 เพื่อให้คนอับโชคทั้งหลายได้มีโอกาสสืมตาอำปาก และนี่ก็เป็นพ่อแม่
 ของหญิงที่เขารัก....แม้เขาจะประณามทั้งด้วยคำพูดและปากกาว่า
 เป็นชนชั้นที่อยู่บน 'หอคอยงาช้าง' ก็ตามที่... ความรักของลูกกับพ่อ
 แม่หรือพ่อแม่กับลูกจะผิดกันตรงไหน⁹²

บทประพันธ์ที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ลุกขึ้นมาต่อสู้กัน ส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ที่ด้อยโอกาส
 มีความน้อยเนื้อต่ำใจในความอับโชคของตน จากการเล่าเรื่องด้วยการเล่าแบบผู้รู้ซึ่งเข้าไป
 อธิบายความในใจของแคว้นว่าเขามาจากชนชั้นที่มีความทุกข์ยาก นอกจากนี้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ยัง
 สามารถแสดงให้เห็นความคิดของตัวละครนักศึกษาเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความคิดของ
 อำรรหมในตอนที่ว่า

“ว่าแต่ว่า” เขาอุตส่าห์เอี้ยวตัวมาถามก่อนออกประตู “วันนี้
 อย่างกลับคำอีกล่ะ”

อำรรหมไม่ตอบ ยังคงง่วนให้อาหารไก่ต่ออย่างเงียบๆ
 ความจริง อาหารใจของเขาเองนั้นมีเพียงพอ อำรรหมคิดว่า การที่
 คนเราจะมีอาหารใจเพียงพอสำหรับจะหล่อเลี้ยงอารมณ์ และสมอง
 หรือไม่นั้น มักขึ้นอยู่กับเจ้าตัวเองด้วยว่ารู้จักค้นหาแค่ไหน

เขาเคยตั้งคำถาม ถามตนเองอยู่เสมอ นับตั้งแต่สมองรู้จักใช้
 ความคิด...หลายต่อหลายโอกาสที่คนจำนวนมากมองข้ามของมีค่า
 เล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตที่คนมีปัญญาเสาะแสวงหาเอามาได้.... โดยไม่
 เลือกความมีความจนอย่างอุตสาหกรรมเลี้ยงไก่ขนาดเล็กของเขานี้
 แผละ แรกทีเดียวมันก็เพียงเศษไม้ต่อหยาบๆ กับไก่ตัวผู้เมียเพียงคู่
 เดียว ราคาที่บาท จนกลายเป็นกรงไก่ถาวรยาวจากหน้าบ้านไปถึง
 ตัวบ้าน จากไก่สองตัวกลายเป็นสิบกว่าเขา 'ได้' ประโยชน์สองอย่าง
 จากการเลี้ยง อย่างแรกคืออาหารใจและอย่างหลัง...ผลพลอยได้ของ
 อาหารใจ คือ เงิน

แต่พอมาถึงนาที่นี้ อำรรหมเริ่มไม่แน่ใจกับอาหารที่เขาได้รับ
 หรือมีอยู่

“เวลานี้ เป็นเวลาที่เราไม่ควรจะนึกถึงแต่ตัวเอง และคิดอะไรร
 อยู่ในวงจำกัดอย่างแต่ก่อนแล้ว” หัวหน้า 'กลุ่ม' บอกเขาอีกหลายๆ
 คน “เราจำเป็นต้องมองไกลออกไปจากตัวเรา และทำทุกอย่างให้ดี
 ขึ้น”

⁹² กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 163.

อย่างน้อยๆ หัวหน้ากลุ่มก็ได้พิสูจน์ตัวเองเรื่อยมาว่า เขามีจุดมุ่งหมายในใจอย่างไร จริงใจแค่ไหนไม่ใช่เรื่องของคนอยากดังหรือมีเงื่อนงำซับซ้อนเหมือนบางกลุ่ม⁹³

การเลือกผู้เล่าในบทประพันธ์ตอนที่ยกมา นำเสนอภาพของนักศึกษาว่าในหมู่นักศึกษาก็มีหลายกลุ่ม ทำด้วยเหตุผลต่างๆ กัน กล่าวคือ มีทั้งกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับอุดมการณ์การเสียสละเพื่อส่วนรวม และพวกที่อยากเด่นอยากดัง

แคนเริ่มค่อยๆ รู้สึก...ยอมรับสภาพแห่งจิตใจตนเองว่าระงมด้วยความชิงชังชนชั้นสูง....หัวใจของเขารู้สึกแค้นเหล่านั้นไว้เนิ่นนานเหมือนทรายอู่มน้ำ เริ่มต้นด้วย ฟันกำเน็ดที่ไม่เคยอำนวยผลดีให้แก่บรรพบุรุษของเขาไม่ว่าสมัยไหน หากเขาจะอยู่ที่เก่าทำไมหากินแบบควายหรือดีกว่าควายเล็กน้อย เขาก็คงไม่มีความรู้สึกเคียดชังต่อความเหลื่อมล้ำต่ำสูงปานนี้ แต่เพราะเขาได้มีการศึกษาได้รู้ได้เห็น ได้สะท้อนใจกับความไกลกันของชนชั้น ได้มีโอกาสคิดรู้สึกเจ็บแสบ วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า ความพยายามก็เลื่อนไหลเข้าสู่ในจิตใจเขาทีละน้อยโดยไม่รู้ตัว

คนอีกจำนวนมหาศาลก็เป็นเช่นเขา

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคนชั้นสูงไม่แสดงท่าทีว่ารู้สึกตัว...เอื้ออาทร เผื่อแผ่ความสุขไปให้คนต่ำต้อยบ้าง เขาก็ยิ่งกัดกรามด้วยความชัง

และดังนั้นเอง บางบทความของเขาจึงเกิดอคติ

อคติที่ผกผันกันเข้าเป็นพลังแข็งแรง ย่อมก่อให้เกิดความริ้วฉานยิ่งขึ้น และบัดนี้ดูเหมือนว่าความริ้วฉานนั้นจะแผ่คลุมอยู่ทั่วไป⁹⁴

การเลือกใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้ทำให้ผู้ประพันธ์สามารถนำเสนอภาพของผู้นิยมความคิดฝ่ายซ้ายว่า ผู้ที่ลุกขึ้นมาเรียกร้องต่อสู้ นั้น ส่วนใหญ่ก็เป็นพวกที่มาจากชนชั้นล่าง พอมีโอกาสได้เรียนหนังสือ จึงได้เห็นว่าคนชั้นอื่นเขาสุขสบายกว่า จึงเกิดความเคียดแค้น จึงลุกขึ้นสู้ ผ่านการเล่าเรื่องแบบผู้รู้ เพราะสามารถเข้าไปอธิบายและขยายความคิดของตัวละครที่ออกมาทำกิจกรรมของนักศึกษาฝ่ายซ้าย การนำเสนอภาพของนักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองจึงถูกนำเสนอในภาพตัวแทนด้านลบ

⁹³ กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 317-319.

⁹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 357-358.

“คนไทยไม่ใช่ปัญญาอ่อน... แท้จริงเป็นชาติที่มีสมรรถภาพสูง เก่งสารพัด ทำอะไรก็ทำได้สารพัดถ้าตั้งใจทำ เพียงแต่เขาขาดการชี้แนะและการสั่งสม ขาดระเบียบ ขาดกติกา ขาดความรับผิดชอบ... เขาไม่ได้ตั้งใจจริงๆ ที่จะปลุกฝังอะไรให้คนของเขาทำอะไร เขามักจะทำอย่างฉาบฉวยแล้วก็ทิ้ง” พ่อของเพื่อนหล่อนที่ต่างประเทศเคยมาอยู่เมืองไทยนานและรักเมืองไทยมาก บอกหล่อนอย่างนี้ “เขาไม่มีจุดหมายปลายทางในการรับใช้ส่วนรวม เพราะฉะนั้นเขาก็อยู่กับอย่างสบายๆ ให้ความผ่านไปแล้วลงท้ายก็คือ ‘อะไรก็ได้’ แล้วเขาก็เลยกลายเป็นคนไม่มีระเบียบ ไม่มี ความก้าวหน้าทางมันสมอง”

ภิรมยาสงสัยอยู่เหมือนกันว่า เมื่อคนอย่างหล่อนยังคิด แล้วคนอื่น ๆ จะคิดใหม่ ผู้ใหญ่จะคิดมากกว่าหล่อนคิดสักสิบสักร้อยเท่าไหม เด็ก ๆ จะคิดอะไรมากกว่าการไปเดินควงกันตามศูนย์การค้า และทำอะไรเหลวไหลเพื่อให้เวลาหมดไปชั่วโมงหนึ่ง วันหนึ่ง เดือนหนึ่งใหม่ หรือเอาระเบิดขว้างปากันเพื่อให้ทุกอย่างมันล่มจมวอดวายลงไปมากกว่าที่วอดวายอยู่แล้วไหม

คงไม่มีหล่อนคนเดียวแน่นอนที่สะท้อนใจกับสิ่งเหล่านี้⁹⁵

จากบทประพันธ์ ได้ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบผู้รู้ ผ่านมุมมองของภิรมยา เพื่อนำเสนอภาพของนักศึกษาว่าควรเป็นผู้ที่มีความคิดและทำอะไรเพื่อสังคมและประเทศมากกว่าการออกไปเดินตามศูนย์การค้าอย่างเหลวไหล และเสนอว่าหากเด็กหรือนักศึกษาถือว่าตนเป็นผู้ที่สามารถคิดได้แล้ว ให้คำนึงว่าผู้ใหญ่ก็อาจคิดได้มากกว่านักศึกษาด้วยซึ่งถือเป็นภาพด้านลบต่อนักศึกษา ขณะที่ภาพด้านบวกของนักศึกษาได้นำเสนอผ่านบทสนทนาที่แสดงความคิดของแคนและภิรมยา ตอนที่ว่า

“ผมให้คำจำกัดความคำว่า วีรบุรุษหรือวีรสตรีได้แล้ว”

“เป็นยังไงคะ”

“วีรบุรุษหรือวีรสตรีสำหรับผมก็คือ คนที่ไม่เคยมีความทุกข์ ไม่เคยลำบาก ไม่เคยขาดแคลน แต่สามารถจะต่อสู้เพื่อคนมีความทุกข์ มีความลำบาก ขาดแคลนได้เสมือนกับว่าตัวเคยผ่านสิ่งเหล่านั้นมาแล้ว”⁹⁶

⁹⁵ กฤษณา อโศกสิน. ลมที่เปลี่ยนทาง, หน้า 511-512.

⁹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 559.

การนำเสนอภาพของวีรบุรุษเช่นนี้ เพื่อสนับสนุนภาพด้านบวกของนักศึกษาจากชนชั้นกลาง หรือคนชนชั้นกลางในสังคมที่มีความเข้าใจปัญหาของผู้ที่ทุกข์ยากโดยที่ตนเองไม่ได้เผชิญกับปัญหานั้นเอง แล้วมีจิตใจที่ปรารถนาจะช่วยเหลือเช่นเดียวกับที่นักศึกษาที่ออกมาทำกิจกรรมทางการเมืองกระทำ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้ว จะพบว่าการเลือกผู้เล่าเรื่องเสมือนมีตัวตนแบบผู้รู้สามารถทำให้ผู้ประพันธ์เลือกนำเสนอภาพของนักศึกษาให้ออกมาในด้านบวกหรือด้านลบอย่างรอบด้าน โดยผ่านตัวละครที่อยู่ในฐานะทางสังคมที่หลากหลาย สำหรับนวนิยายเรื่อง ลมที่เปลี่ยนทาง ภาพของนักศึกษาถูกนำเสนอทั้งด้านบวกและด้านลบดังที่กล่าวมาแล้ว กลวิธีการใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้จึงสามารถนำเสนอทั้งภาพตัวตนด้านบวกและด้านลบของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี

4.4.2 ผู้เล่าที่เป็นตัวละครหลัก (character narrator)

ในกลุ่มข้อมูลที่ศึกษามีนวนิยาย 2 เรื่องที่ใช้ผู้เล่าประเภทนี้ คือ แผ่นดินเดียวกัน ของ รพีพร และ พ่อข้าฯ เฟิงจะยืม ของ สันติ ชูธรรม ในนวนิยายเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน ผู้ประพันธ์ใช้การเล่าเรื่องผ่านสายตาของตัวละครอย่างเจเนจิต โดยผู้เล่าจะเล่าผ่านการมองเห็นของตัวละครหลักบุรุษที่ 1 โดยใช้สรรพนามแทนตัวเองว่า “ฉัน” โดยจะมีเสียงของผู้เล่าที่มองไม่เห็นอยู่ด้วย การเลือกใช้ผู้เล่าแบบตัวละครหลักบุรุษที่ 1 เพราะนวนิยายเรื่องนี้ต้องการเสนอความขัดแย้งทางความคิดของตัวละครเจเนจิต ระหว่างอุดมการณ์รับใช้มวลชนกับชีวิตที่สะดวกสบายและห้อมล้อมด้วยความรักของคนในครอบครัว โดยตัวละครเจเนจิตไม่สามารถเข้าใจเหตุผลและการกระทำของแจ้งในตอนต้นเรื่อง ตัวอย่างของการเล่าโดยผู้เล่าเรื่องแบบตัวละครหลักบุรุษที่ 1 ในเรื่อง แผ่นดินเดียวกัน ตอนที่ว่า

จดหมายของแจ้ง บุญปักษ์ ทำให้ฉันไม่สบายใจ ห่วงใยเขา เพราะรู้ว่าเขาดีคนอย่างแจ้งรักความเป็นธรรมเท่าชีวิต สิ่งใดที่เขามั่นใจว่า ชอบธรรม เขาจะปักหลักต่อสู้อย่างไม่คิดชีวิต

ดูแต่ในเหตุการณ์วันสำคัญของเรา เขายังไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับฉันตลอดเวลา เขาปล่อยให้ฉันถือไมโครโฟนตะโกนเรียกเพื่อนนิสิตนักศึกษา และนักเรียนอาชีวะ ให้มารวมตัวกันไว้ตัวเขาวิ่งพล่านไปทางโน้นทางนี้ เขาวิ่งไปทางกองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งขณะนั้นไฟกำลังลุกไหม้ การยิงตอบโต้กันอย่างไม่รู้ว่าเป็นใครใครเป็นใครดำเนินไปอย่างดุเดือด⁹⁷

⁹⁷ รพีพร. แผ่นดินเดียวกัน, หน้า 31.

จะเห็นว่า การใช้ผู้เล่าตัวละครหลัก ทำให้ผู้อ่านสามารถรู้จักตัวละครแจ้ง บุญ บัณฑิตจากการเล่าของเจนนิต ที่จะมีน้ำเสียงชื่นชมว่าแจ้งเป็นผู้รักความเป็นธรรม แล้วขยายความ ถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ตัวละครทั้งสองเข้าร่วมชุมนุมด้วย การเลือกกลวิธีนี้ได้เสริม ลักษณะของตัวละครนักศึกษาให้ชัดเจนขึ้นว่า เป็นการตัดสินใจที่มาจากตัวตนของตัวเอง โดย ผ่านการวิเคราะห์ถึงเหตุผลและเกิดความเข้าใจในเรื่องการเสียสละเพื่อผู้คนในสังคมในฐานะที่ ยังไม่มีความรับผิดชอบมาผูกมัดได้เต็มที่

ส่วนในนวนิยายเรื่อง พ่อข้าฯ เพิ่งจะยิ้ม มีผู้เล่าเรื่อง คือ กิ่ง โดยจะเล่าผ่าน สรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า “ข้าฯ” ลักษณะสำคัญของการเลือกผู้เล่าเรื่องในลักษณะนี้ มีส่วนช่วยให้ ผู้อ่านรู้สึกร่วมไปกับสิ่งที่ผู้เล่าเรื่องพบเห็นและรู้สึก และทำให้ผู้ประพันธ์สามารถบรรยายถึง เหตุการณ์ที่ตัวละคร “ข้าฯ” เข้าไปร่วม คือ 14 ตุลาคม 2516 อย่างละเอียด และเพราะตัวละคร กิ่ง เป็นนักเรียนอาชีวะ ที่มีพี่ชายอย่าง หวัง เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้เล่า เรื่องอย่าง กิ่ง จึงสามารถบรรยายและเล่าถึงความสัมพันธ์ทั้งสองด้านของนักศึกษาและนักเรียน อาชีวะ โดยบรรยากาศหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บ้านเมืองเริ่มมีความแตกแยกกันมาก ขึ้น นักเรียนอาชีวะได้รับการก่อตั้งเป็นกลุ่มต่างๆ มากขึ้น โดยมีผู้มุ่งหวังก่อความไม่สงบอยู่ เบื้องหลังเป็นคนจัดการ ความสัมพันธ์ของกิ่งกับเพื่อนอาชีวะที่เปลี่ยนไป จึงสามารถสะท้อน ผ่านสายตาของกิ่งอย่างชัดเจน

ผู้ประพันธ์เลือกที่จะแสดงลักษณะนิสัยที่เป็นคนที่มีความมุ่งมั่นและรักความ ยุติธรรมผ่านการบรรยายถึงความรู้สึกของตัวละครอย่างกิ่ง นอกจากนั้นการเล่าเรื่องผ่านตัว ละครที่เป็นนักศึกษาจะช่วยเน้น และสนับสนุนความคิดว่าสิ่งที่นักศึกษาทำเป็นเรื่องบริสุทธิ์ใจ และเพื่อความยุติธรรมในสังคม อย่างเช่น การเล่าเรื่องผ่านมุมมอง “กิ่ง” ในเหตุการณ์การชุมนุม ในวันที่ 14 ตุลาคม 216 อย่างละเอียด

ข้าฯ มองเห็นแต่กระแสดิ้นมหาชนที่หลังไหลเข้าสู่ถนนราช ดำเนินขบวนแล้วขบวนเล่า ของศึกษานิสิตและนักเรียนอาชีวะทุก แห่งในพระนคร สมทบเข้ากับประชาชนผู้เอาใจช่วยเนืองแน่นไปทั้ง ท้องถนนจากสะพานผ่านฟ้าไปจนถึงสะพานผ่านพิภพ....

...

ข้าฯ ค่อยๆ มองเห็นราชดำเนินชัดเข้าทุกที เห็นกระทั่ง ตัวเองวิ่งขวักไขว่ขึ้นลงระหว่างกรมประชาสัมพันธ์มาจนถึง อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

ข้าฯ แทบไม่เชื่อสายตาตัวเอง ที่ได้พบความอาจหาญหรือ บ้าบิ่นก็สุดแต่จะเรียกของข้าฯ กับเพื่อนอาชีวะร่วมตายทั้ง 4 ของ ข้าฯ เราทำการต่อสู้อย่างไม่นึกถึงความเจ็บหรือความตาย เราวิ่งไป

ล้มลงเมื่อเสียงระเบิดจากปืนหรือลูกระเบิดดังขึ้น เราอยู่กับคนในเครื่องแบบที่เป็นต่อเราทุกด้าน ไม่ว่าจะกำลังกายหรืออาวุธยุทธภัณฑ์ เรามีเพียงสิ่งเดียว กำลังใจที่จะต่อสู้ หัวใจที่พร้อมแล้วต่อการเสียสละ

ข้าฯ วิ่งกลับไปหานุสาวรีย์ เพราะมีเสียงคนตะโกนว่า นักศึกษาถูกล้อมยิง ข้าฯ วิ่งเต็มฝีเท้า เมื่อไปถึงเห็นพวกพี่ๆ ของข้าฯ ทั้งชายหญิงหมอบหลบกระสุนที่สาดลงมาจากตึกสูงเยื้องอนุสาวรีย์นั้น

นิสิตสาวผู้หนึ่ง ยืนถือไมโครโฟนสั่งให้ทุกคนคอยหลบกระสุน แต่ตัวเธอล้มไม่หลบ ข้าฯ จำต้องวิ่งขึ้นไปกดต้นคอเธอให้พับลง พอดีกระสุนผ่านศีรษะไป เธอหน้าตาไหลพรากด้วยความแค้น ตะโกนลั่นออกมาว่า

“ไอพวกทรราช มันล้ารังแกประชาชนที่ไม่มีอาวุธ เราจะสู้ตาย เรายอมตายจนกว่าชัยชนะจะเป็นของประชาชน...”

ข้าฯ ยิ้มให้เธอ แยกไมโครโฟนมาจากเธอเสีย...

“พี่ ผมต่างหาก ที่ควรตาย พี่ๆ เรียนมามาก...อยู่ข้างหลังเถอะ เราจะห้อมล้อมพี่ไว้...”⁹⁸

บทประพันธ์ที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า การเล่าเรื่องผ่านตัวละครหลักที่เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์จะมีรายละเอียดที่แสดงถึงความรู้สึกและภาพที่ชัดเจน ในกรณีนี้ คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งรายละเอียดที่ได้จากการเล่าเรื่องตอนนี้จะแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเป็นฝ่ายถูกกระทำ และสนับสนุนแก่นเรื่องนวนิยายเรื่องนี้ที่ยกย่องวีรกรรมของนักเรียนอาชีวะในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย

การเลือกใช้ผู้เล่าที่เป็นตัวละครหลัก (character narrator) ผ่านตัวละครกึ่งมีส่วนสนับสนุนภาพความเสียสละและกล้าหาญของนักศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น หากเป็นการเล่าผ่านสายตาของผู้อยู่นอกเหตุการณ์จะทำให้การบรรยายถึงเหตุการณ์การเสียสละของนักศึกษาไม่ชัดเจน ข้อดีอีกส่วนหนึ่งของการเล่าเรื่องในลักษณะนี้ คือ เป็นการเว้นระยะให้ผู้อ่านได้สร้างความเข้าใจถึงสิ่งที่กึ่งมองเห็น หรือรู้สึก อาทิเช่น รอยยิ้มของพ่อที่กึ่งมักจะกล่าวถึงเสมอในเรื่อง กลวิธีการใช้ผู้เล่าเรื่องแบบผู้รู้จึงใช้เพื่อนำเสนอทั้งภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา

⁹⁸ วัฒน์ วรรณยางกูร. ด้วยรักแห่งอุดมการณ์, หน้า 110-111.

4.4.3 การใช้มุมมอง (focalization) ในการเสนอภาพตัวแทนนักศึกษา

มุมมอง (focalization) ในที่นี้ใช้ตามที่ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชยให้ความหมายไว้ว่า คือ การได้เห็น ความคิด การรับรู้และความรู้สึกของตัวละครหรือผู้เล่าเรื่อง⁹⁹ กล่าวอย่างง่ายคือ มุมมองเป็นสิ่งที่ตัวละครในเรื่องเห็น การศึกษามุมมองคือการตอบคำถามว่า “ใครเป็นผู้เห็น” ซึ่งจะให้ผลในการเล่าเรื่องต่างกัน เช่น ในนวนิยายเรื่อง *เวลาในขวดแก้ว* ของประภัสสร เสวิกุล เสียงเล่า (narrative voice) ในเรื่องเป็นเสียงเล่าของนักที่จบมหาวิทยาลัยแล้วเป็นผู้เล่าเรื่อง ซึ่งรู้ที่มาที่ไปและการคลี่คลายของเหตุการณ์ทุกอย่าง แต่เล่าผ่านมุมมองของนักที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยม ซึ่งมีความรับรู้จำกัด คือไม่รู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต¹⁰⁰

การจำแนกมุมมองทำได้หลายแนวทาง แนวทางหนึ่งที่จะนำมาใช้พิจารณาในที่นี้คือ การพิจารณาว่างานเขียนหนึ่งๆนำเสนอผ่านมุมมองเดียวโดยตลอด หรือว่ามีการสลับมุมมองจากภายนอกไปสู่ภายในเรื่องจากตัวละครหนึ่งไปยังอีกตัวละครหนึ่ง¹⁰¹ ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้าใจและทรรศนะที่มีต่อการกระทำต่างๆ ของตัวละครนักศึกษาแต่ละตัวที่บทประพันธ์ใช้เป็นสื่อนำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษา

สำหรับกลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยศึกษา ในที่นี้ขอยกตัวอย่างเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งปรากฏในนวนิยายจำนวน 5 เรื่อง คือ *คุณกรรม 2*, *พ่อข้าย*, *เพ็งยิ้ม*, *แผ่นดินเดียวกัน*, *ด้วยรักแห่งอุดมการณ์* และ *แต่ความรักอันงดงาม* โดยเล่าผ่านมุมมองของตัวละครที่แตกต่างกันในแต่ละเรื่อง อาจแบ่งรูปแบบอย่างกว้างๆ ออกเป็น

ก) มุมมองของตัวละครนักศึกษา

การเล่าเรื่องเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ผ่านมุมมองของตัวละครนักศึกษานั้น ทำให้เรื่องเล่าสามารถเผยความคิด การตัดสินใจและความจำเป็นในการกระทำของนักศึกษาได้อย่างครบถ้วน ทำให้วรรณกรรมที่ใช้มุมมองแบบนี้นำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษว่าเป็นฝ่ายถูกกระทำ และนักศึกษาเป็นฝ่ายที่มีความตั้งใจอันบริสุทธิ์ไม่ได้ตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากนวนิยายเรื่อง *ด้วยรักแห่งอุดมการณ์* และ *แต่ความรักอันงดงาม* ที่ให้รายละเอียดของสถานการณ์และความรู้สึกในใจของนักศึกษา

⁹⁹ ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย. *อ่านไม่(เอา)เรื่อง*. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ. 2545), หน้า 69.

¹⁰⁰ *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 67.

¹⁰¹ *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 67-69.

“ถูกยิงยังไงนะ...ตอนนั้นเขาก็อยู่บนรถกับนิภาตลอดไม่ใช่หรือ”

“ไม่หรอกพัด...ตั้งแต่เที่ยงวันที่ 13 เราก็ก๊แยกัน ปรีชาเขาไปกับพวกศูนย์วิ้งติดต่อประสานงานวงนอกร่วมเจรจากับทางการแล้วก็ติดต่อกับพวก 13 คน ส่วนนี่ยังอยู่กับรถบัญชาการตลอดเท่าที่ฟังเพื่อน ๆ เล่าเขาบอกว่า เขามีแต่วันที่ 14 ตุลาคม ปรีชากลับเข้าไปที่ธรรมศาสตร์อีกครั้ง ไม่รู้เขาไปทำไมแต่มีคนเห็นเขาอยู่ พอสายหน่อยเขาก็ออกมาทางถนนราชดำเนิน แแถวหน้ากรมประชาสัมพันธ์ ที่นั่นกำลังขุยมุนุ่นวายเพราะพวกเราถูกยิงกันหลายคน ทหารติดอาวุธครบมือเข้าแถวหน้ากระดานล้อมนักศึกษา พวกมันระดมยิงในระยะใกล้อย่างโหดเหี้ยม มีเสียงตระโกนบอกว่า ลูกปลอม แต่เลือดแดงที่นองพื้นถนนเป็นประจักษ์พยานยืนยันว่าทุกคนกำลังยืนอยู่ต่อหน้าความตาย...เชื่อไหมว่า ทุกคนที่ยืนอยู่ในที่นั่นไม่มีใครกลัว คนหนึ่งล้มลงอีกคนก็วิ่งผวาเข้าไปหาเพื่อน... เขาเข้าไปไม่ถึงหรือ กระสุนเผด็จการดับชีวิตเขาลงเสียก่อน มีแต่แววตาเคียดแค้น ที่ยังเปี่ยมท้นไปด้วยความหวังเท่านั้นที่ลืมหูลืมตาอยู่อย่างนั้นคล้ายกับจะประกาศว่าจิตใจอันหาญกล้าของเขานั้นปีศาจกระหายเลือดตนใดก็ข่มไม่ลง..”

นิภาหยุดนิดหนึ่ง เธอยกแก้วน้ำขึ้นดื่ม ตำนานวีรชนอันเข้มข้นได้ถูกนำมาเล่าอีกครั้ง เหตุการณ์ 14 ตุลาไม่ว่าจะผ่านไปสักกี่ปีแต่รายละเอียดแง่มุมต่างๆ ที่ดวงตาหลายคู่ได้บันทึกภาพไว้ดวงใจหลายดวงได้ฝังจำติดตรึง ทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกนำมาเล่ากันต่อไป จากปากต่อปากจนกระทั่งเป็นลายลักษณ์ในที่สุด

“...ปรีชาผ่านไปเห็นภาพเหตุการณ์เช่นนั้นเข้าพอดี คนเวลาเลือดขึ้นหน้าไม่มีใครคิดถึงชีวิต ไม่มีคำว่าถอย เขาเห็นเพื่อนคนหนึ่งนอนดินทุนทुरายเลือดท่วมร่าง ปรีชาตระโกนหารถพยาบาลเขาวิ่งเข้าไปพร้อมกับโบกไม้โบกมือไม่ให้ทหารยิง ปากก็ระล่ำระลัก... ‘เอาคนเจ็บออกมาจ’ ‘อย่ายิงนักศึกษา...อย่ายิง พวกเรามีแต่มือเปล่าจ อย่ายิง...’ ปรีชายกมือขึ้นเหนือหัว เขาวิ่งเข้าไปอย่างกล้าหาญท่ามกลางท่ากระสุนที่สาดมาถึยิบเป็นชุด มันเป็นภาพที่หาดูไม่ถ่ายนัก ระหว่างความซึชลาดกับกล้าหาญ ระหว่างความชอบธรรมกับอธรรม ถึงจิตใจของเขาจะแข็งอย่างเพชร แต่ร่างกายของเขาก็ไม่ใช่เหล็ก กระสุนนัดหนึ่งเจาะทะลวงเข้าที่โคนขา ปรีชาถลาล้มคว่ำลง

กับพื้นมัจจุราชมืดคลาญมือจากการบดขยี้ เสียงกระสุนที่สาตชัตหวีด
หวิวข้ามหัวไปปลุกหัวใจแค้นให้คุกรุ่น...”

นิภาชะงักการเล่าลงอีก เธอพยายามบังคับเสียงที่ซึกจะสั่น
เครื่องขึ้นเรื่อยๆ ให้เป็นปกติ

“เดี๋ยวนี้ปรีชาหายดีแล้ว แต่เขาต้องเสียขาไปข้างหนึ่ง...”

“ถึงกับต้องตัดขาซ้ายหรือ” คำถามเหมือนกับอุทาน นิภา

พยักหน้าตอบแทนการพูด

“เดี๋ยวนี้ปรีชาอยู่ที่ไหน”

“ยังอยู่โรงพยาบาล อาการทางใจยังไม่ปกติ”

“หมายความว่า...”

“ปรีชาเพื่อแต่คำว่า.... ‘อย่ายิงนักศึกษา อย่ายิง เอาคนเจ็บ
ออกมา... พวกเรามีแต่มือเปล่า’ พูดวกไปวนมาอยู่อย่างนี้ บางครั้งมี
อาการหวาดผวา กลัวแม้แต่เพื่อนสนิทบางคนที่ไม่เยี่ยม”¹⁰²

ความที่ยกมานี้กล่าวถึง เหตุการณ์ที่ปรีชา นักศึกษาคนหนึ่ง ใน
เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กระทำอย่างกล้าหาญนั้นเกิดจากการกระทำที่โหดเหี้ยมของฝ่าย
ทหาร ซึ่งทำร้ายนักศึกษาที่มีแต่มือเปล่า การเสนอเหตุการณ์ผ่านมุมมองของตัวละครนักศึกษา
ในลักษณะนี้จะทำให้ผู้อ่านรู้สึกร่วมว่า นักศึกษาเป็นฝ่ายถูกกระทำด้วยความรุนแรงและเห็นใจ
นักศึกษามากกว่าการใช้มุมมองแบบอื่นๆ กลวิธีการใช้มุมมองของนักศึกษาจึงสามารถนำเสนอ
ภาพตัวแทนด้านบวกของนักศึกษา

ข) มุมมองของตัวละครที่อยู่ในเหตุการณ์ แต่ไม่ใช่ นักศึกษา

ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น การนำเสนอภาพตัวแทนของ
นักศึกษาในแง่บวก คือ นักศึกษาเป็นผู้ถูกกระทำ โดยส่วนใหญ่เลือกนำเสนอผ่านมุมมองของตัว
ละครที่อยู่ในเหตุการณ์ ที่ทำให้เข้าใจและถ่ายทอดสถานการณ์ของเหตุการณ์ออกมาได้อย่าง
ละเอียด แต่วิธีนี้ก็อาจใช้เสนอภาพด้านลบได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การเล่าผ่านมุมมองของตัว
ละคร กลินท์ ซึ่งเป็นอาจารย์แล้วเข้าไปช่วยนักศึกษา ขณะที่ทหารเรือเข้ามาช่วยพานักเรียน
นักศึกษา และคนเจ็บข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อไปโรงพยาบาลศิริราช ในตอนที่ว่า

เสียงเฮลิคอปเตอร์ดังโกล่เข้ามา แถวทั้งหมดรวนเร ท้ายสุด

แตกกระจายหลบเป็นจ่าละหวั่น เสียงปืนกลกราว ระคนเสียงกรีด

หวีดร้อง ร้องไห้ระงม

“ฉิบหาย....สัตว์นรก!”

¹⁰² วิสา คัญทัพ. แต่ความรักอันงมงาย, หน้า 270-272.

คนไม่มีอาวุธ มีแต่แรงใจ มือเปล่า ดำรงม กลิ่นที่ได้แต่
ตะโกน

“หมอบ! ใครดูแลคนเจ็บลากเข้าที่กำบัง เด็ก ๆ อย่าวิ่ง
ออกไปที่โล่งๆ”

นักศึกษาชายชูกำปั้น แล้ววิ่งซิกแซกทำงานวุ่น กลิ่นที่มีได้
คำนี้ถึงมารดา ไม่คิดถึงกระทั่งตัวเอง

เสียงปืนกลจากเรือกลางแม่น้ำ ยิ่งสวนขึ้นไปบนท้องฟ้าด้วย
เจตนาโล่งมากกว่าเอาจริง คนริมฝั่งเฮ...

“ทหารเรือช่วยเราแล้ว!”

“ยิงแมงมันให้ตกเลย”

แค่เสียงปืนกลตอบโต้เพียงสองชุด เฮลิคอปเตอร์ลำนั้นก็แผ่น
หนี หยุดการยิงกราดลงมา

“หนีทำไม ไอ้ชาติหมา ที่นี้มึงกลัวตายละซี”

“ไอ้หมาบ้าลอบกัด”

“เร็ว...ทำงานต่อ เดี่ยวถ้ามันมาหลายลำ เราจะลำบาก”

คนเจ็บหนักถูกลำเลียงไปเกือบหมด เด็กนักเรียนข้ามไป
แล้ว เหลือแต่นิสิต นักศึกษาที่รอคอยเรือด้วยที่ทำสงบ มีระเบียบ
ทุกดวงหน้ามอมแมม เคียดแค้น หวาดกลัว คราบน้ำตาเป็นรอย¹⁰³

จากบทประพันธ์เสนอให้เห็นภาพของนักศึกษาในเหตุการณ์การกราด
ยิงจากเฮลิคอปเตอร์ว่านักศึกษาไม่สามารถควบคุมความรู้สึก หรือมีสติเพียงพอที่จะจัดการกับ
สถานการณ์ขณะนั้น แต่เป็นตัวละครอาจารย์กลิ่นที่ช่วยให้สติกับนักศึกษา จากนั้นได้บรรยาย
ถึงนักศึกษาที่ผ่านพ้นเหตุการณ์การปราบปรามมา ความรู้สึกของตัวละครนักศึกษาจะแสดงออก
ทางใบหน้าที่มีความรู้สึกแตกต่างกันไป กลวิธีการใช้มุมมองของตัวละครที่อยู่ในเหตุการณ์ แต่
ไม่ใช่นักศึกษาจึงสามารถนำเสนอภาพตัวแทนด้านลบของนักศึกษา

ค) มุมมองของตัวละครที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์

ตัวอย่างของมุมมองลักษณะนี้ปรากฏในนวนิยายที่ไม่มีความเข้าใจต่อ
การกระทำของนักศึกษา ทำให้ภาพของนักศึกษาปรากฏในด้านลบ คือไม่ยอมรับหรือพอใจใน

¹⁰³ ทมยันตี. ฤกษ์กรรม 2, หน้า 654-655.

ข้อเรียกร่องรวมทั้งนักศึกษาตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง ดังตัวอย่างที่ยกมาจากนวนิยายเรื่อง คู่กรรม2 ในตอนที่ว่า

เสียงกริ่งโทรศัพท์แต่เช้ามีดบอกชัด...ข้าวต่วนและ..

คงไม่ดีนัก

“อาจารย์ได้ข่าวหรือยังคะ?” เสียงชิตาภาละล่ำละลัก

“ปะทะกันแล้วคะ ตรงมุมสวนจิตรฯ พวกเด็ก ๆ กับประชาชน
ต้องหนีเข้าไปในสวนจิตรฯ”

“ทำไม...ทำไมเป็นยังงั้นล่ะ?”

“ไม่ทราบค่ะ แต่ตรงแถวนั้นกำลังยุ่ง มีคนบอกว่า
ศรಾಯู่ตรงนั้น”

“เราคงทำอะไรไม่ได้แล้วละ นอกจากรอเขาออกมา”

“มันน่าจะ...” เสียงนั้นแห้งหายไปชั่วคราว “เป็นอย่างที่
เรากลัวแล้วค่ะ”

กลืนที่ไม่ตอบโต้สักคำเดียว ‘ดินซับ’ กำลังพินาศ
เพื่อพุ่งเข้าสู่ ‘เป้าหมาย’ ที่มีผู้วางไว้แล้ว!¹⁰⁴

หรือ ในนวนิยายเรื่อง แต่ความรักอันงดงาม ใช้กลวิธีให้นักที่อยู่
อเมริกา เขียนจดหมายมาตามเรื่อง 14 ตุลาคม 2516 ในตอนที่ว่า

สองสามวันมานี้ นกได้รับข่าวที่สะท้อนใจอย่างยิ่งจาก
ประเทศของเรา คนไทยในแคลิฟอร์เนียทุกคนต่างตระหนกกับข่าว
14 ตุลา หนังสือพิมพ์บางฉบับที่นี้ลงข่าวการเคลื่อนไหว ของ
นักศึกษาในเมืองไทย แต่ไม่มีรายละเอียดอะไรมากนัก พวกเราจับ
กลุ่มคุยกันด้วยความเป็นห่วงเป็นใยเหตุการณ์ของบ้านเมือง เมื่อเข้า
นี้ได้รับข่าวเพิ่มเติมว่า นักศึกษาถูกปราบปราม มีการเข่นฆ่ากัน
กลางเมือง ผู้คนบาดเจ็บล้มตายเรื่อพัน เห็นว่าเหตุการณ์ขณะนี้เริ่ม
คลี่คลายเข้าสู่ความสงบแล้ว จอมพลถนอม ประภาส - ณรงค์ บิน
หนีไปต่างประเทศ นกไม่ค่อยรู้อะไรมา ฟังแต่เพื่อน ๆ พูดคุยกัน

¹⁰⁴ ทมยันตี. คู่กรรม2, หน้า 646-647.

แต่พวกเขาก็คุยกันได้เท่าที่ปรากฏเป็นข่าว พี่พัคอยู่ทางนี้คงทราบเรื่องโดยละเอียด ไปร่วมกับเขาบ้างหรือเปล่า นกอดเป็นห่วงไม่ได้ พี่พัคช่วยเขียนจดหมายมาเล่าให้นักฟังบ้างนะว่า เรื่องราวมันเป็นมาอย่างไร¹⁰⁵

จากบทประพันธ์ที่ยกมา จะเห็นว่าผู้ประพันธ์เลือกใช้ผู้เล่าเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ เพื่อเสนอการรับรู้รายละเอียดได้จำกัด ไม่เห็นความกล้าหาญของนักศึกษา แต่จะสรุปเหตุการณ์จากสายตาของบุคคลภายนอก

การใช้มุมมองของตัวละครที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นี้จึงนับเป็นกลวิธีสำคัญที่วรรณกรรมแต่ละเรื่องใช้เสนอความคิดเห็นที่ตำหนิการกระทำของนักศึกษาผ่านตัวละครที่มีมุมมองแบบรู้จำกัด และในบางกรณีจะเชื่อมโยงถึงการสร้างภาพตัวแทนของนักศึกษาในแง่ลบว่า นักศึกษาเป็นเด็ก และตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง ซึ่งจะทำให้บทประพันธ์สามารถประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาแบบภาพเหมารวม ว่าคนที่ก่อความวุ่นวายคือนักศึกษาที่ตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง

จากตัวอย่าง กรณีเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ในกลุ่มของนวนิยายที่ศึกษา จะเห็นว่า กลวิธีการใช้มุมมองในการเล่าเรื่องที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรับรู้การกระทำของตัวละคร นักศึกษาที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ วรรณกรรมที่เสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาด้านบวกส่วนใหญ่จะเลือกใช้มุมมองของตัวละครนักศึกษา หรือผู้ที่อยู่ร่วมในการต่อสู้ในเหตุการณ์ด้วย ทำให้บทประพันธ์สามารถสื่อถึงเหตุการณ์การต่อสู้ที่นักศึกษาเป็นฝ่ายถูกกระทำอย่างละเอียด ในขณะที่วรรณกรรมที่ต้องการเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาด้านลบมักจะเลือกใช้มุมมองในการรับรู้จำกัดเพื่อเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษาผ่านตัวละครที่ไม่เข้าใจเหตุการณ์และรายละเอียดความโหดร้ายที่นักศึกษาถูกกระทำ เพื่อที่จะสามารถตำหนิหรือกล่าวถึงนักศึกษาแบบเหมารวมว่า นักศึกษาตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองได้อย่างสมเหตุสมผล

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงการทำกิจกรรมของนักศึกษาในรูปแบบการรณรงค์ต่อต้านสินค้าต่างประเทศ ซึ่งจะพบทั้งการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นและสินค้าต่างประเทศที่ไม่ระบุชั้กิจกรรมเชิงรณรงค์ หรือออกไปเดินถนนเป็นการออกไปกระทบต่อสังคมในส่วนที่ทำให้ตัวละครสามารถแสดงมุมมองแตกต่างกันต่อเรื่องเดียวกัน เห็นได้จากตัวอย่าง

¹⁰⁵ วิสา คัญทัพ. แต่ความรักอันงดงาม, หน้า 252-253.

“เด็กพวกนั้นก็เหมือนกัน เดินเข้าไปเหมือนแมงเม่าบินเข้า
หากองไฟ คอยดูเถอะอาจารย์...จะมีคนกลุ่มหนึ่งได้ผลประโยชน์
เพราะยุทธศาสตร์มิใช่แค่ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น มีอีก...ผมแค่พยายาม..
พยายามให้เขาวางใจ พยายามให้เขารู้ว่ากลไกทั้งหมดมันเป็น
อย่างไร แต่เมื่อเขาไม่ไว้วางใจผม ผมจะทำอะไรได้?” ดวงตาคู่นั้น
เขม่นมองหญิงสาว¹⁰⁶

บทประพันธ์ข้างต้น เป็นมุมมองที่มาจากตัวละครอาจารย์สองคนสนทนากันถึงการทำ
กิจกรรมการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ซึ่งการเลือกเล่าจากมุมมองในลักษณะนี้ ทำให้ผู้อ่านได้
เห็นมองนักศึกษาตามที่บทประพันธ์เสนอว่า การออกมาทำกิจกรรมของนักศึกษาเป็นเพียงการ
ตกเป็นเครื่องมือของผู้อยู่เบื้องหลัง นักศึกษามีแต่จะสูญเสียเปรียบเหมือนแมงเม่าบินเข้ากองไฟ
ที่เพลิงเพลิงกับการทำสิ่งที่ตัวเองคิดว่าถูกต้อง จนไม่รู้ตัวหรือเท่าทันผู้ไม่หวังดี

หรือ ตัวอย่างอีกตอนที่กล่าวถึงสถานที่ชุมนุมของนักศึกษาบริเวณอนุสาวรีย์

นำไปใส่บาตรแถวอนุสาวรีย์...พระยะดี”

“อะไรนะ?” คนถามไม่ค่อยเชื่อหู “พระที่ไหนไปที่นั่น ไปทำไม?”

“ก็ไปฟังนักกะฉีกกะฉาดำรัฐบาล”

“ที่อโคจร ไปได้ยังไง?”

“ไม่มีโค มีตะพระ คนเยอะแยะสนุกสนุก” เจ้าโก๊ะสนุกลูกเดียว

อังศุมาลินรู้สึกเหมือนตัวเล็กสลิปลง

“พอเลยกิ่งพุทธกาลก็จะเข้ากลียุค การเข้าสู่กลียุคไม่ใช่วันนี้พรุ่งนี้ที่
จะเปลี่ยนไปทันทีเมื่อไหร่ มันจะค่อยๆ เปลี่ยนไปละลูก จนกว่าจะสมบูรณ์”

‘หลวงพ่อก’ เคยบอกและตอนเป็นเด็กเธอก็เคยฟังคุณยายท่องบ่นไป

...

...กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย   น้ำเต้าน้อยจะถอยจม

ผู้ดีจะเดินตรอก

ขี้ครอกจะเดินถนน....¹⁰⁷

บทประพันธ์ข้างต้น เสนอมุมมองต่อนักศึกษา โดยการอธิบายผ่านการเชื่อมโยงบริบทของ
การยกตัวบทพุทธทำนายมาอธิบายการเดินทางของนักศึกษาว่า เกิดขึ้นเพราะบ้านเมืองเข้าสู่
กลียุค ทำให้คนดีไม่กล้าออกไปเดินบนท้องถนน บนถนนมีแต่ ‘ขี้ครอก’ ซึ่งหมายถึงนักศึกษาผู้

¹⁰⁶ ทมยันตี. คู่กรรม2, หน้า 396.

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 594-595.

ออกมาชุมนุมแทน กลวิธีการใช้มุมมองของตัวละครที่ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ และไม่ใช่ นักศึกษา จึงสามารถนำเสนอภาพตัวแทนด้านลบของนักศึกษา

จากที่กล่าวแล้วจะพบว่า กลวิธีการเล่าเรื่องนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความหลากหลายของการนำเสนอภาพตัวแทนของนักศึกษา เพราะว่าการเลือกวิธีการเล่าเรื่องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิธีการมอง วิธีการเห็น และวิธีการรับรู้พฤติกรรมและสื่อความหมายถึงตัวละครในเรื่องเล่า การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องพบที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกใช้กลวิธีต่างๆกับภาพตัวแทนที่ปรากฏในนวนิยายอย่างมีแบบแผน